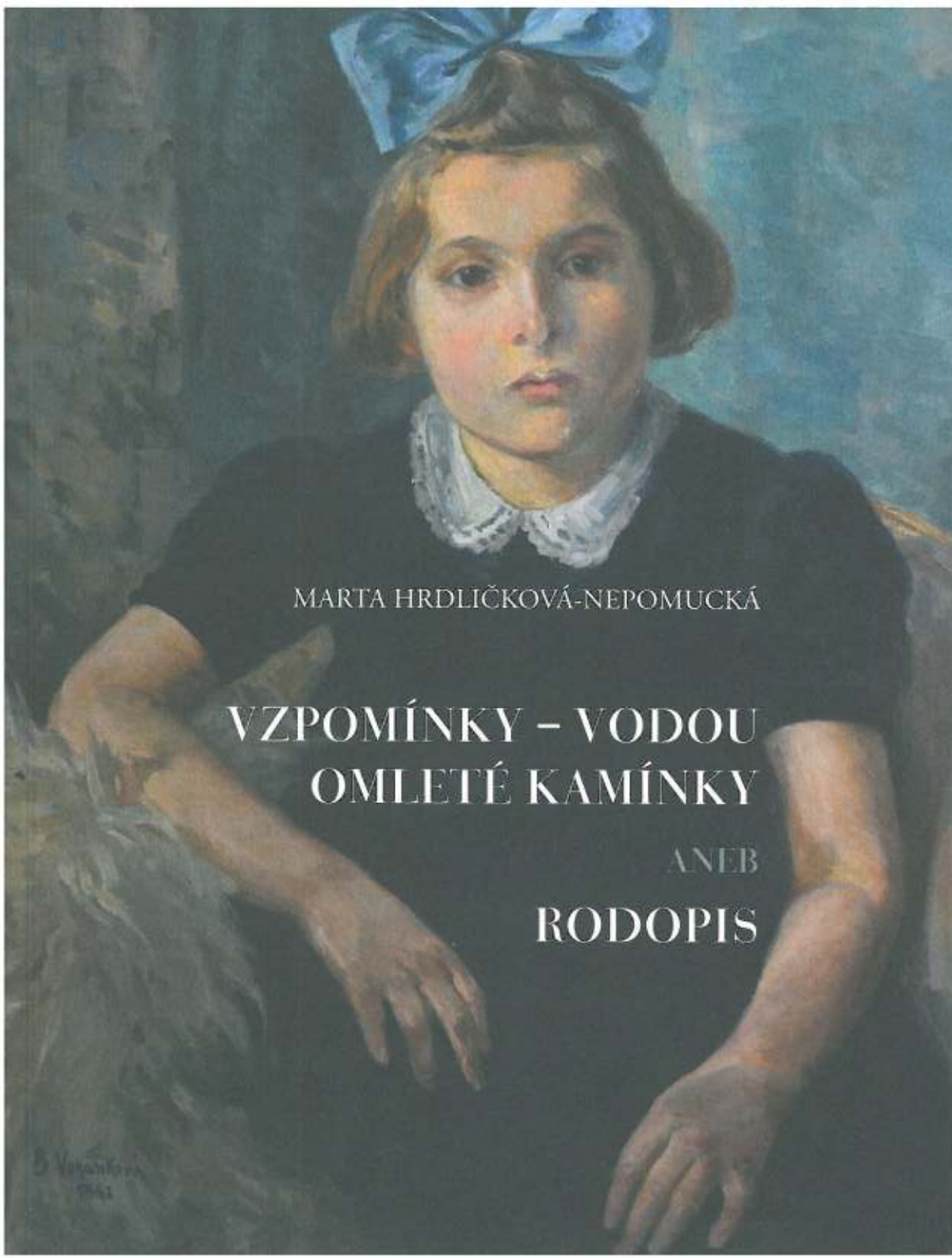

A portrait of a young girl with short, wavy brown hair, wearing a large blue bow. She is dressed in a dark, short-sleeved dress with a white lace collar. Her expression is neutral as she looks directly at the viewer. The background is a textured mix of dark and light blue. The painting style is visible with brushstrokes.

MARTA HRDLIČKOVÁ-NEPOMUCKÁ

VZPOMÍNKY – VODOU
OMLETÉ KAMÍNKY

ANEŽ
RODOPIS

Vzpomínky – vodou omleté kamínky, leží na dně duší.
Vzpomínky – jak pohlazení maminky, když mou bolest tuší.
Vzpomínky – vodou omleté kamínky a život, jak řeka přes ně běží.
V kráse chvíle prožité – zapomenem stěží.
Proto chodím k řece rád, sám s kamínky si hrát.

Ing. arch. Jan Nepomucký (můj tatínek)

MARTA HRDLIČKOVÁ-NEPOMUCKÁ

VZPOMÍNKY – VODOU
OMLETÉ KAMÍNKY
ANEB
RODOPIS

Věnováno s láskou své rodině a svým potomkům

V r. 2007 jsem dostala od dětí k vánocům počítač, abych zaznamenala vzpomínky na rodinu maminky a tatínka. Dosud jsem tak neučinila, ačkoliv na to stále myslím a zabývám se tím. Až nyní po letech se pokouším, neboť čas běží neúprosně a nebude již nikoho, kdo by stav věcí znal tak jako já. Mnoho se změnilo a bude doufám zajímavé pro moje potomky si uvědomit souvislosti a skutečnosti, kterých jsem byla svědkem nebo je znala z vyprávění nejbližších. Co se nezaznamená, jakoby později ani nebylo, neexistovalo! Poznávání rodové minulosti je však vzrušující, poučné a potřebné. Promiňte mi jen možné nepřesnosti – paměť z dětství bývá ošidná.

RODINA MAMINKY

motto: *Všechny šťastné rodiny jsou si podobné, každá nešťastná
rodina je nešťastná svým způsobem.*
(Úvod románu Anna Karenina Lva Nikolajeviče Tolstého)

OBRAZ STATKU, MALOVAL JAN NEPOMUCKÝ

Maminka Marta Nepomucká se za svobodna jmenovala Kaprálková a narodila se ve statku čp. 34 v SUŠNĚ, nyní obec Kropáčova Vrutice, okres Mladá Boleslav. Svoje dětství v Sušně vidím dnes do nejmenších detailů, jakoby v časoprostoru, jen se tam vrátit! Ale žel, nejde to! Zůstaly mi jen ty trojrozměrné vzpomínky.

Trochu historie a místopisu

Úvodem přidávám trochu historie a věcných dat o obci Sušno i Bošice, což jsem načerpala studiem v Okresním archivu Ml. Boleslav. Názvy archiválií uvádím v seznamu použité literatury. Kronika obce Sušno, kterou založil a vedl náš dědeček, se bohužel ztratila. Tedy slyšte kroky minulosti:

Po vítězství Čechů nad ostatními slovanskými kmeny patří všechna půda českému králi. Víme, že Spytihněv II. V roce 1057 dává Chotětov se Sušnem chrámu Páně v Litoměřicích a odtud kapitule Staroboleslavské. To už patřily k sušenským chalupám asi lány polí Na Lánech a Sušnem vedla dávná cesta z Mělníka – města královen – k Jizeře, k arcibiskupskému sídlu pánů z Dražic u Benátek n./J. Za Hřivenským valem vedla přímá cesta z Mečeříže do Chotětova a dál do Mladé Boleslavi a do Žitavy. A právě chotětovští asi často utíkali před táhnoucími vojsky do sušenských chalup. Podle kroniky měli i tajnou chodbu. Po r. 1620 nastává uklidnění, mizí toulající se polovojenské tlupy, obsazují se válkou uprázdněné grunty a nastává období jejich výstavby i úprav krajiny v Sušně, zřejmě pod vlivem chotětovské školy a církve. Majetkové poměry jsou již lépe a přesněji vedeny jak ve Staré Boleslavi, tak i na dvoře Vrutickém.

V soupise poddaných dle víry z r. 1651 – ves Sušno a Vrutice patřily rytíři Janu Ignáci Kropáčovi z Krymlova a na Vrutici. Vrutici dal jméno rod Kropáčů z Krym-

POZDRAV ZE SUŠNA

lova, který ji měl v držení až do r. 1710. V 18. stol. patřila Vrutice hraběti Václavu Šporkovi na Krnsku. V letech šedesátých 19. stol. držel Vrutici kníže Rudolf Taxis z Niměřic. V soupise Palackého z r. 1843 uvedeného ve *Vlastivědném sborníku okresu mladoboleslavského a benátského* (sebralo a napsalo učitelstvo škol okresu Ml. B. r. 1928) uvedena je Kropáčova Vrutice jako alodiální (svobodný) statek. (Větší část Sušna i v 16. stol. a začátkem 17. stol. byla majetkem děkanství staroboleslavského, menší část patřila ke Vrutici, což bylo výnosem r. 1886 zrušeno.) Ve 20. stol. jsou držitelé „vrutického dvora“ továrníci Faltysové. Ve Vrutici býval dvůr, cukrovar a cihelna. (Vrutická tvrz stávala ve vsi v areálu dvora a postupně zanikla.)

Sušno se nachází tedy v nejzápadnější části okresu Ml. Boleslav. Leží asi 7 km severozápadně od Benátek n./J., z větší části v údolí Košateckého potoka, který má počátek u Mšena v Kokořínském údolí. Údolí se klikatě vine od Mšena po Všelisy a Nemyslovici k Sušnu a ke Košátkám. Potok byl hojně napájen lesními pramenky. Lesy hodně vymizely a s nimi i vody v potoce a údolí jsou spíše smutná. Až u mohutného pramene vrutického vznikaly osady, které dostávaly jména dle svých zakladatelů. Po Sušenovi Sušno (nebo Sušen, t.j. les, háj, kde bylo mnoho souší?)

Na okraji Sušna za hřbitovem směrem k Hřivnu se nachází vyvýšenina zvaná „V rokli“ či „Hrádek“. Podle patrných náznaků zjištěných badatelem Tomášem Brožkem se zde snad nacházela středověká tvrz. (viz August Sedláček: *Hrady, zámky a tvrze v Čechách r. 1908*). (A za humny dědečkova statku se našlo zase keltské sídliště s keltskými platidly.)

POHLEDNICE DĚDEČKOVA (KAPRÁLKOVÝCH) STATKU OD SILNICE

POHLEDNICE DĚDEČKOVA (KAPRÁLKOVÝCH) STATKU ZE DVORA

DOBOVÉ FOTOGRAFIE STATKU ČP. 34

Zdejší kraj byl hlavně zemědělský, s úrodnou půdou. Obyvatelstvo se dříve na vsích dělilo dle vyměřené daně – na osedlé a neosedlé. K osedlým patřili sedláci a chalupníci. Baráčníci pole a půdu neměli. Sedlák byl ten, kdo měl celý potah koní (ev. volů) a byl povinen robotou potažní. Robotovat museli všichni. Roku 1683 stanoven byl pro každé panskví určitý počet korců dle osedlých. V r. 1770 na základě nařízení Marie Terezie byla ustanovena čísla domů. V té době mělo Sušno 27 domů. Robota byla zrušena r. 1848 a od té doby se stávají sedláci či statkáři či hospodáři

STATEK NA OBRAZECH MÉHO TATÍNKA

opravdovými vlastníky svých gruntů. Po 1. světové válce byla pozemková reforma, kdy si rolníci mohli koupit ornou půdu z části zabavenou šlechtickým a církevním velkostatkům.

Nejvíce pozemků vlastnili kdysi v Sušně naši předkové Matoušovi a pak Vraných. Josef Vraný (1842–1901) byl původně statkář v Sušně, pak starosta v Benátkách n./J. a Ml. Boleslavi, kde se též zasloužil o výstavbu nemocnice. Byl poslancem v říšské radě a ve sněmu království českého.

Sušenská sedláci, zahledění příliš do své důležitosti a věcí spojených se svými gruntů, nedocenili význam železniční dráhy. Nepřesvědčili hospodáře na vrutickém dvoře k povolení stavby tratě dolem sušenským k Chotětovu, s nádražím mezi Sušnem a Vruticí. A tak zahájení provozu na železniční dráze 5. 10. 1865 mimo Sušno bylo okamžikem zlomu v historii a snížení významu Sušna, jeho gruntů a rodů.

Obě války též vývoj přibrzdily. Po krátkém období rozmachu po druhé světové válce s přínosem traktorů, diskových bran, strojního dojení a pojezdů mlátiček, přišla doba kolektivizace. Zavedlo se jednotné pojištění. Soukromé podnikání se do doby odpracované nepočítalo. Propadly státní dluhopisy i z první světové války. Chudinský fond učitelské zálohy na Smíchově založený koncem 19. stol. movitými sušenačkami paní Marií Mádlovou roz. Matoušovou (1816–1898) – naší příbuznou, paní Kyselovou roz. Kroupovou a paní Annou Vranou (1851–1913), byl také zrušen. Generace nastávajících penzistů, šetřilů na stáří, byla na minimu. Měnová reforma v r. 1953 ponížila výrazně případné poválečné úspory. Za státní peníze se zbouroaly časem slavné grunty – svobodný statek Hégrových s hospodou Podlipskou, s řeznictvím a zahradnictvím, grunt Šimonových, rozpadlo se stavení Veverkovo, kdysi rychtáře Matouše (našeho předka) s chovem ryb – halýřem. K tomu řada vejmiňků a obecní dům. Zodpovědnost selských rodů za chod obce po tisíci letech přešla na moc politickou, stranickou. Selské rody se rozpustily do neadresné společnosti.

Sušno mého dětství

Zemědělství bylo v Sušně od r. 1870 na vysoké úrovni – byl to řepářský kraj s dobrou bonitou půdy, používala se např. vyšlechtěná sadba, přesně dávkovaná hnojiva, takže stoupaly hektarové výnosy i tržba.

Ale práce to byla namáhavá, převážně ruční a od slunka do slunka. Nepamatuji se, že by dědeček s babičkou měli dovolenou. Odpočívalo se spíše v zimě, kdy se dralo peří nebo byly zabíjačky. A na podzim zase byly hony. Dědeček měl i chlív s kravami, později tam byly ustájeny jalovice. V maštali měl 2 páry tažných koní a v ohradě hříbata. Měl žebříňáky, valníky s cedulí *Ludvík Kaprálek-Sušno*, samovazače, secí stroje, obrabečky, fukary. Mlátička se, myslím, půjčovala. Na orání si dědeček zval tzv. „oračky“. To přijel celý tým, zoral, dostal zapláceno a odjel dále dle nasmlouvání. I na žně si zval již předem nasmlouvané pracovní síly, především ze Slovenska. Přijížděli většinou stále stejní lidé od Bánovců nad Bebravou a byli ubytováni v Hégrově domku – v tzv. „Slovárně“, jak se říkalo. Kdysi zaměstnanci dostávali zapláceno každý týden – u stolu v kuchyni. Pamatuji se na velkou těžkou pokladnu-kasu, která pak stávala nahoře v ložnici, kde jsme spali.

Dědeček měl dva páry tažných koní a tedy i dva kočí. Pamatuji se na pana Šónu, kterého jednou ráno na dvoře kopl kůň do hlavy. Probudil mě strašný křik a nářek. Ještě dnes v duchu vidím ten kontrast slunečného rána a té tísně a hrůzy! Paní

Šónová, neboli „Šónka“, byla babičce v domácnosti po celá léta k ruce. Vidím ji, jak sedí třeba celý den na stoličce u udírny na chodbě a přikládá pomalu švestkové dřevo. (Vzpomínám si, že když dědeček zemřel a byl v pokoji vystaven v rakvi, jak bývalo na venkově zvykem, pí. Šónová mu vzlykajíc líbala ruce. Pohřeb se konal z domu smutku.)

Pamatuji se též na pana Pluhaře. Kromě toho, že byl kočí, obsekával též pole kosou, aby tam mohl vjet samovaz. Na bolesti zad si ale nikdy nestěžoval. Večer pak sedával venku s fajfkou v ústech a naklepával kosu. To byl takový večerní milý zvuk spolu s vyzváněním „klekání“. A ranní zvuky k probouzení – to bylo zase kohoutí kokrhání, či řinčení řetězu o řetěz a bučení z chléva.

Vzadu na dvoře u stodoly byl deputátní domek a v něm bydleli Šimovi. Měli pro mne nepředstavitelných až šestnáct dětí, podobně jako cisařovna Marie Terezie. I s těmi jsem si hrávala. Domek byl malý, měl snad jen dvě nebo tři místnosti. Uvnitř byly stále cítit vyvážené pleny, které se pak sušily poházené na plotě.

U Hégrových zase bydlela na dvoře v malinkém domečku slovenská rodina Kolárovschých, kteří pracovali v chlěvě. Měli Anču a Milku, hezká děvčata mého věku, s kterými jsem ráda objevovala sušenský svět. Pracovala jsem s nimi i na poli. Snášely jsme snopy a stavěly je do panáků. Ještě dnes vnímám ten tetelící se žhavý vzduch plný bzukotu a vůně obilí. Jednou brzy ráno poslal strýc Hégr mě a Milku snášet snopy na naše úzké políčko mezi lesy. Dnes je to spíše travnatý úvoz. Slunce probleskovalo mezi stromy a mezi zlatými prstýnky vlasů Milky Kolárovsché. Ta si pobrukovala slovenskou písničku, jinak bylo ticho. Nikde nikdo, jen my dvě a intenzivní vůně ranní rosy. Dodnes si vybavuji tu chvíli plnou krásy až posvátnosti.

Také jsme my mladí podávali při mlácení snopy na vále pí. Záhorové, která je musela umět do mlátičky plynule dávat. Byla tam tou nejdůležitější osobou. I my jsme museli umět z fůry vidlemi podané snopy rychle rozvázat od různobarevných kolíků a plynule je předat pí. Záhorové. Ta byla zahalená v šátku, v motocyklových brýlích, v gumové zástěře, v gumovkách a v dlouhých rukavicích. V obličejí byla stejně od prachu celá černá. A my, podávající na vále, my jsme byli velmi pyšní, když nás pochválila.

V Sušně v době mého mládí zůstala jedna hospoda „U Hájků“. (Dnes v obci není hospoda již žádná.) Dříve bývala ještě hospoda s řeznictvím pana Fice (Podlipská) v dolním statku Hégrových, kde býval i taneční sál a pořádaly se tam bály, které maminka jako dítě sledovala zvědavě z koruny protější lípy. Vzadu za tímto statkem bývalo zahradnictví pana Sýkory. Kromě dvou statků Hégrových tu byly ještě statky rodin Eliášových, Šimonových, Říhových, Záběhlických, Matoušových – vzdálená přízeň. Strýc Jarka Hégr v té době hospodařil i na Kaprálkově statku, protože jediný dědečkův syn Vláška hospodařit nechtěl.

Ve vsi byl také krámk pan Bohouše Poláka. (Ten už tam také není.) Venku přede dvěma krámkou stával kýbl plný bičů. Ty byly krásně zdobené barevnými,

pestrými chomáčky. Uvnitř krámu byly v sudu kysané okurky, které vábně voněly. Na pultu byla kostka kvasnic, ze které Bohouš zákaznicím urýpával kvasnice špinavým palcem a dával je na váhu. (Maminka ještě dodávala: „A za nehtem měl černou špínu!“) Vedle stála sklenice s červenými a žlutými šumáky, pro které jsme tam stále běhali a ze kterých jsme si tak rádi v létě dělali limonádu, nebo je cumlali, abychom měli pěnu u úst. „Ach – ten čas malin nezralých!“

Smutné konce obce i statku

V Sušně byla kancelář Obecního úřadu s veřejným rozhlasovým zařízením až do r. 1973. (Začátkem padesátých let jsme se tam večer chodili dívat na černobílou televizi.) Dnes už je ta budova zbořena. Není ani hospoda, ani krám. Není tam již ani Družstvo, to má středisko v Mečeříži. Není tam již ani Hégrův kravín. Od r. 1973 se stala Kropáčova Vrutice střediskovou obcí, pod kterou spadají osady: Střížovice, Krpy, Kojovice a Sušno. Proti minulé době se mi to tam zdá zpustlé a bez pracovního života. Dnes venkov ožívají snad jen chalupáři.

K prvním zásadním změnám pro nás k horšímu došlo již v r. 1949, kdy byl přijat zákon o JZD. Docházelo k násilnému združstevňování, zabírání majetku a předpisování likvidačních, nesplnitelných odvodných dávek státu, aby vznikla záminka k zabránění majetku. Dědeček zemřel v r. 1949 a statek byl přidělen výměrem MNV v Sušně a ONV v M. B. v r. 1950 do nuceného pachtu Cukrovaru n. p. v Kropáčově Vrutici, čili státu. Byl to ukradený domov. První patro statku se muselo rychle vystěhovat a cukrovarská „Ekonomie“ si tam nastěhovala své zaměstnance, většinou různě putující osoby či rodiny spíše problematické nebo cikánské. V tom stěhovacím zmatku většina našich věcí zmizela. Babičku nechali bydlet v přízemí, dostala asi 180 Kčs penze. Ale měla zaplatit pokutu státu pod záminkou nesplnění dávek za r. 1948 = 23.651 Kčs a penále 16.408 Kčs = 40.060 Kčs. Zaplatit nemohla. Byl i zablokován bankovní účet. A tak když v r. 1966 zemřela, narostl dluh státu přes 52 tisíc Kčs. Ani v dědickém řízení po babičce Růženě v r. 1966 nemohl tehdy tuto částku nikdo z nás dědiců zaplatit. Proto jsme dědictví odmítli a majetek zůstal státu. Teprve v restitučním řízení bylo toto odmítnutí uznáno jako „odmítnutí dědictví v tísní“ a majetek byl vrácen.

Od cukrovarské Ekonomie přešel všechny náš majetek později na JZD Družba Sušno-Mečeříž. A v sedmdesátých letech Družstvo statek zcela necitlivě přestavělo. V I. patře vznikly 2 bytové jednotky s příslušenstvím a s ústředním topením na uhlí, v přízemí pak 1 bytová jednotka a kancelář. Setřel se barokní charakter budovy, zmizela břidlicová střecha, zmizelo klenutí s nikou na chodbě, kde stávala velká socha Panny Marie lurdské. Osadila se nová nevhodná trojdílná okna, odstranila se pavlač do dvora a balkon do silnice i ozdoby na omítce. Pokácely se štíhlé smrky podél statku na zahradě směrem k silnici. Budova se jevila zvenčí ošklivá, místo

SMUTNÉ KONCE STATKU.
STATEK V SOUČASNOSTI PO
NAVRÁCENÍ RESTITUENTŮM
OD DRUŽSTVA MEČEŘÍŽ

bílé barvy – barva špinavě okrová. Statek byl k nepoznání. Ale tak dopadla většina velkých statků!

V restituci nám byl tak zdevastovaný dům od Družstva vrácen i s nájemníky v r. 2005–2006. Na plot byla přitlučena všeříkající cedule NA PRODEJ, která ať visí kde visí, vždycky připomíná parte – jak říká Ladislav Štáidl v knize *Desátý klíč*. Nakonec se nám ho podařilo po různých neshodách sedmi spolumajitelů v r. 2007 celkem nevýhodně prodat. Všechno krásné bylo už stejně pryč!

Dědeček si nechal postavit na hřbitově hrobku tak, aby viděl na statek, jak říkal. Dnes je ta vyhlídka zarostlá stromovím. A je dobře, že již na statek vidět ani nemůže.

Rod Kaprálků v Bošicích

Boschitz, čili Bošice, patřily pod panství Svojšice. Bývala tam tvrz. Připomíná se již r. 1088 v zakládacím listě kapituly Vyšehradské. Tvrz zanikla v 15. století. Na místě bývalé tvrze vystavěl zámek ve Svojšicích Michal Osvald z Thunu po r. 1677. Po jeho smrti r. 1694 držela Svojšice Eleonora Lichtensteinová, v r. 1717 je koupila Barbora Věžníková a ta je prodala r. 1721 Marii Vratislavové, rozené z Vychnic. Svojšice se r. 1738 dostaly do držení hraběcí rodiny Althanů. (viz A. Sedláček: *Hrad, zámek a tvrz v Čechách-díl XII*)

Mlýn v Bošicích u rybníka na potoce Bečvářka (okres Kolín), patřil rodině Kaprálků po řadu generací. Většinou mlynář dříve býval i starostou obce, vyřizoval všech-

ny záležitosti, uměl číst a psát. Dle získaných pramenů vlastnil mlýn č. 13 r. 1800 Josef Kruml, který dal naproti postavit kapličku. V r. 1816 byl mlynářem Martin Váňa a od r. 1818 vlastnil mlýn starosta obce Jan Kaprálek se svou ženou Annou Kopřivovou z Rožďalovic. Od r. 1826 pak jeho syn Václav Kaprálek se svou ženou Annou Matoušovou ze Sušna (dohozený sňatek?). V Bošicích se jim 5. 2. 1851 narodil můj pradědeček František Seraphinský Kaprálek. Ten si vzal Marii Horákovou z Chotětova r. 1874a hospodařil pak v Sušně v novém statku čp. 34. (To byli rodiče mého dědečka.). Statek ale dal postavit asi kolem r. 1845 starosta Sušna Josef Matouš pro dceru Annu, provdanou za mlynáře Václava Kaprála z Bošic, tedy pro maminku Františka Seraphinského. Tak se alespoň domnívám. Mlýn v Bošicích přešel na Antonína Kaprála, Františkova bratra v r. 1874 a byl pak r. 1895 prodán manželům Jedličkovým. Čili mlýn byl v držení rodiny Kaprálkových necelých 100 let. Od r. 1909 vlastnil mlýn akciový cukrovar v Karlově u Svojšic, od r. 1926 Havlíkovi a od r. 1931 do r. 1942 Burešovi. Nakonec fungoval za války i po válce jako „válcový mlýn“. Tento nápis je vytlačen i v omítce domu. Byla jsem se tam podívat. Již se tam nemele, ale lidé tam bydlí a pozvali nás dovnitř.

Tedy můj prapradědeček Václav Kaprálek si vzal Annu Matoušovou, dceru bohatého sedláka, rychtáře v Sušně čp. 14 Josefa Matouše, který nechal postavit pro ni nový statek čp. 34 – jednopatrový, bílý, s modrozelenými rámy úzkých oken, později plných pelargonii. Ve štítu domu byl proto ozdobný monogram zakladatele: J M či A M? Tímto sňatkem se dostali Kaprálkovi do Sušna, kde můj pradědeček František již plně hospodařil.

Statek stál na mírném návrší, skoro na konci obce a svítil do daleka. Silnice jdoucí obcí od Hřivna a Kropáčovy Vrutice se za ním zatáčela a asi po 1,5 km ústila na „Lánech“ do státní silnice Ml. Boleslav – Mělník. (Tato státní silnice byla vybudována v těchto místech až za císaře Josefa II.. Předtím vedla cesta z Dražic n./J. – sídla arcibiskupa, okolo našeho statku přímo do Mělníka – města královen.)

Rod Kaprálků v Sušně

Nad oběma postelema v naší ložnici v 1. patře statku visely dvě podobizny ve zlatených rámech s oválným výřezem. Pradědeček František (1851–1900) a prababička Marie (1855–1899) Kaprálkovi. Pradědeček byl v tmavomodrém obleku, měl pod nosem knír mírně zakroucený nahoru a vlasy úplně černé s pěšinkou uprostřed hlavy. Prababička měla na sobě hnědé sametové šaty u krku zdobené velkou perlovou broží. (Nyní ji vlastní po této své babičce Irena Jeníčková.) Vlasy měla hnědé, hladce sčesané vzad do uzlu, též s pěšinkou uprostřed. Měla uprostřed brady hluboký dolíček, který podědily hlavně obě její dcery – Anna a Ema i její vnučky – Irena a Eva. Praprarodiče se vzali 4. 7. 1874, hospodařili již v Sušně na statku čp. 34 a měli spolu 8 dětí.

VÁLCOVÝ MLÝN V BOŠICÍCH (FOTO Z R. 2005)

Dvě holčičky Marie se nedožily dospělosti. František (1887–1902) se v 15-ti letech prý zastřelil na velké zahradě (v sadu). Norbert (1883–1924) byl účetním cukrovaru Vlkava a dožil pak jako nervově nemocný na statku. Maminka si ho jako dítě pamatovala, jak stával v kuchyni před krucifixem, kýval se (3 kroky vpřed, 3 kroky vzad) a prosil Pána Boha, aby si ho již k sobě povolal. Zemřel ve 41 letech, prý na nějakou nervovou chorobu. Úmrtí těchto dvou synů se ale jejich rodiče nedožili. Matka – Marie Kaprálková – zemřela r. 1899 ve 44 letech a rok po ní zemřel i její manžel František Kaprálek ve 49-ti letech. Oba zahubila tuberkulóza. Zůstal tedy nejstarší Edvard (1875–1924), pak Ludvík (1877–1949) – můj dědeček a dcery Anna (1889–1968) a nejmladší Emílie – Ema (1891–1968).

Statek převzal r. 1900 po smrti rodičů druhorozený syn Ludvík – můj dědeček. Začal hospodařit ve svých 23 letech a musel se postarat o mladší sourozence – o Annu a Emilku.

Edvard Kaprálek

Nejstarší prvorozený syn mých praprarodičů – F. a M. Kaprálkových – Edvard (1875–1924), byl totiž v době smrti rodičů již účetním a správcem cukrovaru v Litoli u Lysé nad Labem. Měl dlouhý plnovous, který si pročesával. Za ženu měl Annu, roz. Oberlandovou z Poděbrad – menší nalíčenou dámu s velkým popr-

sím, na kterém se pohupovaly dlouhé šňůry korálů při každém kroku. Do Sušna jezdili až z Litole v krásné bryčce. Měli syny Jiřího nar. 1910 a Alexandra – Sašku nar. 1914. Ti později pak jezdili z Prahy do Sušna na motorce a z dálky se již ohlašovali troubením přes celou ves. Moje maminka jim prý běžela vždy ráda naproti. Maminka kamarádila více se Saškou, s hloubavým Jirkou kamarádila více teta Jiřina. O Jiřím se vykládalo, že býval tak mimo realitu a zamyšlen, že např. v Praze při chůzi po chodníku vši silou vrazil čelem do sloupu veřejného osvětlení! Oba se stali inženýry. Saška – komerčním,

EDVARD KAPRÁLEK SE SVÝMI SYNY

Jiří – strojním. Později přijížděli se svými ženami Věrou a Mankou do Sušna na dědečkův svátek sv. Ludvíka dne 19. srpna, tj. o prázdninách. Sjíždělo se celé příbuzenstvo. Byla to vždy velká událost se slavnostním obědem, kdy byla podávána většinou pečená husa či krocan, nebo smažená kuřata a vždy polévka „kaldoun“.

Teta Lidka Hégrová pravidelně upekla punčový dort, na který si dědeček potrpěl. Dort byl několikapatrový, vysoký. Střídaly se vrstvy: žlutá, hnědá, zelená a červená, byly slepované rybízovou zavařeninou. Dort se připravoval několik dní předem, proléval se punčem a zatěžoval se. Zdobila ho bílá citronová poleva. Ve slavnostní den se babička s maminkou pohybovaly po kuchyni v bílých zástěrkách a odpoledne se sedělo na zahradě a fotografovali jsme se. Také se podávala naše domácí vanilková zmrzlina, která neměla na světě obdoby. Byla uvařená ze žloutků a smetany a byla v ní vidět černá zrníčka vanilky. V lednici se nechala vanilková substance zčásti zmrznout v porcovaných vaničkách a zčásti zůstala v miskách tekutá. Potom se promíchaly obě konzistence ve voňavou směs božské chuti. Na ni jsme konali do ledničky tajné loupežné výpravy, komentované pak zoufale babičkou.

Jiří Kaprálek děti neměl. Saška měl dva syny, z nichž Ing. Alexandr CSc. z Peček má syna Jana Kaprálka, nar. r. 1985. Je to t.č. poslední mužský potomek rodu – nositel jména Kaprálek. Ale já už ho neznám. S ním komunikuje Irena Jeníčková.

Anna Lexová (rozená Kaprálková)

Teta mé maminky – Anna – (1889–1968) byla předposledním dědkem mých praprarodičů, nejmladší byla Emílie. Děti přicházely za sebou po dvou letech skoro pravidelně. Obě tyto sestry si byly velmi podobné a celý život si byly velmi blízké. Anna si vzala sedláka Františka Lexu – starostu v Kadlíně u Mšena čp. 25 a dědeček

ANNA A EMÍLIE
(EMA) KAPRÁLKOVÍ

ji samozřejmě vyplatil její věno. V životě si ale mnoho neužila. Malé děcko jí zemřelo, a pak již zůstali bezdětní. Tím více věnovala veškerou svou lásku a přichylnost rodině své sestry Emy, zvláště jejím dětem – Evě a Ireně. Irena např. v době okupace – za 2. sv. války bydlela u tety v Kadlíně a chodila tam i do školy.

Na určitý čas se Anna vrátila zpět do Sušna. Maminka mi vyprávěla, jak ji vídala pobrekávat nad vařením v kuchyni. Její manžel totiž udržoval poměr s podomní obchodnicí, která chodila po vsích a skupovala a prodávala máslo, které se tehdy dělalo doma. Situace prý byla již vyhrocená, když jednoho dne ho našli padlého ve strouze u silnice. Ranila ho mrtvice. Teta dala statek do nájmu, ale zůstala tam bydlet i s nájemci. (Zemřela nakonec v LDN Mělník až po mnoha dalších událostech v r. 1968.)

Jelikož teta Lexová neměla děti, restituovaly po ní statek a polnosti její tři žijící neteře: moje maminka, Eva a Irena – dcery Emy Škrachové, roz. Kaprálkové (tak to bylo v restitučním řízení možné). Ale statek v Kadlíně potřeboval opravy. Když se podařilo, že se jedna rodina vystěhovala, neboť statek byl samozřejmě zabrán za komunistů a obsazen, prodali jsme ho v r. 2000. Polnosti, které pak obhospodařovala Zemědělská společnost Stránka, jsem prodala již já i můj bratr Jan jako své dědictví po mamince – a to synovi Evy – Ing. Pízkovi v r. 2008. Takže majetek zůstal v rodině.

Emilie Škrachová (rozená Kaprálková) a Vasil Kaprálek Škrach

Nejmladší ze všech sourozenců byla Emilie (Ema) (1891–1968). Když jí bylo 8 let, zemřela maminka a rok na to tatínek. On ještě před svou smrtí určil, že by Ema měla studovat. Kaprálkovi byli na svou dobu osvícení, kladli velký důraz na vzdělání.

Ema po absolvování základní školy chtěla studovat na nově založeném gymnáziu Elišky Krásnohorské „Minerva“ v Praze ve Vodičkově ulici. Na přijímací zkoušky, které se tam konaly, ji prý výborně připravil pan řídící ze školy v Kropáčově Vrutici, kam dosud chodila. Tehdy bylo málo obvyklé, aby dívky navštěvovaly gymnázium. Stále pro ně platila různá omezení. A studium v „Minervě“ asi nebylo také pro každého dostupné, protože Ema uvedla, že škola sdělovala: „Kaprálková zaplatila školné včas a v plné výši.“ Ve třídě měla spolužačku a kamarádku Olgu – nejmladší dceru tehdy profesora Filozofické fakulty UK Tomáše Masaryka. Ema chodila k Masarykovým do rodiny a tam se zřejmě poznala se studentem Vasillem Škrachem, se svým budoucím manželem. Profesor Masaryk si totiž zval šikovné studenty k sobě domů ještě na odpolední či nedělní „disputace“. U Masarykových se doma většinou mluvilo anglicky – paní Charlotta byla Američanka, jak je známo. Také se hned tykalo a oslovovalo křestním jménem – po americku –, což nebylo dříve běžné. Prostředí to bylo velice intelektuální a přátelské.

Po maturitě nabídlo Emě vedení školy místo guvernantky ve Francii, kde působila jeden rok. Vrátila se, aby dala přednost angličtině, se kterou se seznámila blíže

již u Masarykových. V té době byla angličtina spíše vzácností, všude se vyučovala a používala více francouzština. Nechala se zapsat po dohodě s rodinou do nejstarší a vůbec první univerzity pro ženy v Anglii – do Girton-College v Cambridge roku 1912. Až na místo ji doprovodil přes kanál La Manche její nejstarší bratr Edvard Kaprálek. Tehdy to byl výjimečný počín.

Náš Martin byl před několika lety služebně v Cambridge, a tuto historii znal od mé maminky. Podařilo se mu náhodou vypátrat tu správnou College a pak v archivu univerzity záznam o studiu Emy na první dívčí universitě Girton-College. Jsou tam v archivu vedeny záznamy o všech studentech naprosto přesně: např.: *Kaprálková Ema; b. 15 April 1891, at Susno, Bohemia; dau. of František Kaprálek, landowner of Susno, and M. Horáková. Educ. gymnasium, Susno. Girton E. 1912. Adress: Litol, Lisá ul., Bohemia, Czechoslovakia.* (Martin přivezl domů kopii tohoto záznamu.)

Ema pak krátce působila jako profesorka Obchodní akademie v Hořicích (1915–1917) a po svatbě s Vasillem Škrachem se plně věnovala literární činnosti. Překládala z angličtiny sama i spolu s manželem několik vědeckých publikací i románů a úvah. Do češtiny např. převedla anglicky psané úvahy TGM. Také bývala občas společnící Dr. Alice Masarykové, nejstarší dcery pana prezidenta, která po smrti jeho manželky Charlotty převzala funkci „První dámy“.

Život maminčiny tety Emy a její rodiny – to by byl námět na generační román, kde pohnuté osudy postav kopírují dobové události.

Vasila Škracha (1891–1943) z Prostějova si vzala Ema v r. 1921. Oba byli stejně staří. Vasil Kaprálek Škrach byl od r. 1919 knihovníkem, archivářem a literárním tajemníkem prezidenta TGM. (Pan prezident měl rád kolem sebe hlavně Mora-

ŠKRACHOVI V DRÁŽDANECH 6. 8. 1922

EMA ŠKRACHOVÁ S DĚRAMI EVOU A IRENOU
(SKOKOVY 28. 7. 1938)

vany!) Byl též redaktorem *České myslí*, byl vydavatelem a spoluzakladatelem *Masarykova sborníku* (vydal prvních 6 svazků) a spoluzakladatelem „Masarykovy sociologické společnosti“. S Edvardem Benešem a Alicí Masarykovou založil „Sociologickou sekci čs. Studentstva“ a „Sdružení akademicky vzdělaných žen“. Vykonával též funkci redaktora výboru Masarykových spisů a napsal zajímavé studie o Masarykově díle jak v češtině, tak v jiných jazycích. Vykonával tak užitečnou práci pro všechny masarykology a budoucí generace. Sám napsal např.: *Psychologie a sociologie střední školy* (1912), *Masaryk a pozitivum* (1922), *Masarykova myšlenka humanity* (1932), atd. Překládal bengálského spisovatele Rabíndranátha Thákura a anglického spisovatele Georgie Berkeleye. Závěrem shrnuto – byl archivářem

Pražského hradu, literárním tajemníkem prezidenta Masaryka, filosofem a sociologem – autorem několika odborných publikací a překladatelem. Prezidentovi Masarykovi byl zcela oddán. Ten měl jeho upřímnost rád a důvěřoval mu až do konce života. V rodném Prostějově se po něm jmenuje jedna ulice.

Moje maminka jako malá se jednou ptala tety Lexové: „Tetinko, co vlastně dělá strýček Vasil?“ „Vasil je přece filozof.“ – odpověděla teta. A maminka se ptala dál: „A tetinko, co je to filozof?“... Irena mi zase vykládala historku, kdy si spolupracovníci jednou stěžovali panu prezidentovi, že Vasil připravuje jeho knihy k vydání pomalu. Pan prezident klidně odpověděl: „Tož to se nedivte – je to právě Hanák.“

Škrachovi si postavili vilu na Hanspaulce v Dejvicích a měli dcery Evu nar. 1929 a Irenu nar. 1933. Jezdili do Sušna a pamatuji se, jak malá Irena nechtěla vůbec jíst. K obědu chtěla jíst jen čokoládu. Jako dítě mě tehdy ohromilo, jak Vasil řekl:

„Chceš čokoládu? Máš ji mít.“ A tak se i stalo, bez kárání a lamentací, že řádně neobědvá. Ráda jsem honem využila situace a přidala se.

Později po válce bývala v Sušně jen Irena. Přijížděla tam z nedalekého Kadlína od tety Lexové tak na týden o prázdninách. Byla starší, obdivovala jsem ji. Potom jsme si zase dopisovaly, a já byla překvapena, že nemá žádné problémy s pravopisem. Donutilo mě to, abych se gramatice více věnovala a pravopisné problémy lehce zmizely.

Eva většinu dětství proležela v různých sanatoriích a nemocnicích. Léčila se tam s TBC kostí. (na TBC zemřeli i oba prarodiče Kaprálkovi). Svého budoucího manžela Josefa Pízu poznala též v léčebném zařízení a spolu žili pak v Třešti. Ema u nich v domku dožila. Zemřela v r. 1968 a pochována je v rodinné hrobce v Sušně. Eva po smrti manžela pak žila v Třešti sama, bez svých třech dětí a vyučovala angličtinu. Nyní prý žije v Domově důchodců v Jihlavě.

Pro celou Škrachovu rodinu začaly zlé časy za okupace, kdy gestapo zatklo Vasilu při razii ve vile. Rodinu vystěhovali a vilu zabavili. Teta marně intervenovala u prezidenta Háchy a s oběma dcerami se pak uchýlila do Kadlína k sestře Anně Lexové. Irena tam chodila do obecné školy, jak jsem již výše uvedla. (Dnes tam již škola není, byla zrušena. Stejně jako škola ve Hřivně i v Kropáčově Vrutici). Já jsem později našla nahoře v zadním pokoji ve statku v Sušně velkou bednu plnou knih. Byly tam hlavně knihy od Karla Čapka, od TGM, i fotografie bratří Čapků s prezidentem. Měla jsem tedy o prázdninách co číst. Pamatuji si, že jsem si jednou vzala knihu od Jar. Johna *Večery na slavníku* v domnění, že si přečtu něco lechtivého. Ale chyba lávky – byly to jak známo – večery vojáků za 1. světové války. Teprve později mi došlo, že ta bedna tam byla ukryta před nacisty ze Škrachovy vily za okupace.

Vasil Kaprálek Škrach byl stát sekerou 25. 5. 1943 ve věznici Plötzensee v Berlíně, stejně jako mnoho členů odboje – organizace „Obroda národa“. Byl tam vězněn i Julius Fučík. Tam byli soustředěni političtí vězni. Nikdo se z této věznice po válce v r. 1945 domů do Čech nevrátil.

Tím však utrpení rodiny nekončilo. V padesátých letech komunistický režim tetě zabavil penzi i vilu na Hanspaulce, kam umístili nějakou ambasádu. Vystěhovali ji vůbec z Prahy do pohraničí, do Nové Vsi u Jablonce, jako i mnoho dalších lidí z bývalé vlády. Podmínky tam byly hrozné. Např. prý to obydlí mělo jen hliněnou podlahu. Teta si pochvalovala jen to, že tam mohla debatovat se známými – stejně postiženými, kteří tam byli též vystěhováni. Nakonec se tetě podařilo tento exil vyměnit za jiný, v menší více někde u Písku. (Dnes slouží Ireně jako chata.)

Irena nemohla nikam na vysokou školu, sehnala si v Praze podnájem a práci ve Výzkumném ústavu rostlinné výroby v Ruzyni, kde pracovala vlastně až do důchodu. Psávala jsem jí tam. Když se politická situace tady začala zlepšovat, byla jim vrácena vila na Hanspaulce. Vilu si koupil známý cestovatel Ing. Jiří Hanzelka a za ty peníze si Irena koupila malou vilku v Praze na Petřinách a Eva zase v Třešti.

Irena, sestřenice mojí maminky, jen o 2 roky starší než já, se dnes jmenuje Jeníčkova. Vzala si doc. Dr.Sc. Vladimíra Jeníčka, který učil na Vysoké škole ekonomické. Mají dceru Evu, která vystudovala DAMU. Známe ji jako Vendulku z „Básníků“ a též z filmů „Sněženky a machři“. V r. 1989 odjela na Fulbrightovo stipendium do USA, poté 2 roky působila v Hamburku v muzikálech a od r. 1991 v Los Angeles. Prováděla se za amerického bubeníka a experta na bojová umění Marka Mikitu, synovce legendárního kanadského hokejisty se slovenskými kořeny Stana Mikity. Jako česko-americká herečka a tanečnice si dala umělecké jméno: Ava Jansen a získala americké státní občanství. Cestuje stále mezi Amerikou a Českem. Nakonec se zde při natáčení druhého dílu filmu „Sněženky a machři po dvaceti letech“ seznámila s režisérem filmu Viktorem Taušem a 28. 12. 2010 měla druhou svatbu.

Eva má ještě mladšího bratra Filipa.

Irena nadále ctí masarykovské tradice, je členkou „Masarykovy společnosti“, jak mi sdělila při našich debatách a společných restitučních cestách po úřadech v Mělníku, ve Mšeně, v Kadlíně a ve Stránce. Když byla Anna Masaryková, vnučka prezidenta TGM, hospitalizována v r. 1996, nechtěla prý u svého lůžka přijmout nikoho jiného, jenom Irenu.

Můj dědeček Ludvík Kaprálek a babička Růžena rozená Slavíková ze Štollmíře

Můj dědeček **Ludvík Kaprálek** (7. 6. 1877–27. 11. 1949) studoval na gymnáziu v Mladé Boleslavi. Po smrti rodičů převzal statek v Sušně ve svých 23 letech a začal hospodařit. Dle Pozemnostního archu z r. 1915 patřilo ke statku čp. 34 přes 38 ha polí, přes 4 ary pastvin, přes 6 arů zahrad a přes 12 ha lesa = dohromady

přes 52 ha půdy. Zcela původní chalupu pradědečka Josefa Matouše prodal v r. 1911 Veverkovým. (Dnes je již zbořena.) Dědeček byl dobrým hospodářem a vedlo se mu dobře. Byl pokrokový, sledoval a zaváděl novinky, odebíral odborné časopisy, včelařil i rouboval si sám stromy. Ze všeho nejraději měl les. Cesta do lesa mu byla odpočinkem. Ale půdy si cenil nejvíce. Rád přikupoval pozemky a říkal: „Půdu ti nikdo nevezme.“ A přece ji komunisti vzali! (Jako i můj tatínek říkával: „Jako profesor – státní zaměstnanec – jsem pod penzí.“ A penze se nedožil.) Tak to bývá.

DĚDEČEK LUDVÍK KAPRÁLEK

SVATEBNÍ FOTO BABIČKY RŮŽENY
A DĚDEČKA LUDVÍKA KAPRÁLKOVÝCH
(28. 4. 1906 V PRAZE)

BABIČKA RŮŽENA

Dědeček byl starostou obce za 1. světové války i po ní. V té době byl zakoupen obcí pozemek k rozšíření hřbitova, byla stržena porouchaná zvonička na návsi a byla odhalena pamětní deska rodáku Dr. Josefu Kořenskému, známému cestovateli a spisovateli, nar. 26. 7. 1847 v Sušně čp. 6 v rodině rolníka. Dílo je od akademického sochaře Karla Kotrby. (Stejný umělec vytvořil sochu dívky stojící v bazénu na Výstavišti v Ml. Boleslavi.) J. Kořenský zemřel v Praze r. 1938. Byl členem výboru Nár. muzea, Orient. Ústavu a Encyklopedické jednoty v Berlíně. (Tetě Hégrové byl svědkem na svatbě v r. 1927 na Hrubé Skále.)

Dědeček se oženil s **Růženou Slavíkovou** (13. 10. 1886–24. 8. 1966) ze Štollmíře u Českého Brodu ze statku čp. 15. Svatbu měli dne 28. 4. 1906 v chrámu Panny Marie Sněžné v Praze. Tento chrám má nejvyšší klenbu v Praze, ale nemá věž – nebyla již dostavěna. Doma mám jejich svatební fotografii. Sňatek to byl dohozený, jak to tehdy bývalo zvykem. Nepamatuji se ale na nějaké neshody nebo hádky v Sušně. I když babička hubovala a používala speciální rčení, kterými si i já ráda ulevuji, nemyslela to tak. Babička byla hodná a nelpěla na majetku. Starala se o domácnost, o drůbež a o zahrádky. Moje maminka ji milovala a bylo to vzájemné.

DĚTI: ZLEVA VPŘEDU:
MARTA KAPRÁLKOVÁ, SESTŘENKA
LIDKA JANDOVÁ, LÁŤA KAPRÁLEK
ZLEVA VZADU:
LIDKA KAPRÁLKOVÁ,
JIŘINA KAPRÁLKOVÁ

DĚTI: VLADIMÍR KAPRÁLEK, LUDMILA KAPRÁLKOVÁ, MARTA KAPRÁLKOVÁ

Děti měli čtyři: L u d m i l u (Hégrovou) nar. 1907, J i ř i n u (Svítilovou) nar. 1909, Láďu – V l a d i m í r a nar. 1911 a M a r t u (Nepomuckou) nar. 1913 – moji maminku. Babička pak jako stará říkala: „Martu, už jsme tě nechtěli, ale ještě že tě mám!“ Její velkou zálibou byly ruční práce, kterým naučila i mě. Vyšila mono-

SIESTA BABIČKY – RUČNÍ PRÁCE

gramy na všechny výbavy svých dcer, včetně kapesníků. Háčkovala krásné dečky i pletla, ale nešila. Nutné šití obstarávala pí. mistrová Vyskočilová na šicím stroji značky Singer v sušenkové kuchyni. (Dnes už dívky ruční práce nedělají a ani se je neučí.)

Babička úžasně pekla, ale méně ráda vařila. Měla černé vlnité vlasy, které skoro nešedivěly a jako stará paní pak na hlavě nosila stále šátek uvázaný pod bradou, jak bývalo zvykem. Byla pobožná, v neděli chodila na mši pěšky do Dolního Slivna a ráda v kostele zpívala. Se zpěvem mariánských písní pak pokračovala doma silným hlasem, takže i já je od mládí ovládám. Jednou za čas uklidila a vyzdobila místní kapličku, dříve než přijel pan farář celebrovat mši svatou o křesťanských svátcích. Pan farář byl u nás vždy po hostěn i se slečnou z fary, na to se babička těšila. Myslím si, že byla ve Štolmíři od mala zvyklá chodit do kostela, který stál přímo na návsi. I Antonín Slaviček ho namaloval! Odtud totiž pocházela rodina jeho ženy – paní Bohumily Slavičkové, roz. Brynychové. Paní Míla byla jediná osiřelá dcera z bohatého statku. Byla nevěstou s velkým věnem. Babička vypravovala, že když se malíř Slaviček ucházel o svou budoucí ženu, její rodina si u nich doma posteskla: „Máme ji dát jenom tak nějakému mazalovi?“!!! Manželství však bylo šťastné. Ona byla nevšední bytostí a jeho múzou. Z věna paní Míly si Slavičkovi zakoupili dům v Praze na Letné. Po smrti A. Slavička si vzala malíře Herberta Masaryka, syna pana prezidenta TGM, ale ovdověla i po druhém. Z druhého manželství měla dvě dcery: Annu, která zůstala svobodná a Herbertu, provdanou za kunsthistorika Emanuela Pocheho.

Babička se narodila r. 1886 – z druhého manželství svého otce S l a v í k a J o s e f a a K a t e ř i n y M a c á l o v é ze Mcel. Měla ještě o 5 let mladší sestru A l o i s i i, neboli Lolu. První manželka otci zemřela a zůstal syn V á c l a v, tedy nevlastní bratr babičky, který se stal inženýrem. Zdědil po své mamince statek ve Lstiboři u Českého Brodu, ale celý život bydlel v Praze v Ostrovní ulici u Národního divadla a žil jako rentiér. O statek se mu staral jeho bratranec – Oldřich Slaviček. (Jeho

JÁ V NEMOCNICI S TĚŽKÝM ZÁNĚTEM
STŘEDOUŠÍ (1. 3. 1936)

i jeho dceru Vlastu Másnicovou jsme mnohem později navštěvovali ve Starých Hradech u Libáně, kde bydleli ve svém bývalém statku na-proti zámku.) Strýc Václav byl velko-rysý. Hostil v Praze často „babinku Macálovou“ – tedy svoji nevlastní matku – se všemi jejími vnoučaty, tj. i s mojí maminkou. Babinka je vodi-la po Praze, nejčastěji na Hrad, kde jim Vasil Škrach umožnil prohlídky i tam, kam se běžně nesmělo. Jednou prý viděli i ložnici pana presidenta TGM. Maminku překvapilo strohé zařízení. Lůžko bylo bílé, kovové – jako v nemocnici.

Manželku měl strýc velice extravagantní a celé vedení domácnosti bylo jaksi bohémské. V bytě se pohyboval též přítel tety – prý její masér – z královského dy-nastického rodu Karadjordjevičů ze Srbska. Strýc odpoledne sedával po kavárnách a sledoval bursovní zprávy. Měli jedinou dceru V l a s t u. Teta měla dalšího blízké-ho přítele či ctitele, známého kardiologa – prof. Libenského. U něho zařídila ma-mince a mně – coby miminku – přijetí v „Ústavu ochrany matek a kojenců“ v Krči,

V PRAZE KRČI
JSEM BYLA
HOSPITALIZOVÁNA
V R. 1936, ALE JIŽ
JEDEME DOMŮ!

kde jsme pobývaly asi tři měsíce. Měla jsem těžký zánět středního ucha brzo po na-rození, který se mi opakoval pak po celé dětství – až do puberty. Tehdy ale v prvním půlroce života mi opravdu o život šlo. Propuštěny domů z Krče jsme byly s mam-kou dne 21. 3. 1936. Každoročně jsme pak všichni doma vzpomínali na ten šťastný „První jarní den“.

Chotětovští

Dědeček Ludvík dohodil sňatek babiččině sestře Aloisii (Lole) – (1891–22. 7. 1967) se svým přítelem – statkářem Karlem Jandou z Chotětova. Sestry tak pobývaly blízko sebe. Karel Janda byl neobyčejně hodný člověk. Hlavní slovo skoro ve všem měla teta a on jí vždy rád vyhověl. Já jsem ho již nezažila, ale vše znám z vyprávění maminky. Teta byla zcela originální, úplně jiná než její sestra Rů-žena – moje babička. Byla veselá, stále něco organizovala a ráda se bavila. Jen moje maminka ji dovedla dobře napodobit. (Ona měla totiž tak trochu herecký talent.) A jednání a způsob řeči tety nebylo možno jen tak lehce napodobit! Byla nedostiž-ná. My jsme jí říkali: „babina z Chotětova, neboli z Kutenthalu.“ (dle německého přejmenování obce za protektorátu)

Babina byla štedrá a pohostinná. Traduje se, že třeba celá jízďárna z Boleslavi ukončila svou vyjíždku v Chotětově. Teta zvolala: „Jindrovko, zařízla kuřata!“ A celá jízďárna musela zůstat na večeri. Hrál se na klavír a tancovalo do pozdního večera. Jindy zase starosta obcházel stavení, aby zajistil ubytování důstojníků při manév-rech. Teta přijala hned tři důstojníky, aby byla zábava. Ale museli to být švarní hoši. Se samozřejmostí pak hostila i cyklisty při „Závodu míru“. Dokonce jednou hostila i Barbru Streisand, když zde natáčela film.

Jandovi měli jedinou dceru L u d m i l u (Lidku, Lidlu) (8. 8. 1911–19. 12. 1995), kterou zahrnovali veškerým dostupným blahobytem. Protože Lidka byla je-dináček, brávala teta ráda do Chotětova a na různé akce s sebou Jiřinu a Martu ze Sušna. Teta říkala: „Růženo, v Sušně není žádná zábava. Chotětov, to je něco docela jiného. Pošli sem ty holky!“ Věkem si byly nejbližší – a tak spolu vyrůstaly. Později to byly společné plesy po okrese i v Praze. Lidka krasavice nebyla, ale měla prý vždy přepychové oblečení. Sálem se prý nesl šepot, když vcházela: „Jandová-Chotětov, Jandová-Chotětov!“ Samozřejmě, že bylo i dosti nápadníků a teta vybírala ty boha-té. Jeden z nápadníků měl otevřené auto – kabriolet – a každou neděli bral Lidku, babinu, Jiřinu i Martu na výlety po okolí. A tak to bylo od jara do podzimu, kdy se vztahy zpřetrhaly a teta mu prý pak uhradila náklady toho cestování.

Nakonec si Lidka vzala v r. 1932 v chrámu páně u sv. Ludmily na Vinohradech bankovního úředníka J a r o s l a v a S l a v í k a – (Jarouška) z Prahy. (Je to jen ná-hodná shoda s příjmením babičky Růženy a tety Loly za svobodna) Tento sňatek byl jistě velice žádaný, ačkoliv jak maminka uváděla, Jaroušek nebyl nikterak zvláště přitaž-

V CHOTĚTOVĚ 10. 9. 1932: ZLEVA: TAŤKA S MAMKOU, TETA LOLA JANDOVÁ S MANŽELEM KARLEM J., DCERA LIDKA JANDOVÁ A JAROUŠEK SLAVÍK U JEHO AUTA S PAROŽÍM (TO NENÍ VIDĚT)

V CHOTĚTOVĚ: ZLEVA: MAMKA, TETA LOLA JANDOVÁ, STRÝC KAREL JANDA, LIDKA JANDOVÁ, JAROUŠEK SLAVÍK

SVATEBNÍ FOTO
LUDMILY JANDOVÉ
A JAROSLAVA SLAVÍKA
(25. 10. 1932 V PRAZE)

livý muž. Byl zaníceným nimrodem a vpředu na autě, kterým jezdil do Chotětova na námluvy – měl připevněné paroží. Takže když auto bylo v dohledu, volala mamka na Lidku: „Parohy jedou!“ Na hony jezdili hlavně do Chlumu u Třeboně.

Otec Jarouška – Antonín Slavík – se stal totiž v r. 1922 senátorem za Republikánskou stranu čsl. venkova a domoviny ve IV. volebním kraji. (Čili za agrárníky!) Byl členem výborů senátu: kulturního, nár. hosp., soc. politického, ústavně právního, zahraničního a zdravotního. (Taková šíře záběru!) To se samozřejmě tetě zamlouvalo. Novomanželé bydleli ve vlastním činžovním domě na Letné poblíž Stromovky – v Oveňské ulici. Maminka vypravovala, že teta nechala v den svatby poházet fialkami cestu po koberci od domovních dveří až do ložnice. V září 1933 se narodil jediný syn Miroslav (Mírek) – babiny a všech okolo potěšení. Lidka ale dlouho spokojená nebyla. Říkala dokonce, že prý má k Jarouškovi odpor. A stala se tak na tu dobu, zvláště na venkově, zcela neobvyklá věc: rozvedla se. Myslím, že to bylo za války, když se Lidka s malým Mirkem, s nábytkem a perskými koberci na voze přistěhovala zpět z Prahy na statek do Chotětova.

Když zůstal statek bez hospodáře, přišel na pomoc vzdálený příbuzný František Kolenský (Fanda) a s Lidkou se potom vzali. Měli spolu dceru Ludmilu, nevlastní sestru Mirku.

Po zabavení statku po r. 1948 zůstal Fanda, jak se mu říkalo, pracovat v Chotětově a všichni též zůstali ve statku bydlet. Teta Lidka musela začít pracovat v krávně. Začalo se poukazovat, že dojí s brilantovými prsteny na rukou, že tím vlastně provokuje, atd. Až jednoho dne, nevím již přesně ten důvod či záminku, dostala obsílku k nástupu trestu do věznice. Po různých odvoláních na nemoc malé dcerky a podobně, mohl nastoupit trest za ni její manžel – Fanda. A tak se také stalo. Fanda byl vůbec celý život pracovitý a dobrák.

S Mirkem (26. 9. 1933 v Praze) jako s malým plavovlasým chlapcem – jsem se občas setkala v Sušně i v Chotětově. Již tehdy se mi zdál výjimečný a chytrý. Říkalo se, že je po dědovi senátorovi. Někdy jsem zůstala v Chotětově přes noc, to když tam třeba byla ohlášena nějaká návštěva. Buď to byl nějaký činovník z Junáka, (Mírek byl delegován na Jamboree ve Francii v r. 1947) nebo to byl pan farář Štipl, (Mírek k němu docházel na francouzštinu) nebo to byla pí. Obrovská, (vdova po sochaři a malíři – profesorovi monumentální malby na AVU – Jakubu Obrovském, která se jako vdova přestěhovala do Chotětova) nebo to byla Sandra Schránílová, (dcera známého prvorepublikového filmového šarmanatního milovníka Raoula Schráníla (1910–1998) – nyní prý uznávaná a vyhledávaná evropská vědma žijící v Mnichově). V Chotětově totiž bydleli prarodiče Raoula Schráníla a pak i jeho matka – bývalá operní a koncertní pěvkyně. Za nacistické okupace udělal Raoul Schráníl z hospody u nádraží v Chotětově kino „Vlast“ a promítaly se tam za války filmy. Teprve po letech – po době věznění pro podezření z emigrace a po době pracovního nasazení na stavbách za komunistického režimu – ke stáru, se stal i členem souboru divadla v Ml. Boleslavi a založil zde divadelní klub.

S Mirkem jsme chodili dva roky za sebou do tanečních do Grand hotelu Věmec a on u nás pak přespával. Domů se nás společně pak vracelo i více – Ája Tláskalová, Honza Prokůpek, který také u nás přespával. Byla legrace. Vše vrcholilo „Věncečkem“, kdy již dopoledne přijela babina z Chotětova s první manželkou Raoula Schráníla Růženou (Růdinou) Havelkovou z Prahy, která v koupelně rosila a upravovala květy bramborů pro množství Mirkových tanečnic a udělovala jako bývalá manekýnka cenné rady pro večerní společenskou událost. V Chotětově z pokojového skleníku na nás zase pak dlouho pokukovalo množství Mirkovi darovaných „kotilionů“.

Spolu s Mirkem jsme chodili do gymnázia. Já maturovala v r. 1953, Mírek v r. 1952. Ač byl vynikající student, nebyl doporučen ke studiu na vysoké škole z kádrových důvodů. Hlásil se na medicínu, jinam nechtěl. Nastoupil tedy do laboratoře v Thomayerově nemocnici v Krči, kde pracovali příbuzní – Kryšpínovi. Další rok se opět marně ucházel o přijetí, ale to už musel nastoupit dvouletou základní vojenskou službu. Odklad už nedostal. Teprve po vojné byl konečně přijat! (A to už já jsem vlastně začínala třetí ročník medicíny s přestupem na Pediatrickou fakultu UK.) Mírek ale všechno dohnal a v profesi předešl. Za studií bydlel v Ovinecké ul. u otce, který byl též již znovu ženat.

(Vzpomínám, že jednou jsme byli spolu s bráchou k večeru v Chotětově na skútru. To jsme byli já i Mírek již dávno mediky. Bratr v té době pracoval ve Škodovce jako dělník na „uponu“ (tj. pracoval se zvláštním lepidlem), protože nebyl doporučen též z kádrových důvodů na strojařinu. Měl jít na noční směnu. Jeli jsme domů a za Krnskem skútr přestal jet. Nic nepomohlo. Honza vzal nohy na

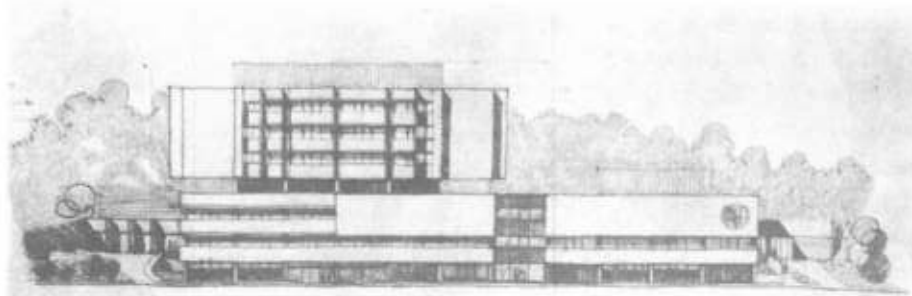
ramena a utíkal do práce – nesměl zmeškat. Již byla skoro úplná tma. A tak jsem tehdy tlačila skútr podél Jizery, Vince, Neuberku, pod hradem a do kopce přes Viničnou ulici – několik km až domů do Táborské ul.)

Mírek nastoupil na umístěnku v Děčíně, přešel jako aspirant na plastickou chirurgii prof. Buriana, atestoval z chirurgie pak v Kolíně. Přešel na I. ortopedickou kliniku k Jarošům na Bojiště, pak pracoval ve Skotsku v Glasgowě, složil kandidaturu a pak přijal místo asistenta Ortopedické kliniky ILF na Bulovce u prof. Pavlanského. Oddělení sídlilo v přízemí budovy „Vychovatelna“ a poměry tam byly stísněné. V dalších patrech byla interna i s gastroenterologií a je tam dosud. (Tam na Bulovce mi pan prof. Mařatka zjistil ulcerosní colitidu – formu proctocolitidy a byla jsem tam na interně u prim. Nedbala několikrát hospitalizována. Ležela jsem tam na pokoji také s maminkou prof. Mařatky – paní Zdenkou Mařatkovou a též s manželkou herce Theodora Pištěka – herečkou Máňou Ženíškovou. Když jsem se představila paní Mařatkové jako Hrdličková z Ml. Boleslavi, hned si vzpomněla, že jako mladá hrávala v Bělé pod Bezdězem divadlo s Karlem Hrdličkou – s mým tchánem. Život bývá plný náhod a překvapení.)

U Mirka v lékařském pokoji Vychovatelny jsem byla také častým hostem. Ale těch hostů jako pacientů tam měl stále nepřeberně. Všelijakých známých osobností, hlavně sportovců a tehdejších politiků. Jejich nápomoci se snažil využít ke stavbě nové, tehdy vzorové ortopedické a traumatologické kliniky podle nejnovějších poznatků. To se mu opravdu podařilo. Tato vzorová klinika byla otevřena na Bulovce v r. 1978. Měla sloužit i pro vrcholové sportovce. Dosud v celé republice zařízení tohoto typu s nadstandardním technickým vybavením včetně oddělení ARO a operačních sálů nebylo. Bylo srovnatelné v té době s vyspělými státy světa. Bylo zde i centrum kostní onkologie pro celou ČSSR včetně onkologie kostí pro děti. Mírek se stal docentem a profesorem, přednostou této kliniky ILF a tím pádem i examinatorem atestací z ortopedie. Vychoval mnoho lékařů, byl přísným i uznalým šéfem,

NA OSLAVĚ K ZALOŽENÍ GYMNAZIA PŘED 75TI LETY V MLADÉ BOLESLAVI V DOMĚ KULTURY 3. 12. 1978. ZLEVA: MIREK SLAVÍK, JÁ, LÍDA LINHARTOVÁ – SVÍTILOVÁ, JIŘÍ SVÍTIL

VÝSTAVBA ORTOPEDICKÉHO PAVILONU V NEMOCNICI NA BULOVCÉ

pokrokovým operátérem s lidským přístupem k nemocným. Celý život se také věnoval sportu a to již od studií.

(Jako medičku mne zval ke spolupráci ve výzkumu tělovýchovného lékařství a já neuposlechla. Tehdy mi řekl: „Sedávej, panenke, v koutě, nenajdou tě!“ A měl pravdu!)

Pak se stal lékařem reprezentačního družstva cyklistů „Závodu míru“. Po dlouhá léta jsme všichni – včele s babinou – prožívali tyto závody. (Mirek povzbuzoval a křičel tak, až se mu udělaly jednou na hlasivkách uzlíky a musel na operaci.) Byl členem mezinár. Antidopingové komise, viceprezidentem mezinár. cykl. unie – UCI, místopředsedou zdrav. komise při MOV, ovládá 4 svět. jazyky, atd. Stejně jako babina, byl vždy první vidět i slyšet a měl rád vše výjimečné. Je půvabný společník s prvorepublikovým šarmem. (Zdravil: „Rukulíbám, tetinko“ i v dobách hlubokého reálného socialismu.)

Věnoval práci veškerý svůj volný čas. S první ženou Magdalenou bydleli v jejím bytě po rodičích v Anglické ul., ve vysokém roháku naproti restauraci „Demínka“. (V tomto domě přímo pod nimi bydlel známý hlídáný disident Petr Uhl. Přímo před jeho dveřmi na chodbě stále seděli dva policajti, takže Mirek říkal, že je vlastně hlídán také.)

Z prvního manželství má dceru Moniku, která je též lékařkou a žije se svojí rodinou v Praze. Mirek žije spokojeně již řadu let s druhou manželkou Anny ve své vilce v Praze nebo ve svém pensionu na horách.

A jak už to bývá, v profesním životě nebyl k němu osud spravedlivý. (Stejně jako k mému otci a i k mému muži. To vysvětlím později.) V r. 1989 po „sametové revoluci“ mu zásluhy o vybudování vzorové kliniky nezapočítali. Naopak vadily styky s dřívějšími vedoucími politiky a Mirek byl z kliniky odejit. (Byl jistě i hlad po vedoucích místech!) Nikdo neocenal, že tehdy byla vybudována vzorová klinika s nejmodernějšími parametry, kde se mohli školit ortopedi. K tomu, aby se tak sta-

lo, bylo zapotřebí s příslušnými politickými činiteli jednat a vysvětlovat opakovaně naléhavost zřízení takové instituce a tedy uvolnění financí. Stálo to nesmírně mnoho času a sil. Nepřičetlo se mu k dobru ani to, že zaměstnával i režimem postižené. Proto Mirek raději odešel na čtyři roky pracovat do Kataru. Když se vrátil, otevřel si ortopedickou ambulanci v poliklinice „Budějovická“ a na svoji kliniku se už nevrátil. Spolupracoval s ortop. odd. v Kladně, kde i operoval. Pracuje v odborné Ortopedické společnosti, jejímž je čestným členem, publikuje a je v redakční radě odborného časopisu Ortopedia, a konsultuje u odborné firmy „Beznoska“ při výrobě ortopedických kovových náhrad v Kladně. Podle něj se vyrábí i jeden typ endoprotézy kyčelního kloubu. Mirek se stal jednou z našich význačných medicínských osobností. Vychoval řadu ortopedů, mimo jiné i nynějšího přednostu kliniky prof. Dungla, operátora prezidenta Klause, který se nedávno v novinovém článku o své práci na klinice o Mirkovi ani nezmiňoval, jak jsem konstatovala.

Sušno za 2. světové války

Pamatuji se na Sušno i za 2. světové války. Válka přijela i do tak malé obce projetím kolony německého vojska. Vozy jely vpravo a od té doby byl levostranný provoz zrušen. Zavedly se potravinové lístky, dvojjazyčné nápisy, kontroly domácího zvířectva, povinné dodávky, zatemnění oken, vnucené správy některých usedlostí atd. V té době starostoval strýc Jaromír Hégr a neměl to lehké. V r. 1943 se začali již v Sušně objevovat ruští utečenci ze zajateckých táborů. Dne 24. 2. 1944 bylo Sušno obstoupeno vojskem, které s bajonety všechno prohledávalo. Obyvatelstvo bylo shromážděno v hostinci, zatklí mnoho lidí a poslali do koncentračního tábora Terezin. Sháněli těž pracovníky do Říše, ale podařilo se a nikdo nešel.

Začátkem r. 1945 chodily transporty zajatců, převážně Rusů. Jeden transport zajatců umístili do dědečkovy stodoly a německé vedení do 1. patra statku. Když šla maminka přes dvůr do kurníku, dala si pod zástěru krajíce chleba, aby je mohla rozdat. Ale bylo to obtížné, protože po dvoře chodili strážníci se zbraněmi a zabráňovali jakémukoliv setkání se zajatci. Poblíž stodoly byla silážní jáma plná tzv. „řízků“ z řepy, kterými se přikrmoval v zimě dobytek.

A ti ubozí zajatci je nepozorovaně chodili jíst! Samozřejmě z toho pak měli těžké průjmy. Několik jich též utíkalo přes cestu do stráně za vsí. Za chvíli za nimi doprovod se psy, pak střelba a na valníku vezli čtyři mrtvé. Jsou pohřbeni na sušenském hřbitově. (Obec tam ale příliš o ten hrob nepečuje, je zarostlý buxusem.) Dne 24. dubna 1945 v noci s nákladem vozů zmizeli ze Sušna němečtí osídlenci. V sobotu 5. května vypukla revoluce.

Vzpomínám si, že za války nás odváželi na nádraží bryčkou, protože jsme si domů vozili proviant. A to se nesmělo. Jídlo bylo tzv. na lístky, neboli na přiděl a mnoho ho nebylo. Maminka tak jezdila většinou v sobotu vlakem a přivážela ze

Sušna těžký kufr buď se zabíjačkou, nebo s jiným proviantem. Na nádražích ale vartovaly německé tzv. potravinové kontroly a ty prohlížely či zabavovaly zavazadla a odváděly provinilce i do vězení. Hrozil i trest smrti! A tak často jsme čekali s tatínkem na nádraží zbytečně, protože maminka vyskočila z vlaku na druhou stranu a s kufrem šplhala kamsi do stráně mimo nádražní kontrolu.

Jídla bylo za protektorátu málo a všelijak se shánělo. Existovaly různé umělé náhražky. Vybavuji si např., že na přiděl byla také taková kostka umělého medu. Nedalo se to jíst. A tak maminka vykrmovala vždy jednu nebo i dvě husy, které byly na dvorku v posadách. Doma jsme tvarovali pro ně šišky ze šrotu a vody a sušili jsme je v kuchyni na kamnech. Cpaní těch šišek do husích krků, to byl tedy otravný um. A tak není divu, že pochoutku z husích jater už jíst nemusím. O to úžasnější pak bylo po osvobození zásobování UNROU. Byly to různé balíčky konserv a konserveček khaki barvy, původně pro vojáky. Taková jídla jsme neznali: vejce se šunkou, arašidová pomazánka, prostě všechno možné a božsky dobré.

Ke konci války zase zažila mamka nálet hloubkových stíhaček – tzv. „kotlářů“ – na vlak, kterým jela do Sušna. Letadla nalétávala nízko nad vlak, cestující se nechali vyskakat z vlaku a letadla pak lokomotivu rozstřílela. To už se tak vědělo. Jednou, když se maminka ležíc na zemi podívala k obloze, uviděla nad sebou zřetelně z letadla jí kynoucího a smějícího se na ni pilota-černocho.

Ještě jedna pěší příhoda: Jednou – též za války – jsme v Sušně ve svátek přislíbili odpolední loutkové divadelní představení u Hégrových. Bylo to tuším někdy v předjaří, asi o Velikonocích. Milovali jsme naše loutkové divadlo s dřevěnými loutkami, kterému tatínek přimalovával kulisy a strýc Pavel Svítal vyráběl různé světelné a zvukové efekty. (Po obloze plul měsíček, byla hrozná bouřka s hromy a blesky – prostě nádhera!) Oba také účinkovali. (Pavel např. volal: „Čerte, čerte, tu máš kropáči!“ „A je tady duch Cát?“) Kupovali jsme tehdy divadelní knížky, které se prodávaly v papírnictví a byl jich velký výběr, zvláště u Nešněrů na Starém Městě. Myslím, že se měla hrát hra: *Divotvorný obraz princezny Dišperandy* (veselohra o třech jednáních pro malé i velké obecnstvo asi z r. 1921) od profesora Ferdinanda Strejčka, místního literáta. Dopoledne se náhle zjistilo, že máme sice vše připravené, ale nemáme tu divadelní knížku. Zapomněli jsme ji doma a bez ní se hrát nedalo. Auto nejedlo, vlak nejel a hosté byli sezváni. Maminka se rozhodla, že pro divadelní knížku dojde do Bolešlavi pěšky, což je přes 20 km. Došla zkratkami tam i zpět s knížkou a hrálo se s mírným zpožděním. Dnes to zní skoro neuvěřitelně. Mamka byla zdatná, zvyklá z domova práci i námaze.

A ještě jedna cestovní příhoda. Jednou večer, ale již po válce, vezl domů ze Sušna pan učitel Holub školním autem průmyslovky nemocnou tetu Svítlovou, Jirku a malou Lídu, našeho Honzu, mne a mamku či strýce Pavla? V Neuberku při příjezdu do Bolešlavi, v mírném stoupání a v zatáčce, byl nechráněný železniční přejezd. Byla tma a velká mlha.

Najednou auto začalo silně drkotat – zjistili jsme, že jedeme po kolejkách a ne dále po silnici. Vtom se ozvalo výstražné zvonění. Pozor jede vlak! A vlak bylo již slyšet. Řidič šeptal: „Ježíši Kriste! Ježíši Kriste!“ My děti jsme vyskákaly rychle z auta, nemocná tetka nemohla. Jak jsme lezly do svahu, zraňovaly jsme se o silné dráty, které podél tratě vedly. Řidič nakonec vycouval – tak-tak – na poslední chvíli. Když tudy jedu, vždy si na tuto příhodu vzpomenu.

Vzpomínky na sušenskou „usedlost“

Do Sušna jsme jezdili vlakem z Mladé Bolešlavi Hlavní nádraží nebo Zastávka, (ta již je zrušena) pak Krnsko, Chotětov a Chrástecký Dvůr. Odtud pěšky do mírného kopečka 2 km do Hřivna, pak 2 km z kopečka do Sušna. Pak přes celou ves až do kuchyně statku. Kuchyně byla velká a převážně se tam vše odehrávalo. Každý kdo přišel, byl přivítán v kuchyni nebo již na zástinku.

Ale vrátím se do té kuchyně. Byla tam velká kachlová kamna, kde se peklo ve dvou troubách. Bylo od nich příjemné teplo. Kromě nich tam byl vedle i elektrický sporák značky Elektrolux. Dědeček měl všechny elektrické spotřebiče značky ELEKTROLUX včetně lednice, pračky, boileru i vysavače. (Jen auto měl značky PRAGA). Do Sušna k nám pravidelně docházel agent firmy Elektrolux, někdo jako byl pan Leo Popper-Pavel, tatínek spisovatele Oty Pavla, jak to on krásně ve svých knížkách popisuje. (Možná to mohl být i on?) Vysavač značky Elektrolux jezdil po zemi tiše na takových stříbrných lyžích a to se mi velmi líbilo. Já si totiž vzpomínám, že když jsem byla malá, měli jsme doma vysavač, kterého jsem se hrozně bála. Když se zapnul, vyfoukl se nad ním jakýsi plátěný vak s dvěma patenty. Celé to připomínalo spíše nějakého řvoucího výra. Chod toho přístroje byl strašně hlučný. Elektrolux v Sušně – to bylo něco jiného! Však se vlastně vysavačům říká stále LUX!

DĚDEČEK
V KUCHYNI

V kachlových kamnech se od rána peklo každý pátek. Tehdy se pečivo (kromě chleba) nekupovalo v obchodě. Pekly se pravidelně vdolky a karásky sypané mákem nebo buchty či koláče.

Ve svátek to byly koblihy nebo boží milosti. Buchty bratr Honza skoro všechny do večera snědl k velké babiččině nelibosti. Odnesl si je pod bundou ven, vyskočiv nepozorovaně oknem. Babička při zjištění té ztráty pak na mamku zoufale volala: „Maria Panno! Holka, ten kluk tě jednou sežere!“

V čele kuchyně stála komoda, kde v posledním šuplíku bylo množství obrázkových časopisů. Jako prestižní zde byl např. týdeník *Pestrý týden* tištěný tehdy hlubotiskem a přinášející zprávy a obrázky z vysokých politických a společenských kruhů. My děti jsme rády sedaly na zemi a prohlížely si jej. Nikdo nás neokřikoval a nikomu jsme nevadily. To si až nyní uvědomuji a velmi to oceňuji. Na straně té komody – u gauče – byla připevněna taková veliká vyšívaná kapsa, kam se zakládaly došlé pohledy. Bylo jich tam již mnoho a byla to také krása si je prohlížet – včetně známek. V šuplíku velkého jídelního stolu bylo uloženo šití s množstvím špunet a knoflíků. Ze špunet jsme pomocí gumiček a špejlí vyráběly traktory, které se i pohybovaly. Ty knoflíky byly vůbec zdrojem velké fantazie! Obrázek té kuchyně namaloval tatínek a nyní visí u mne v kuchyni. Ráda ho mám poblíž sebe. Na chalupě máme z té kuchyně lavici a krucifix, před kterým se modlíval nemocný Norbert.

Dědeček se do našich her nevměšoval. Po obědě odpočíval a spal ve svém pokoji za kuchyní a my děti jsme nesměly běhat nahoru po schodech, protože nám příliš klapaly dřeváky, které se za války nosily místo sandálů. Když dědeček pak vstal, chodil po kuchyni s plácačkou na mouchy a důsledně je likvidoval. V té době se již léčil s vysokým krevním tlakem.

Ta léčba tehdy spočívala v tom, že přijížděl z Dolního Slivna Dr. Sergej Bělikov – ruský emigrant – se svou paní jako zdravotní sestrou a pouštěli dědečkovi tzv. žilou. To se pravidelně opakovalo. S panem doktorem a jeho rodinou jsme se velmi dobře znali. Chodila jsem se k nim na zahradu vykoupat do bazénku. (V Sušně a v celém okolí nebylo žádné místo ke koupání.) Doktor také měl, svoji starší dceru Hanu a Ládu Fukárku, adepty studia medicíny, brával s sebou na návštěvy za pacienty.

Pamatuji se, jak nám jednou u pacienta ukazoval Kusmaulovo předsmrtné dýchání. Lidé tehdy umírali více doma, ne v nemocnici. Doktor Sergej Bělikov byl ruský emigrant, který v Praze dostudoval medicínu prý díky rodičům své ženy Hany, rozené Křepinské z Ml. Boleslavi. Dodnes dodržuji při viróze a nachlazení jeho první příkázání, které říkal s ruským přízvukem: „Pótyt, pótyt!“

Náš dědeček zemřel raněn mrtvicí v listopadu 1949 v noci. Bylo mu 72 let. Babička běžela k Hégrovým, kde měli telefon. Ti ale byli právě na plesu v Kropáčově Vrutici v hospodě u Tanečků. Míra, kterému bylo tehdy 12 let, zatelefonoval pro rodiče i pro Dr. Bělikova a šel s babičkou domů. Přivolaný doktor již jen konstatoval

U STOLU V KUCHYNI. ZLEVA: TAŤKA, DĚDEČEK LUDVÍK, MALÝ JIŘÍ HÉGR, MAMKA, BABIČKA RŮŽENA, TETA LIDKA HÉGROVÁ, TETA JIŘINA SVÍTLOVÁ, PAVEL SVÍTIL

smrt a Míru udivilo, že i v takovémto případě položil na stůl před plačící babičku nemalý účet. „Vždyť přece dědečkovi nebylo pomoheno“, pomyslel si Míra.

Babička zemřela o 17 let později (v roce 1966) v 80-ti letech, na druhý záchvat mozkové mrtvice na interně v Kosmonosích. Po prvním záchvatu již zlepšena, chtěla přinést hůl, neboť měla jít již domů. Maminka si ji chtěla vzít k sobě. Už se tak ale nestalo. Sušno se stalo už jen vzpomínkou.

Ráda bych ještě pokračovala v popisu statku, jak to tam bývalo. Vstupní dveře ani nebývaly běžně zamčené. Nepamatuji se na nevídaného hosta. Ovšem časy se změnily! Před dveřmi se hlavně v zimě a v adventním čase dávalo místo rohožky chvojí, o které se čistila obuv a v chodbě to pak vonělo lesem. Vpravo se šlo do kuchyně, o které jsem se již zmiňovala. Za kuchyní byl pokoj, kde spali dědeček a babička. Býval tam i klavír, který jsme pak měli doma my, kulatý velký jídelní stůl se židlemi, velký příbormník s mramorovou černou deskou a dědečkův úřední psací stůl. Samozřejmě i velká válcová násypná kamna světlé barvy.

Vlevo v chodbě byla klenutá nika s průhledem na točité schodiště do patra. V té nise stávala velká socha Panny Marie lurdské v bílo-bleděmodrém hávu, okolo které bývalo vždy hojně květin ze zahrádky. Zvláště tam voněly lilie nebo floxy.

Vzadu v chodbě se šlo do tzv. kvelbu, kde na policích byly plné kameninové sádelňáky, na platech vejce, viselo tam uzené maso, byly tam zavařené kompoty, zavařeniny, povidla, okurky a vše potřebné do kuchyně. Kysané okurky ale kvasily ve velké kameninové nádobě v mezizpatře na schodech. Do ní se muselo dávat též

ořechové listí. Ty okurky měly báječnou vůni a chuť zvláště s chlebem namazaným sádlem. Později dědeček z části kvelbu nechal udělat koupelnu, kde se vždy v sobotu ohřívala voda ke koupání v kamnech s válcovým zásobníkem vody, jak to bývalo.

V patře hned vlevo u schodů se šlo do tzv. moučnice. Byla to místnost s políci přes celou stěnu. V té byla velká šuplata a v každém byla určitá mouka: hladká, hrubá, polohrubá, žitná, ale také šrot, který byl potřeba ke krmení domácího zvířectva. Vpravo se šlo chodbou k pokojům. Jedny dveře vedly přes pokojík (spávala tam služebná) na pavlač. Ta byla v délce poloviny domu směrem do dvora a na jih. Na konci pavlače byl suchý záchod, kde jsem sedávala při otevřených dveřích zalitých sluncem, aniž by mne byl kdokoli vyrušil. Četla jsem si tam odložené časopisy jako: *Včelař*, *Hospodář*, *Sadař* a zároveň poslouchala vše, co bylo řečeno dole na zástinku před domem a pod pavlačí. Jak pořouchlé! Nikdy mne tam nenašli, i když mne sháněli. (Na zástinku se totiž konalo mnoho činností: přijímání návštěv, odpolední siesta, nebo praní a věšení velkého prádla, vytáčení medu z pláství na medometu, pražení kávy či za války žita, nakládání okurek na kvašení, příprava sypání pro drůbež a vůbec pozorování dění na dvoře.)

Další dveře vedly do ložnice, kde jsme spali my a v mládí mamka se svou sestrou Jiřinou. Pokoj byl vymalován secesními květinovými ornamenty šedo-zelinkavé barvy. Dvě postele vedle sebe měly zvláštní matrace konvexního tvaru, takže člověk z toho oblouku snadno padal. Nad postelemi visely již zmíněné obrazy pradědečka a prababičky Kaprálkových a na protější stěně se čepýřil vycpaný tetřev hlušec i tetřevka vedle několika parůžků. Tři okna vedla do dvora a dvě k silnici. V létě byla okna plná pelargonii se zvláštní kořeněnou vůní. Vedle dveří z chodby stál toaletní stolek se zrcadlem a s porcelánovým umyvadlem a za ním skříň, kde visel babičky přetěžký perziánový kožíšek plný naftalínu. Mezi okny do dvora stála již více nepoužívaná těžká pokladna a skleník, na kterém stály krásně malované petrolejové lampy. Uvnitř skleníku byly různé upomínkové a skleněné předměty, dýmky, sošky svatých a několik rorátních svíček. Z postele byl přímý pohled na ten skleník a jeho obsah. Komoda stála mezi okny k silnici a pak už byly dveře do pokoje Svítlových. Ve válcových kamnech v rohu pokoje se asi nikdy netopilo. (Maminka si dávala v zimě pod peřinu zahřátou cihlu.)

Vedle tohoto pokoje byl tzv. „žlutý“ pokoj, kde spávali Svítlovi. Byl to rohový pokoj směrem k silnici, též s okny plnými pelargonii. Vymalovaný byl podobnými krásnými ornamenty v barvě převážně žluté. Kromě dvou postelí tam bylo křeslo, sofa i židle – vše čalouněné zlatožlutou potahovou látkou. Nad postelemi visel známý oválný obraz Pána Ježíše Krista klečícího v Getsemanské zahradě v modrozeleném tónu. (Ten sedací nábytek mám přecalouněný nyní v pokojíku.)

Nahoře byly ještě další dva pokoje, které nebyly již úplně zařízené a kdysi dávno tam bývaly hostiny po honech. Tam jsme si rádi hráli, neboť odtud byl vstup na balkon směrem do silnice. Maminka vzpomínala, že jako děti odtud také pozorovaly

NA ZÁSTINKU. ZLEVA: TETA LIDKA HÉGROVÁ, DĚDEČEK LUDVÍK, BABIČKA RŮŽENA, JÁ – MARTA, TETA JIŘINA SVÍTLOVÁ – VE DVEŘÍCH

skrze smrky sousední zahradu Kroupových, později Kyselových, když se tam tehdy opalovalo a koupalo „panstvo“ z Vídně. V rohu pokoje vévodila bílá kachlová kamna, sahající až ke stropu. (V nich se topilo poleny jen jednou, když tam za války byli ubytováni angličtí váleční zajatci. Ruští zajatí důstojníci spali na slámě ve stodole.) V úplně zadním pokoji jsem pak našla již zmíněnou bednu plnou knih zřejmě od Škrachů!

K našemu oblíbenému prostoru patřila také zahrádka za domem. V horní části byly záhony jahod i květin, rybízů a angreštů, rajčata a zelenina. V dolní části byly spíše ovocné stromy. Pak byla ještě zahrada v dolní části dvora, které se říkalo „Včelovka“. Dědeček tam měl úly a pěstoval tam též chřest neboli „špargl“ a listový špenát, což byly novinky – takové „třešničky na dortu“. Dále byly ještě dvě předzahrádky. Jedna byla plná květin na dvoře u pumpy a druhá byla s vinou révou pod okny u vrátek. Všude v zahradách byly lavičky a ve velké zahradě za humny (v sadu), nechal dokonce dědeček zbudovat al-

DĚDEČEK LUDVÍK NA ZAHŘÁDCE „VČELOVKA“

tán. Ale v této „naší“ zahrádce za domem byla totiž i nádrž s přitékající vodou! Za ní jsme my děti měly „šnečí farmu“. Nejoblíbenější byly šnečí závody. Jirka Svítal mi dokonce napsal z tábora dopis o jediné větě: „Ahoj, co dělá šnečí farma?“ A než se stačil vrátit domů, hodila babička šneky kačenám!

Nyní se již dostávám ke svým tetám a strýcům, k sestřenicím a bratrancům. Nejstarší ze čtyř dětí babičky a dědečka Kaprálkových byla Ludmila. Byla tedy nejstarší sestrou mé maminky a tedy moje teta.

Teta Ludmila Hégrová (rozená Kaprálková) a Hégrovi

Teta L i d k a (Lidu) (9. 2. 1907–27. 9. 1980) se narodila v Sušně jako první ze čtyř sourozenců. Byla prý dědečkovým nejmilejším dítětem. Zajímavé je, že dostala jméno Ludmila – stejné, jako má mělnické víno, které měl dědeček nejraději a nechával si ho posílat. Dědeček vybral pro Lidku po základní škole penzionát „Pötttingeum“ až daleko v Olomouci. Byl to velmi známý a renomovaný ústav pro dívky, kde se učily domácím pracím a hlavně vaření. Mohly se tam vzdělávat i v jazycích, v psaní na stroji a v kancelářské administrativě. (Pötttingeum stále v Olomouci existuje. Nyní je tam Vyšší zdravotní škola a s jejími žákyněmi jsem se setkala na kardiologické klinice, když jsem tam byla hospitalizována.) Teta byla pak opravdu vyhlášená kuchařka a hospodyně.

Dne 25. 6. 1927 se teta provdala za Jaromíra Hégra ze Sušna čp. 8. Svatba byla v kostelíčku na Hrubé Skále v Českém ráji a svatební hostina byla v protějším hotelu „Štekl“, který existuje dosud. Svědky byli cestovatel a spisovatel Dr. Josef Kořenský a strýc Vasil Kaprálek Škrach, lit. tajemník prezidenta Masaryka.

Strýc J a r o m í r H é g r (Jarka) (16. 3. 1900–20. 10. 1977) začal hospodařit na statku čp. 8 v Sušně, který stál nedaleko statku našeho. Hospodářství to bylo větší než dědečkově, největší v Sušně. Skládalo se vlastně ze statků dvou, z horního čp. 8 a z usedlosti dolní s hospodou tzv. Podlipskou a s řeznictvím. Strýci Jarkovi v té době předal hospodářství jeho otec Jan Hégr a odstěhoval se na penzi do své nově vystavěné vily v Praze Střešovicích v Pevnostní ul. Jan Hégr byl vyhlášeným přísným hospodářem. Pocházel ze statku „dolního“ a přiženil se do statku „horního“ čp. 8, když si v r. 1888 vzal Julii Horčicovou, jedinou dědičku statku Vraných. Ta ale umírá krátce po porodu i se svým prvorozeným synem. V r. 1890 si pak bere Jan Hégr Marii Gernerovou ze Hřivna a hospodaří tedy na obou statcích, na horním i na dolním. Spolu měli syna Miloslava s nadáním malířským a hudebním, dceru Růženu, provdanou Kyselovou (o nich se zmíním později) a prostředního Jaromíra, který převzal hospodářství a oženil se s mojí tetou Lidkou Kaprálkovou.

Maminka mi vyprávěla, že když začal Jarka hospodařit, přijížděl starý pan Hégr vlakem z Prahy, obešel pole, na stole v kuchyni zanechal seznam shledaných

závad a vytratil se beze slov zpět do Prahy. Takovéto přepadovky bývaly časté.

Teta Lidka vládla v kuchyni, byla skvělá kuchařka. K ruce měla Slovenky Maryšku a její sestru Viktorku z Bánovců nad Bebravou. Vzpomínám na pravidelně pečené velké koláče šimlové, polité smetanou. Na jemné buchty, jaké jsem od těch dob už nikdy nejedla. Na vánoční pečivo a na perník, na smažené kuře s úžasným okurkovým salátem a s hustou smetanou, a na jiné dobroty. Samozřejmě, že záleželo též na prvotřídních surovinách, které se při vaření používaly. Vše bylo domácí: z chléva, ze dvora, ze zahrady, z pole. Doma se také skoro vše vařilo, zavařovalo, peklo i pražilo a o cholesterolu se zatím vůbec nic nevědělo. Všechno bylo BIO.

Strýc Jarka Hégr byl dobrý hospodář. Absolvoval Reálné gymnázium v Ml. Boleslavi a Zemědělskou vysokou školu v Praze se stáží na vzorovém statku vysoké školy v Uhříněvsi, ale před ukončením jej otec odvolal ze studií k převzetí statku. Již za války měl strýc k ruce tzv. adjunkta, svého synovce Svaťu Kyselu, syna sestry Růženy. Strýc hospodařil pak i na statku dědečka Ludvíka, protože Láda Kaprálek, jediný dědečkův syn, hospodařit odmítl. Jako zemědělský inženýr odešel učit na zemědělskou školu do Tábora. Strýc hospodařil tedy dohromady na třech statcích až do záboru v letech 1950–51 (zřizování JZD). V r. 1952 přišli příslušníci SNB, MNV a Akčního výboru na prohlídku statku, údajně pro přechovávání zbraní a zatajování zásob. Hrozilo vězení a vystěhování a strýc byl uveden jako kulak ve výloze obchodu zde na Staroměstském náměstí. Krásná lovecká zbraň mu byla zabavena bezenskými policajty a já náhodou jsem po letech zjistila, že ji pak vlastnil tehdejší náměstek ředitele OÚNZ.

Strýc musel být nasazen na práci v průmyslu. Pracoval v cukrovaru Kropáčova Vrutice a pak v cihelně tamtéž. Teprve jako důchodce s minimálním důchodem byl přijat do JZD, kde dělal osevní plány a rozměřoval dílce řepy. Teta Lidka zase musela pracovat v JZD na poli a neměla to o nic lehčí. Se strýcem doma mívali vzájemné rozmlůvky a situace pro ni nebyla lehká tedy ani doma. Tetě byl přiznán později in-

HÉGRŮV STATEK ČP. 8 V R. 1936

NA ZAHRÁDCE. ZLEVA: JARKA HÉGR, JIRÁNA HÉGR, PAVEL SVÍTÍL, LÁĎA KAPRÁLEK

validní důchod, neboť měla těžší diabetes. Ve stáří následkem toho oslepla a zemřela na mrtvici v domově důchodců Niměřice v r. 1980. Strýc zemřel dříve na komplikace hypertrofie prostaty v r. 1977.

Prvorozeným synem Hégrových byl Jiří (Jirána), narozen 2. 2. 1929. V té době byly kruté čtyřicetistupňové mrazy, které snad nebyly dosud překonány a které způsobily až narušení dopravy. Dle tisku 14. února 1929 dokonce vlak přimrzl ke kolejím a musel se pomocí pochodní rozehrávat. V tu noc bylo -39°C . V těchto mrazích se konal křest prvního vnoučka dědečka Ludvíka, který byl šťastným kmotrem. Na křest se muselo kočáry neodkladně jet, všichni po uši zabalení v dekách.

Jirána vychodil v Ml. Boleslavi Střední zemědělskou školu a počítalo se s tím, že převezme hospodářství. Jak už to bývá, vše ale dopadlo úplně jinak. Místo na základní vojenskou službu byl jako nespolehlivý syn kulaka odveden po únorovém převratu v r. 1948 k tzv. „černým baronům“ (viz román M. Švandrlíka: *Černí baroni*), tj. k oddílu PTP (Pomocný technický prapor). Byly to vojenské pracovní oddíly bez výcviku se zbraněmi, bez povolení vycházek či návštěv domova. Asi pod vlivem celé té neblahé situace se po návratu z takovéto vojny ne dosti šťastně oženil s Nadou, pak se rozvedl a znovu se ne dosti šťastně oženil a rozvedl se po druhé. Nakonec žil a žije sám ve Velimě, kde pracoval. Tam ho navštěvuje nyní v Domově důchodců jeho dcera Eva z prvního manželství s vnuky. Do Sušna se hospodařit či bydlet již nikdy nevrátil.

Jako druhé dítě se narodila Hégrovi 22. 3. 1935 Libuška. Zemřela však ani ne jako roční děcko dne 9. 1. 1936 na zánět středního ucha s komplikacemi. Tehdy to bylo časté onemocnění malých dětí. Stejnou diagnosou jsem onemocně-

S ŽEBŘIŇÁČKEM NA DVOŘE

la i já, a jak jsem již dříve uvedla, byla jsem několik měsíců hospitalizována v Praze v Krči. Antibiotika ještě neexistovala. Častou komplikací proto byla meningitida (zánět mozkových blan) a mastoiditida (zánět bradavkovitého výběžku kosti spánkové). Šlo o šíření zánětu ze středního ucha do dutinek mastoidálního výběžku, což se často léčilo trepanací této kosti. Mnoho dětí, mých vrstevníků, mělo jizvu za ušním boltcem. S Libuškou bychom bývaly stejně staré. V mém dětství a mládí zůstali se mnou tedy pouze bratřanci.

Jako poslední se narodil Jaromír (Míra), narozen 30. 4. 1937. Byl tedy o dva roky mladší než já a stejně starý s druhým bratrancem Jiřím Svítilem. Dohromady jsme byli taková sušenská trojka a hodně jsme si spolu hráli a objevovali okolní svět. Na prázdninové pobyty v Sušně vzpomínám ráda, přestože tam nebyla možnost koupání a do ciziny za války i po válce také nebylo možno jezdit. Nám to ale jaksi nevadilo a nestěžovali jsme si. Když jsme byli malí, strýc Pavel Svítíl nám dal vyrobit v průmyslovce malý žebříňáček, kterým nás vozil do lesa. Můj tatka zase pro nás namaloval velkého, krásného papírového draka s ohonem, kterého jsme vypouštěli na poli za stodolou. Jmenoval se Šarkán – podle tygra z *Knihy džunglí* od Rudyarda Kiplinga. U Hégrů jsme si hodně hráli v altánku na zahradě. Když přišlo, tak jsme byli v bývalé moučnici či komoře, kde bylo uskladněno mnoho věcí a hraček. Míra tam měl gumové vojáčky, stavebnici Merkur a bylo tam mnoho prázdných různých barevných brokových nábojnic, které nám třeba sloužily jako postavičky k nejrůznějším hrám. Také jsme organizovali výpravy do lesa na šneky, a pak jsme si na zahradě vybudovali šnečí farmu a pořádali jsme šnečí závody.

VÝRŮSTÁME SPOLEČNĚ V SUŠNĚ (8.8.1938).
ZLEVA: MÍRA HÉGR (MEMIČEK), JÁ, JIŘÍNEK
SVÍTIL

O NĚCO STARŠÍ V SUŠNĚ. ZLEVA: MÍRA
HÉGR, JÁ, JIRKA SVÍTIL

Vzpomínám si také, že jsme nacvičovali různé scénky, z nichž jedna mi utkvěla v paměti, neboť nám připadala nesmírně vtipná: Na scéně u stolu, na kterém jsou sklenky a láhev s alkoholem, povídá manželka manželovi (tedy já Jirkovi Svítilovi): „Já musím jít pryč. Měj se tu hezky a pij s mírou! Brzy se vrátím.“ Při návratu ale vidím na scéně dva opilce – svého muže Jirku vrávorajícího a v objetí s přítelem – tedy Mírou Hégrem. Následuje zmatek a moje výčitky. A manžel Jirka odpovídá: „Nezlob se, vždyť jsem slib dodržel a opravdu pil s Mírou, jak jsi říkala!“

Míru Hégra v dětství postihla tehdy obávaná infekční virová nemoc poliomyelitida, (dětská obrna). Ta postihuje nervovou soustavu a způsobuje chabé obrny svalů, třeba i dýchacích. Míra ještě dopadl dobře. Zůstalo mu, pokud vím, jen postižení inervace svalů ruky, oslabení úchopových schopností a síly. Tato nemoc způsobená poliovirem, která napadala člověka zvláště po zátěži, např. po sportovním výkonu, byla tehdy častá. Proto rodiče nestáli v té době o to, aby děti více sportovaly. (V té době trpěl touto nemocí a zůstal na invalidním vozíku např. také americký prezident F. D. Roosevelt.) Nervosvalové postižení po této nemoci vyžadovalo cvičení, teplé zábaly a koupele, stálou rehabilitaci, jinak pacient zůstal invalidní. U nás se specializovaly na tuto léčbu dětí v Jánských Lázních, kde byla

S BABIČKOU A S DĚDEČKEM NA DVOŘE: JÁ,
JIRKA, MÍRA

HRÁTKY V KOČÁŘE: JÁ, JIRKA SVÍTIL A MŮJ
MALÝ BRÁŠKA HONZA

S DĚDEČKEM NA
ZÁSTINKU: MÍRA,
JIRKA A JÁ

v r. 1935 otevřena první dětská léčebna v Evropě. Poliomyelitida u nás prakticky vymizela až po zavedení povinného očkování v r. 1960 Sabinovou, Salkovou a nyní kombinovanou vakcínou. Pro následky této nemoci nebyl Míra odveden na vojnu a snáze byl přijat (oproti třídnímu původu) na Vyšší průmyslovou školu

v Ml. Boleslavi, což jej předurčilo k zaměstnání zde ve Škodovce. V době studia bydlel u nás, ale to já jsem již zase bydlela na koleji v Praze. Nějakou dobu dojížděl do zaměstnání v AZNP ze Sušna, kde bydlel s rodiči na statku se svojí ženou M a - r i í rozenou H a r t m a n o v o u z Bezna (oddání 14. 3. 1962 v Praze). Později se přestěhovali do družstevního bytu v Ml. Boleslavi, kde bydlí dosud a dojíždějí zase zpět do Sušna na zahradu, kterou si ponechali se zahradním domkem k užívání. Za nimi tam jezdívají i jejich děti s rodinami: T o m á š z Plané u Mariánských Lázní a Ing. J a n a, provdaná K o u b o v á – roz. Hégrová, z Nové Vsi u Jablonce n./Nisou s dcerami M o n i k o u a P e t r o u.

Starším bratrem mého strýce Jarky Hégra byl M i l o s l a v H é g r (M í l a) (11. 10. 1891–2. 10. 1968). Míla měl nadání hudební i malířské. Hrál výborně na housle a jako houslista působil v tehdy známém kvartetu na řadě akcí Umělecké besedy. Reálku vystudoval v Ml. Boleslavi, Akademii výtvarných umění pak v Praze, Mnichově a v Paříži. Jeho výtvarné vzdělání prý stálo stejně mnoho, jako dědictví na statku každého ze sourozenců. V r. 1920 se stal členem Umělecké besedy. V jeho díle převládá krajinomalba. Byl přítelem celé generace malířů jako: Slavička, Zrzavého, Karla Boháčka (za kterým chodil pěšky i s houslemi ze Sušna do Zamach) a také vnuček Masarykových. S Annou Masarykovou, která vystudovala kunsthistorii, byli více než přátelé. Jednou, když ona pobývala o prázdninách s panem prezidentem na zámku v Topolčiankách, byl tam též Míla pozván. Když se odpoledne procházel v parku, přistoupila k němu o své vůli dcera pana prezidenta Alice a upozornila ho na nevhodnost možného sňatku s Annou – vnučkou pana prezidenta! Míla se obratem panu prezidentovi poroučel a ke sňatku skutečně nedošlo. Ti dva si ale byli blízcí po celý život. Anna zůstala svobodná a Míla se oženil mnohem později. Vzal si lékařku, která pak pracovala v Opočně. Spolu měli syna Jana, poštovního úředníka v Kvasinách. Mílovi na svatbě byl svědkem přítel – malíř Jan Zrzavý a Anna Masaryková tam byla také. Na svatební fotografii je vidět, jak se na sebe ti dva ještě láskyplně dívají. (Anna měla ještě sestru Herbertu, která se provdala za historika Emanuela Pocheho a jejich dcera Charlotta, provdaná Kotíková, v r. 1970 emigrovala do USA. Pracuje v New Yorku jako kurátorka výtvarného umění.)

Míla též přednášel na Pedagogické fakultě UK v Praze, kde zároveň vedl Ústav malířské technologie. Tuto problematiku řešil také ve svých příručkách (např. *Těch- nika malířského umění* z r. 1941, *Výstavba obrazu z hlediska výtvarného* z r. 1944, *Malba, materiály a techniky* z r. 1944, 53 a 55). Já jsem se zúčastnila výstavy jeho obrazů in memoriam v Deštné v Orlických horách v r. 1979. Vernisáž zahajovala PhDr. Anna Masaryková! Můj tatínek, také ak. malíř, byli s Mílou přátelé a často spolu malovali nejen v Sušně. V letech 1933 a 1934 malovali na společné dovolené ve Starém Městě pod Sněžníkem. Ještě za života tatínka měl Míla výstavu i v Ml. Boleslavi.

Nejmilovanějším asi dítětem manželů Jana a Marie Hégrových byla jediná dcera, sestra strýce Jarky, R ů ž e n a (R ů ž e n k a , R ů ž i) – provdaná K y s e l o v á (1896–1984). Vzala si Stanislava Kyselu ze Sušna č. 11, jehož matka byla rozená Kroupová. Její movitý statek se zahradou stál přes silnici proti statku dědečka. Na jejím mlýně v Dražicích n./Jizerou vznikly r. 1900 Družstevní závody = (elektrár- na) s podílnictvím sedláků z okolí. Mimo jiné již v r. 1910 se v Sušně svítilo elek- trickým proudem odtamtud. Manželství Kyselových ale nebylo vydařené. Starý pan Hégr pomáhal dceři Růžence celý život. Zeťovi koupil i uzenářství v Praze na Vinohradech, ale ani to on neudržel. Růženka po smrti svých rodičů zůstala byd- let sama, rozvedená, se svými třemi dětmi v Praze 6 v Pevnostní ul. ve vile, kterou podědila po otci. Já jsem tam u ní bydlela po nástupu na lékařskou fakultu až do doby, než se uvolnilo místo v koleji „Budeč“ – Wenzigova 20, kde jsem pak zů- stala bydlet až do konce studia. Z dětí Růženy jsem se již dříve zmínila o S v a - t ě o v i K y s e l o v i, který absolvoval baťovskou školu ve Zlíně a za druhé světové války pracoval jako adjunkt na statku u strýce Jaromíra Hégra a připravoval se na funkci nákupčího kůží v Jižní Americe. Uměl několik jazyků a domluvil se tak se všemi v pochodech zajatců Sušnem koncem války, kteří nocovali u dědečka ve sto- dole i v domě. Pro všechny se muselo vařit, a to vyžadovalo organizaci a spoluprá- ci celé vesnice. Koordinátorem byl Kysela. Po květnové revoluci začal hledat zavle- čené sušeňáky v koncentračním táboře Terezín. Oženil se s Taťánou Chmelovou, dcerou pražského známého velkouzenáře. Dalším děckem Růženy byla V l a s - t a, provdaná M ů l e r o v á, vedoucí salonu Oděvní tvorby na Národní třídě, u které jsem si nechala šít zelený šatový kostýmek na svatbu svého bratra Hon- zy. Pak ještě byla dcera L i b u š e, provdaná K o u r k o v á, původně bankovní úřednice. Později, kdy již byla rozvedená a bezdětná, pracovala jako průvodkyně v pražské Loretě. (Loreta je t.č. pod správou sousedícího kláštera kapucínů na Lo- retánském náměstí.) A proto Líba nyní, již devadesátiletá, žije v církevním Chari- tativním domě ve Staré Boleslavi. Obě jsme spolu dříve komunikovaly při setká- ních „Kroužku přátel Mladoboleslavska“ (KPMB), která se uskutečňovala vždy 1x měsíčně v Praze – naposledy v Domově Sue Ryder. „Klub“ vede pan Ing. Pražák, rodák z Chorušic. Setkávají se tam při tematických přednáškách Boleslaváci žijící v Praze. Bylo to hezké a přínosné.

Teta Jiřina Svítlová (rozená Kaprálková) a Svítlovi

Teta J i ř i n a se narodila v Sušně (7. 4. 1909–26. 5. 1952). Byla to moje milova- ná teta a „Svítlovi“ byla vlastně moje druhá rodina. Jiřina jako jediná z Kaprálko- vých byla hnědovlasá, ostatní všichni byli černovlasí. Jiřina, stejně jako Marta (moje maminka), chodily do obecné školy v Kropáčově Vrutici. Chodily denně asi 3 km

úvozovou cestou přes pole. Jen někdy v zimě nechal dědeček zapřáhnout a odvézt školáky povozem. Do střední školy pak chodily v Ml. Boleslavi, kde raději bydlely v podnájmech, neboť v té době (r. 1924) se totiž stavěl železniční viadukt v Krnsku, kudy vede trať do Boleslavi. Vlak zastavil na jedné straně srázu, cestující museli přejít hluboké údolí a na druhé straně srázu čekal na ně vlak druhý, který pokračoval v jízdě.

Jeden čas Jiřina bydlela v podnájmu v rodině Mandlových. Jejich dcera Adina Mandlová (1910–1991), pozdější známá filmová diva, byla tety spolužačka. Já Adinu Mandlovou a Raoula Schránila považuji za náš dodnes nejkrásnější filmový pár s neopakovatelným šarmem. V roce 1939 byla Adina v žebříčku popularity dle *Národních novin* na prvním místě. Adina jezdila s Jiřinou na neděli do Sušna a udílela dívkám lekce „společenského“ chování, jak maminka vzpomínala. (Zdůrazňovala například nutnost vycpávat si podprsenku, když je třeba a pod.) Dědeček samozřejmě posílal Mandlovým i proviant, který potřebovali.

TETA JIŘINA SVÍTLOVÁ

Později Jiřina byla v Praze na praxi v secesním hotelu „Paříž“, kde též nasávala svět elegance, smokingů, noblesního chování a kázně, jak jej popisuje Bohumil Hrabal ve své novele *Obsluhoval jsem anglického krále*. V Praze ji často navštěvovala moje maminka a vypravovala mi, že v té době teta „chodila“ se synem cukráře Štěrby. Štěrbova známá cukrárna byla dole na Václavském náměstí hned vedle obchodního domu Baťa. Ten je obě jednou pozval také na hausbót, který měl zakotvený na Vltavě v Podolí vedle hausbótu herce Saši Rašilova. (Vybavuje se mi hausbót z Jirot-

kova románu *Saturnin*.) Teta byla i dlouholetou náčelnicí Sokola Kropáčova Vrutice-Sušna, kde usku-tečnili i řadu divadelních představení a pěveckých vystoupení, kterých se s nadše-ním účastnila i moje maminka Marta. Svět divadla, hudby i umění obě sestry celý život přitahoval a zajímal.

Sokolská jednota v Kropáčově Vrutici byla výjimečná tím, že tam malý Miroslav Tyrš bydlel se svou matkou, vdovou po lékaři, u svého strýce, ředitele panství v le-tech 1837–1839. Do „české“ školy chodil v Mělnickém Vtelně, protože docházku do „německé“ školy odmítal. V roce 1838 mu ale zemřela matka a pohřbena byla v Dolním Slivně. Osířelého malého chlapce se ujal tedy strýc a po dvou letech se

s ním odstěhoval z Kropáčovy Vrutice na panství Stránov u Mladé Boleslavi. Strýc však po dvou letech zemřel také. Tyrš se pak odstěhoval do Prahy. PhDr. Miroslavu Tyršovi, zakladateli Sokola, byla v Kropáčově Vrutici i v Mělnickém Vtelně odhale-na pamětní deska. Jeho matce, Vincencii Tyršové, byl odhalen pomník v Dolním Slivně, kde je pohřbena.

Ing. Pavla Svítla přivedl do Sušna můj tatínek, když jezdil za maminkou jako nápadník a Pavel se začal ucházet o Jiřinu. S tatínkem byli kolegové a přátelé. Oba učili od začátku na Vyšší zemské průmyslové škole v Ml. Boleslavi. Tatínek učil na stavební průmyslovce, Pavel na strojní, kam přešel ze Škodových závodů v Hradci Králové. V r. 1928 byla dokončena v MB výstavba nové školní budovy, kterou na-vrhl známý architekt – národní umělec Jiří Ven-delín Kroha (1893–1974). Stavbu provedla míst-ní firma Hráský a Jenč. Byla to největší stavba té doby v celých Čechách a také jediná škola toho-tu typu v celé zemi. Navštívil ji také prezident TGM. Je to funkcionalisticko-konstruktivistická originální a komplikovaná stavba, jejíž údržba, zvláště za 2. světové války, kdy ji měl na starosti tatínek, byla složitá. Ve stejném duchu postavil stavitel Kroha ve městě ještě budovu Všeobec-né zdravotní pojišťovny, objekt Masarykova ústavu sociální péče pro matku a dítě, gážistic-ké domy, a přestavěl na Staroměstském náměstí Grand hotel Věnc a Gellnerův obchodní dům. Krohou navržené jsou stavby i v Kosmonosích a v Benátkách n./J.

ING. PAVEL SVÍTIL

Arch. Jiří Kroha měl v Ml. Boleslavi bratra, ke kterému jsme jako děti chodily za války na krásná loutková představení. On zrežíroval také dětské představení *Sněhurka a sedm trpaslíků* (*Prófa, Kejchal, Rejpal, Drímal, Stydlín, Štísko a Šmudla*). Hrál se v uzavřeném dvoře domu. Já i bratranec Jirka jsme hráli trpaslíky. Pamatuji se, jak jsme všichni trpaslíci ve svých kostýmech, ve špičatých čepičkách, s vousy z vaty a s vycpanými břichy, klečeli kolem téměř opravdové skleněné rakve, ve které ležela Sněhurka v dlouhých bílých šatech. Naří-kali jsme nad rakví, ale těšili jsme se, jak přijde princ a políbí ji.

Obě sestry Kaprálkovy byly oddány při společném svatebním obřadu 19. 7. 1932 v Chotětově v kostele sv. Prokopa. Do kostela se jelo ozdobenými kočáry ze Sušna a svatební hostina se konala doma v sušenském statku. (Ale maminka pak dle vývoje události opakovala starou pověru, že společná svatba sourozenců přináší snouben-cům smůlu.)

PŘEDSTAVENÍ SNĚHURKA A SEDM TRPASLÍKŮ – ZÁVĚREČNÁ SCÉNA

MARTA A JIŘINA KAPRÁLKOVÍ

TĚTA JIŘINA A MAMKA BYLY ZA SVOBODNA HODNĚ SPOLU. DOKONCE SE I STEJNĚ OBLÉKALY. MĚLY I STEJNÉ SVATEBNÍ ŠATY VE STEJNÝ SVATEBNÍ DEN.

SPOLEČNÁ SVATBA JIŘINA A MARTY KAPRÁLKOVÝCH 19. 7. 1932 V KOSTELE SV. PROKOPA V CHOTĚTOVĚ

JIŘINA A PAVEL SVÍTILOVÍ

MARTA A JAN NEPOMUCKÝCH

Ing. P a v e l S v í t i l – manžel tety Jiřiny (5. 12. 1899–14. 10. 1969) se narodil v Novém Městě na Moravě. Kromě toho, že byl strojním inženýrem, byl také výborným klavíristou. (Traduje se, že za studií si přivydělával hraním na klavír večer v restauracích nebo v barech). Také výborně zpíval, ale jinak byl spíše mlčenlivý. Hudbě rozuměl a miloval Janáčka. Babičku Kaprálkovou si získal též tím, že s ní v neděli

chodil do kostela, kde vynikal zpěvem. Při všech svátcích trávených u Svítílů Pavel hrál na klavír a zpívalo se. (Skoro vždycky *Bábinčin maršovský valčík* bratří Kříčků)

*Co bys rád, zlatý hošku? Se mnou tančit chtěl bys trochu?
Nejsem sic už mláďa, ale půjdu ráda,
Když tak švarný hoch přišel pro bábinu svou.
Jenom zvolna, pomaloučku, musíš tančit, ty můj vnoučku.
Opatrně stoupat, zlehounka jen houpat, abys neznalil přitlíš bábinu svou.*

*Dávný ten zní mi rozhovor, slyším-li valčík ten hrát,
Bílý zřím dům tam v klínu hor, místajež měl jsem tak rád.
Maršovské rychty kamenné, pohádky dětství blažené,
Domova drahého kouzlo vlídné z tonů těch slyším zas vát.*

Prvním ředitelem v nové budově průmyslové školy byl Ing. Václav Kraus do r. 1941. Od r. 1941 do r. 1960, byl ředitelem školy Ing. Pavel Svítíl, můj strýc. Tatínek tam byl přednostou stavebního oboru až do své smrti v r. 1948. Strýc byl 19 let ředitelem průmyslovky strojní a letecké, která měla za jeho vedení opravdu vysokou úroveň. Tě už po něm nikdy nedosáhla! Vyučovali tam samí zkušení odborníci a osobnosti. Na strojním oboru vyučoval např.: Ing. Mysliveček technickou mechaniku, Ing. B. Pavlíček mechanickou technologii, Ing. Hušek motory, Ing. Kozák automobily, Ing. Kumpera elektrotechniku, Ing. Lanz matematiku, Ing. Jánský kotle, Ing. Kašpar části strojů, Dr. Ing. Hašek mechaniku. Na leteckém oboru vyučoval např. Ing. Červinka. Na stavebním oboru učil kromě tačky Dr. Ing. Klik, Ing. Štefek, Ing. Nedbal, arch. Brožek, matematik Ing. Vojtěch Soukup. Později tatínek přijal ak. malíře prof. Jaroslava Maška a ak. malíře Ing. Josefa Koutného a arch. Osvalda Döberta, který pak v šedesátých letech přestavěl Boleslav.

V r. 1953 na průmyslovce maturoval můj manžel a v r. 1959 můj bratr. Oba však nebyli tehdy na vysokou školu doporučení pro politickou nespolehlivost a nutnost sblížení se s dělnickou třídou. Taková byla doba. Nejprve můj muž, který se pak složitě dostal do ÚVMV v Praze a pak můj bratr, který nastoupil do Škodovky jako dělník na práci s uponem, velmi nezdavým lepidlem. Po práci s ním se Honzovi udělal na ruku ošklivý ekzém. Jeden rok to vydržel, a pak byl přijat na Vysokou školu strojní v Liberci. Maminka se na strýce velmi rozlobila, že jako náš poručník ustanovený po tatínkově smrti v r. 1948 mohl vůbec dopustit nedoporučení ke studiu! Letité blízké rodinné vztahy byly na nějaký čas zpretrhány. (Teta už také nebyla, zemřela v r. 1952.)

Svítílovým se narodil syn J i ř í dne 19. 3. 1937. Byl to nejmilejší druh mého dětství a mládí, jak v Boleslavi, tak i v Sušně. Svítílovi bydleli ve 2. patře rohového domu

na křižovatce ulice Havlíčkovy a Boženy Němcové, naproti Ústavu sociální péče, tehdy to byla porodnice. Těšila jsem se na návštěvy u nich a ty byly časté. Měli jsme společné kamarády, společné hry, prostě společné dětství.

Strýc Pavel mne vzal také s Jirkou o prázdninách k rodičům do Nového Města na Moravě. Bylo to něco úžasného, nikdy jsem tak dlouhou cestu vlakem nejela. Strýc nás cestou poučoval, co znamenají čísla na lokomotivě a co různá návěstí. A tak jsem mívala tak trochu i chlapeckou výchovu. K dědečkovi Jirka jezdil rád.

MUDr. Josef Svítíl (1870–1958), básnický pseudonym Jan Karník

věnoval Jirkovi jednu z básní ve sbírce *Srdce a obrázky z pouti* s názvem *Psaníčko*:

*Vnouček z Čech mi psaní píše,
čárky běží kupředu,
jedna níž a druhá výše,
muří nožky z kouzel říše-
jen já číst to dovedu.*

*Co chce říci, chápu zcela,
nikdo líp to nepoví:
Že už s tátou plány dělá,
kudy se ta cesta bělá,
krásná cesta k dědovi!*

A mně zase napsal do památníku:

*Nepomuckých Martička
líbezna je kytíčka.
Kdo se k ní kdy vlídně skloní,*

*každému ať libě voní,
a kde září očka její,
ať je všem hned radostnější!*

Nové Město na Moravě s okolím je opravdu krásné a pan doktor Svítíl, dědeček Jirky, byl velice společenský. Naši maminku, když tam přijela, uvítal např. zvoláním: „Ó, bohyně přijela!“

Doktor Svítíl byl nejenom laskavým a oblíbeným obvodním lékařem, ale i básníkem, spisovatelem a činným kulturním pracovníkem Horácka. Chodilo k němu hodně návštěv. Často přicházel například skladatel Jaroslav Kříčka a jeho sestra Pavla. (Básník Petr Kříčka byl spíš samotář, stranil se lidí.) Dopisoval si s Aloisem Jiráskem, s Jaroslavem Vrchlickým, s F. X. Šaldou, s lit. kritikem Arne Novákem, s Karlem Čapkem, který ho též navštívil v r. 1934, jakož i malířka Zdenka Braunerová v r. 1932. Měl také hojně přátel rodáků: např. malíře a grafika Karla Němce, místního malíře Pavla Kopáčka, sochaře Jana Štursu, který má na náměstí v Novém Městě na Moravě sochu *Raněný* a Pavlova spolužáka sochaře Vincence Makovské-

MUDr. JOSEF SVÍTAL - KARNÍK

no, který má na dolním náměstí na kašně sochu *Pasáček ovcí*.

Básník o tom napsal verše:

*Co mi v pouti vezdejší
bylo nad vše milejší?
Domov v rouše starých ctností
a kruh přátel od mladosti.*

Dr. Josef Svítal-Jan Karník patřil k tzv. katolickým básníkům nové doby. Napsal asi 20 útých knížek básní a jen jediný román *Soumrak rodu Jamborova*.

Jako vojenský lékař se v 1. světové válce seznámil s Poláky a jejich kulturou a pak překládal polskou poezii. Za svoje úsilí o kulturní sblížení obou národů obdržel v r. 1949 řád *Polonia restituta*.

V roce 2000 byla v areálu nemocnice v Novém Městě na Moravě odhalena jeho busta od ak. sochaře Jiřího Plieštika. V r. 2013, tj. v roce 55-ti letého výročí úmrtí, byl pomník přemístěn do parku před dům, kde pracoval a žil se svojí ženou *Helenou* (rozenou Kadlecovou) a se svými dvěma dětmi *Pavlem* a *Marií* (provdanou Zvěřinovou).

JOSEF SVÍTAL
- KARNÍK.
K SEDMDESÁTINÁM
R. 1940

Ještě uvedu básníkův epilog:

*Končí se sklizeň chudobných dní,
večerem hvězdným zpěv ženců zní.
Jen jeden cizí, zsinálých líc,*

*o kosu opřen, nezpívající,
na záspi čeká, na záspi bdí-
mlíčky té přes práh vyprovodí.*

Teta Jiřina Svítalová, maminka bratrance Jirky, po letech šťastného manželství onemocněla vzácnou neléčitelnou chorobou – porfyrií. Jde o poruchu metabolismu porfyrinových látek, která se uvádí jako choroba vrozená. Charakterizována je abnormálním vylučováním uroporfyriu do moči, proto moč je zcela tmavá. Klinicky se vyznačuje fotosensitivitou, tj. přecitlivělostí kůže na denní světlo. Na ozářených místech denním světlem se objevují hnisaající puchýřky, které časem tvoří defekty s jizvami, pak ev. i deformity. Nekrytá kůže tmavne, tmavnou i zuby, bývají chorobné změny i na očích. S nemocí si nikdo nevěděl rady. (Touto nemocí trpěla například žena kancléře Helmutha Kohla.) Teta byla vyšetřována v Praze, strýc Pavel tam pravidelně odvážel sklenice tmavé moče ke sledování. Výsledky prý byly konzultovány ve Švýcarsku, ale o žádné léčbě se nevědělo. Vyšetřováno bylo opakovaně i příbuzenstvo, zvláště sestra pacientky, tj. naše mamka. Obdivovala jsem, jak se strýc choval k tetě ohleduplně, a líbilo se mi, že ji stále oslovoval „Jiřinečko“. Jednou také lékaři doporučili, že by možná pomohlo těhotenství.

Tak se narodila dne (31. 7. 1945) v Mladé Boleslavi zdravá, světlavá a kudrnatá holčička Ludmila, které jsme říkali Ťutina, nebo Ťutka. Kmotrou při křtu jí byla teta Hégrová, proto dostala jméno *Ludmila*. Tetě Hégrově se říkalo Lidka, Ťutině se říká Lída.

Zdravotní stav tety Jiřiny se ale nezlepšil. Ven chodila až po setmění, často jsem ji provázela. V divadle i v kině sedávala v pozadí lóže. Kino Legie lóže mělo, a tak mě brávala s sebou i na filmy mládeži nepřístupné! Vzpomínám dosud na komedii režiséra Slavínského *Neviděli jste Bobíka* z r. 1944 s Jarmilou Smejkalovou, Svato-plukem Benešem, Rudolfem Hrušínským a foxteriérem Bobíkem, který se ztratil a šťastně zase našel. Od té doby jsem ten film už neviděla. Později již teta ven tolik nechodila. Chtěla ale, abych jí povídala, co je nového a jak je ve škole. (Dnes mně vnuci nepovídají nic. Nemají snahu, ani trpělivost.)

Jednou mi teta věnovala svoje krulové sáčko jahodové barvy a k tomu šedé semišové polobotky na surové gumě. Tehdy, v mém věku, to byl pro mne dar zásadního významu.

Jak se horšila tety nemoc, bylo potřeba vypomáhat v domácnosti. Vypomáhala mamka a téměř trvalou součástí Svítalovy rodiny se stala pí. Soukupová. Byla

MAMKA S JIŘÍNKEM SVÍTILOVÝM, JÁ A TETA JIŘINA U NÁS NA BALKÓNĚ

to manželka profesora matematiky na stavební průmyslovce, výborného šachisty Ing. Vojtěcha Soukupa, která neměla vlastní děti. Všichni jsme jí říkali „tetina“ a jejímu manželovi zase „čeda“ (odvozeno od slova strejda). Lída s ní prožila větší část svého dětství.

Od smrti taťky v r. 1948, kdy byl strýc i ustanoven naším poručníkem, až do smrti tety Jiřiny v r. 1952, mamka u Svítílů většinou vypomáhala a vařila. Já i brácha jsme tam nějaký čas chodili ze školy na obědy. To už ale Svítilovi dávno bydleli v ředitelském bytě v průmyslovce. Byl to byt velký, mezonetový, neobvykle členitý, který nezapřel tvůrce návrhu – arch. Krohu. Strýc z bytu prošel přímo do ředitelny školy. Tento byt, chodby průmyslovky, dvůr s tenisovým kurtem i ředitelská zahrada, to bylo „eldorado“ mého dospívání!

Teta zemřela 26. 5. 1952 v Thomayerově nemocnici v Praze Krči asi na selhání jater. Byl to důsledek vzácné metabolické choroby „porfyrie“. Smrt to byla v naší rodině, jak se říká, do třetice. V r. 1948 zemřel můj tatínek Jan Nepomucký, v r. 1949 můj dědeček Ludvík Kaprálek a v r. 1952 moje teta Jiřina Svítilová. Pak v r. 1953 ještě dědeček František Nepomucký.

Všechny jsem je milovala! Maminka tvrdila, že právě nyní se potvrdila pověra, že společný sňatek oběma sestrami přinesl neštěstí.

Okolí začalo spekulovat, že se strýc Pavel a naše mamka vezmou. To už se tak samo nabízelo: vdovec a vdova. Když později na toto téma přišla řeč, mamka tvrdila, že Pavlovu nabídku k sňatku odmítla a Pavel zase tvrdil, že něco takového ho ani ve snu nenapadlo. Pravdou je, že se 4. 7. 1953 oženil s Anežkou Jíchovou

(1908–2008), s kterou se seznámil na schůzích kantorů v Praze. Byla to suchá stará panna, bývalá učitelka. Anuš nebyla moc zvyklá na práci v kuchyni. Ráno ráda zůstávala v posteli a četla, takže drobné nákupy a práci v domácnosti vykonávala spíše Lída. To už jsme k Svítilovým nedocházeli. Za to byla ale Anuš velmi řečná. Málomluvný Pavel to však asi špatně snášel. V rodině se vykládá historka, že když se syn statik Ing. Jiří Svítíl ženil s Marií Zahradkovou z Mělníka dne 25. 11. 1965 v Praze, tak během cesty autem na svatbu nechal strýc zastavit. Přesedl si mlčky do druhého auta, protože nemohl vydržet záplavu slov své ženy. Neboť jak říká Charles Aznavour: „Manželství bez mlčení, je jako auto bez brzd.“

Svazek manželský též málomluvného „statika“ Jirky a Marušky trvá dodnes. Maruška (bývalá stavební projektantka), je výtečnou kuchařkou a hospodyní. Nahradila Jirkovi tak trochu ztracený domov. To všechno vím, protože naše Zuzka bydlela u Svítílů v Praze v době studií a vzpomíná na oba ráda a s vděkem. A stejně na jejich syny Pavla a Jiřího.

Lída, erudovaná kantorka češtiny, se provdala za Jaroslava Linhartu 28. 4. 1967. Jarda postavil svépomocí v Kosmonosích dům a mají spolu tři syny, jak to bývá v pohádkách: Petr, strojní inženýr, šéf v pobočném závodě Škoda VW v Nižnym Novgorodu, Honza, konzervatorista, hraje na trubku v orchestru „Hradní stráž“, Tomáš, strojní inženýr, pracuje ve vývoji Škoda-Auto. Ať se jim daří! Ještě v duchu vidím, jak Jarda stojí opřen o lopatu na obrovské haldě hlíny uprostřed rozestavěného domu, dívá se na panorama Boleslavi a konec té práce vidí v nedohlednu. Dnes již bydlí v tom domě jeho nejmladší syn Tomáš s rodinou a Lída s Jardou bydlí nedaleko.

Ing. Vladimír Kaprálek (12. 2. 1911–17. 3. 1961)

Láďa se narodil v Sušně jako jediný syn a třetí dítě dědečka a babičky Kaprálkových. Logicky dědeček předpokládal, že statek převezme. Ale tak se nestalo, jak jsem již dříve uvedl. Láďa byl hezký a chytré dítě s tmavými vlnitými vlasy, a jak maminka vykládala, byl dítě neposedné. Stalo se, že dědeček koupil radio – krystalku, hned jak se objevilo po prvé na trhu. Všichni seděli dychtivě kolem stolu se sluchátky v uších, propojení vzájemně dráty a dědeček s krystalkou manipuloval. Musel být klid. Láďa pod stolem vždy okolosedící sestry tak pošuchoval, že produkce musela být ukončena – samozřejmě k nelibosti ostatních sourozenců.

Do školy chodil Láďa v Kropáčově Vrutici a pak přešel do Reálky v Mladé Boleslavi v Palackého ulici. Jednou, jak mi vyprávěl jeho spolužák ze třídy MUDr. Josef Honc, přijel do školy ze Sušna na koni, vystoupal s ním do 1. patra budovy a zůstal stát před sborovnou. A tam kůň vítězně zařechal! Ta příhoda se stala legendární. (Zda šlo o sázku, nevím jistě.)

VLADIMÍR KAPRÁLEK V SLAVNOSTNÍM SOKOLSKÉM KROJI. ČLEN SOKOLSKÉ JÍZDY A SOKOLSKÉ JEDNOTY KROPÁČOVA VRUTICE – SUŠNO.

ING. VLADIMÍR KAPRÁLEK NA VOJNĚ

Po maturitě přešel na Zemědělskou fakultu do Prahy, tak jak se slušelo pro dědice statku.

Vojenskou službu po vysoké škole vykonával v Bratislavě. Tam však došlo již k vážnější příhodě. Láďa dal svému nadřízenému facku, zřejmě po nějakém šikanujícím pokazu, což nesnášel. Byl uvězněn a čekal ho vojenský soud. Situace byla vážná. Dědeček kromě jiného poslal tehdy hned našeho tatku s mamkou obhlédnout situaci do Bratislavy. Mamka mi vypravovala, že posádka sídlila na úpatí kopce, kdesi pod bratislavským Hradem. Hrad byl tehdy v polozbořeném stavu a jeho okolí bylo zanedbané. Dojem ale na ni udělal svojí mohutností Dunaj. Celou tu situaci vyřešila až intervence Vasil Škracha a řešila ji prezidentská kancelář. Zda k tomu tehdy bylo potřeba lékařské psychiatrické vyšetření nevím, domnívám se, že asi ano.

Strýc byl později pro své obtíže a někdy i pro výstřední chování v nepravdělném léčení psychiatrů. O jeho zdravotní stav pak v Sedlčanech pečoval přítel MUDr. Kareš.

Láďa odmítl převzít hospodaření na statku v Sušně a nastoupil jako kantor na Odbornou zemědělskou školu v Táboře. Ale do Sušna se často vracel, hlavně o školních prázdninách, kdy jsme tam pobývali s ním i my.

Dne 12. 12. 1946 měl svatbu s Marií Vondrovou (12. 7. 1908–12. 5. 1970) ze Sedlčan. Svatba byla v bílém, konala se v Sedlčanech a sjelo se na ni celé příbuzenstvo. Hostina probíhala v hotelu, který stál na rohu náměstí, přesně proti domu Vondrových. Seděla jsem s Jirkou Svítem na jednom z konců svatební tabule, která byla uspořádána do tvaru písmene „U“. Pozorovali jsme hosty, jak jedí a pijí a náramně jsme se tím bavili. Vedle

nás seděl malý, drobný mužiček, prý krejčík, který nás neustále usměrňoval a peskoval. Pojmenovali jsme si ho „Mrkvička“ a bylo nám do smíchu ještě víc. Byla to první a jediná svatba, kterou jsem jako dítě absolvovala. Ale pohřebů bylo více.

Láďa pak bydlel i s rodinou u Vondrových v Sedlčanech, kde také i učil. Později pracoval v Praze a dojížděl domů.

Babička Vondrová, Láďova tchyně, byla ztělesněním dobroty. To jsem poznala při svých několika návštěvách Sedlčan, kam jsem hrdě jezdila sama vlakem s přestupováním v Praze a v Olbramovicích. Babička mi nastlala postel s peřinou pod sebou i nad sebou, prý abych se u nich cítila jako ta *Princezna na hrášku* (viz nejslavnější pohádku H. Ch. Anderse na, kterou prý napsal v hotelu „Zlatá husa“ na Václavském náměstí v Praze). A já se tak opravdu cítila! Teta Mária zajišťovala program spíše sportovního charakteru. V zimě se chodilo na kluziště, v létě na tenisové kurty, kde tenis hrál i tamní mladý, hezký pan farář. Bylo trochu zvláštní na kurtech slyšet: „Velebný pane, play!“ či: „Důstojný pane, out!“ Mária byla velice činorodá, spíše sportovně založená a na svou dobu i trochu výstřední. (Doporučovala mi zakoupit si v dospělosti auto nejlépe barvy růžové!) Hrála divadlo s ochotníky i loutkové divadlo, jezdila na koni, autem i na motorce. Motorku „Zetku“, se kterou jezdila do práce, mi také bez obav půjčovala a učila mne na ní jezdit. Zkoušela jsem to také u Vondrových na dvoře. Nastartovala jsem v průjezdu domu a prudce vyrazila. Najednou byl dvůr pro mne krátký, tak jsem zatočila honem do vrat vedoucích do ulice za rohem domu Vondrových, kde bydlela komunistická poslankyně Mrskošová. A ta stála právě před svým domkem. Spletla si moji špatnou znalost jízdy s možným atentátem na její osobu a hrozila mi pěstí, než se mi podařilo s úlevou zastavit. Láďa totiž „Mrskošku“ nesnášel. Nesnášel celý poúnorový komunistický režim a nikterak to neskrýval. S poslankyní Mrskošovou si hlasitě vyměňoval na ulici názory zcela bez obalu, to bylo známé.

SVATEBNÍ FOTO ING. VLADIMÍRA KAPRÁLKA A MARIE VONDROVÉ DNE 12. 12. 1946 – SEDLČANY

JÁ V SEDLČANECH
S VLAĐKOU A TETOU
MÁŇOU 25. 8. 1953

Dne 17. 3. 1961 jel Láďa autobusem z Prahy domů do Sedlčan. Na zastávce u Slapského jezera vystoupil a domů již nedorazil. Po dlouhé době bylo vyloveno jeho tělo z vod jezera. Byl dlouho nezvěstný. Naše mamka uklidňovala babičku, že emigroval, neboť byl znám jeho otevřeně negativní postoj ke komunistickému režimu. Zřejmě to byla ale deprese, která zabíjela.

Ovšem středem pozornosti a lásky v rodině po celou tu dobu byla jediná dcera V l a đ k a – V l a d í m í r a (nar. 15. 1. 1948). Vybavuje se mi, jak v Sedlčanech večeríme v kuchyni, díváme se na televizi s obrazovkou velikosti pohlednice a babička krmí při Večerníčku Vladku krupicovou kaší. Tak to bylo každodenně. Nic jiného jíst nechtěla, jak to u malých dětí bývá. Ptám se Vladěny, proč nechce papat masíčko jako ostatní. A ona resolutně odpověděla: „Protože zvířátka kakají a čůra-

jí“. Do Sušna babička psávala dopisy o úspěších Vladky ve škole převážně Máňa. Babička do Sedlčan nejezdila. Nejezdila totiž nikam, protože pečovala o drůbež a jinak to prostě nešlo, jak tvrdila.

Já jsem naposledy Máňu potkala v Praze před právnickou fakultou. Byla v Praze služebně a při tom vyzvedla na děkanátě Vladce materiály k přijímacím pohovorům. (Již babička Vondrová vyslovila přání, aby Vladka studovala práva, jako její v mládí zemřelý syn). A tak Vladka úspěšně studovala práva. Mezitím v Sedlčanech zbourali Vondrovým dům, aby tam postavili obchodní dům. Vladku s Máňou přestěhovali do náhradního bydlení, tj. do místnosti přepažené závěsem. Máňa začala stonat se štítnou žlázou, ale bála se doktorů. Neporadila se ani s MUDr. Karešem, tomu se obloukem vyhýbala. Zemřela na karcinom štítné žlázy 12. 5. 1970.

Jednoho večera uklízím v předsíni a najednou zazvoní Vladka. Přijela z Prahy nám říci, že maminka zemřela. Zůstala ve 22 letech sama. Naše mamka, Vladky teta, byla vlastně nyní její nejbližší žijící příbuzná.

Byl to pocit dušení a škrcení v hrdle – co počít? Vladka dokončovala studium a přivydělávala si mytím nádobí v restauracích a barech. Občas k nám přijela a také s námi jezdila na chatu do Josefova Dolu. Pak byla promoce a dostala umístěnkou ke krajskému soudu do Plzně. To už byla od nás vzdálena více. Počínala si statečně a úspěšně, přestože jí v Sedlčanech zbourali i to náhradní bydlení. Tentokrát pro změnu již ale bez náhrady! Chvilí nevěděla, co bude dál. Neměla ani kde bydlet. Teprve po úporném jednání s úřady dostala přidělený byt v Plzni-Doubavce. A Pán Bůh ji začal oplácet dobrem.

Dne 5. 12. 1974 se Vladka provdala za Ing. Jiřího Duška ze Studené (31. 10. 1947). MUDr. Kareš, když si Jirku před svatbou prohlédl, prý Vladce řekl: „Myslím, že máš štěstí.“ Jirka je stavební inženýr a pracoval také v Plzni. Spoluvlastnil tam znaleckou stavební firmu, kterou již nyní opustil. Vladka dosud soudí na Krajském soudu v Plzni. Vychovali svoji jedinou dceru, dnes již Ing. D a g m a r D u š k o v o u (8. 10. 1975), úspěšnou, schopnou a pracovitou

PROMOCE VLADIMÍRY KAPRÁLKOVÉ V ČERVNU 1971
V PRAZE

VLAĐKA SE PROVĎALA V PRAZE
DNE 5. 12. 1974
ZA ING. JIŘÍHO DUŠKA

ekonomku. Jirka jí a jejímu stejně schopnému manželovi Ing. Pavlu Fekarovovi pomohl postavit dům v Kyjích u Prahy. Byli jsme na jejich krásné svatbě, která se konala 5. 9. 2009 na zámku Loučeň. A nakonec k největší radosti babičky Vladky se jim narodila 18. 1. 2011 Zuzanka Fekarová, roztomilá holčička a nyní ještě 9. 12. 2013 malý Tomášek. Tak se Vladce splnilo její toužebné přání. Její rodiče by měli radost! A jak sama cituje: „*Nezhyne rod, co doufat nepřestane. Dědictví otců zachovej nám, Pane.*“

LITERATURA a použité prameny kromě internetu:

Výpisy z okresního archivu v Mladé Boleslavi o obci Sušno
Seznam vydaných listů domovských
Parcelní protokol Sušna r. 1916
Soupis poddaných podle víry r. 1651
Seznam obyvatel obce Sušno
Seznam domobrany 1845–1916
Zápisy ze zasedání obecní rady

Vlastivědný sborník okresu mladoboleslavského a benátského (sebralo a napsalo učitelstvo škol okresu MB r. 1928)
Hrady, zámky a tvrze království Českého X r. 1895 – August Sedláček
Hrady, zámky a tvrze v Čechách r. 1908 a díl XII r. 1900 – August Sedláček
Hrady a tvrze na Mladoboleslavsku – Zdeněk Fišer
Anna Karenina – Lev Nikolajevič Tolstoj
Tomáš Garigue Masaryk – Alain Soubigou
Kropáčova Vrutice a okolí (od historie k současnosti našich obcí) – Doc.PhDr. Jaroslav Jaroš CSc.
Filmové idoly – Aleš Cibulka
Osobnosti Mladoboleslavska – PhDr. Luděk Beneš
Dopisy kronikáře Josefa Douši z Bošic čp.47, Kostelec n./Černými lesy 281 63
Hégrovi v Sušně – Jaromír Hégr
Kraj návratů a setkání (medailonky osobností kulturního života Vysočiny) – Věra Rudolfová
Sestavte si rodokmen (pátráme po svých předcích) – Blanka Lednická
Vodou omlété kamínky – Ing. arch. Jan Nepomucký
Výpis z archivu Senátu ČR
Výpis z archivu Girton College v Cambridge

Za cenné připomínky děkuji Jaromírovi Hégrovi.
A za jazykovou korekturu Mgr. Ludmile Linhartové.

II.

NAŠI

motto: *Cti otce svého a matku svou, abys byl dlouho živ
na zemi, kterou ti dává Hospodin, tvůj Bůh.*

(Bible: Desatero – 4. přikázání = 20. kapitola
z II. knihy Mojžíšovy „Exodus“, ekumenický překlad z r. 1985)

PORTRÉT MÉHO TATÍNKA ING. ARCH. JANA NEPOMUCKÉHO OD
JOSEFA KOUTNÉHO (ZHRUBA Z PADESÁTÝCH LET)

V další části spisku se pokusím vzpomínat na svoji maminku a trochu na své dětství. Také budu vzpomínat na tatínka a rodinu Nepomuckých, i když z této strany je mi toho známo mnohem méně. Chci, aby to byla tak trochu rodová a rodinná historie s historkami. Krásná literatura to nebude, fabulační schopnosti nemám.

Marta Nepomucká rozená Kaprálková (28. 7. 1913–3. 12. 2004)

Moje stálé místo v bytě je za stolem v kuchyni, s pohledem ke vstupním dveřím v předsíni. Častokrát, ba několikrát za den si představuji a přeji si, aby vstoupila maminka. Tak ráda bych s ní všechno probrala jako dříve a tolik by se mi ulevilo. Ale přicházejí jen vzpomínky.

M a m i n k a se narodila 28. července roku 1913. Zprvu rodiče již jaksi se čtvrtým děckem nepočítali. Křestní jméno dali jednoduše dle kalendáře a data narození, jak bývalo zvykem. V červenci 28. má svátek Viktor, ale následující den 29. července je Marty. Pokřtěna tedy byla 10. srpna 1913 ve farním kostele sv. Prokopa v Chotětově jmény Marta, Emilie, Anna. Kmotrami jí byly teta Anna Kaprálková, choť Edvarda Kaprálka, správce cukrovaru v Litoli – Lysé n. Labem, nejstaršího dědečkova bratra a matka matky Kateřina Slavíková, v té době žijící u dcery Loly v Chotětově.

Maminka se narodila ve znamení Lva. *(Lidé narození ve Lvu působí silným a mocným dojmem, mají vrozenou zdravou pýchu a touhu po vládnutí. Jejich způsob života je vždy mimořádný, jsou opravdoví a vášniví, budit všude kolem autoritu. Klíčové slovo je „víra“, klíčová myšlenka „chci“.)*

Tato charakteristika odpovídala mamčinu naturelu, proto ji zde uvádím. V životě musela často projevit sílu lvice. Maminka byla silná osobnost s pozitivním přístupem k životu a s přirozenou inteligencí.

Rok 1913, kdy se maminka narodila, má magické číslo. Ještě existuje Rakousko-Uhersko, ale o rok později vypukne krutá 1. světová válka. Německý spisovatel Florian Illies píše ve své knize *Rok 1913 – léto jednoho století*, že po tomto roce už není nic tak jako dřív.

„R. 1913 – rok, kdy se zdá, že vše je možné. Doba nebývalého rozkvětu, kdy vznikají extrémní umělecká díla, jako by už neměl přijít žádný zítřek. Zároveň je však už ve vzduchu tušení rozpadu toho, že lidstvo ztrácí svou nevinnost. Rok, kdy se prudce střetává devatenácté a dvacáté století. Proust hledá ztracený čas, Malevič maluje čtverec, Kafka píše nekonečně dlouhé a nezměrně krásné dopisy Felicii Baerové, Stravinskij a Schönberg vyvolávají neshledané skandály, Duchamp montuje kolo na kuchyňskou stoličku, Kirchner zas znovu maluje Postupimské náměstí. Patnáctiletý Brecht se stává šéfredaktorem augsburského školního časopisu a dvádnáctiletý Louis Armstrong se poprvé chopí trubky. Joyce a Musil si dávají kávu v Terstu, Freud a Rilke pro změnu skleničku v Mnichově. V Essenu se otevírá prototyp prvního supermarketu Aldi, v Miláně zase první filiálka modního domu Prada. Do Vídně k Trojanovským přijíždí pod krycím jménem Stavros Papadopoulos Stalin a v Mnichově prodává jeden pohlednicový malíř jménem Adolf Hitler své chabé městské veduty.“

Ano, po roce 1913 už nebylo nic tak jako dřív. Ale toto všechno se asi v Sušně příliš nesledovalo. Až 1. světová válka zasáhla do života všech. I když na venkově přece jen obyvatelstvo hlady tolik netrpělo. Odvedenců ale bylo mnoho, a tak skoro v každé malé obci, tedy i v Sušně, stojí dnes památník obětem kruté 1. světové války s velkým počtem jmen padlých. A koncem války podlehl ještě mnoho lidí rozsáhlé pandemii tzv. španělské chřipky. V této době byl dědeček starostou obce. Československá republika byla vyhlášena 28. října roku 1918 a prvním prezidentem se stal Tomáš Garrigue Masaryk.

Maminka začala chodit do školy v Kropáčově Vrutici a dětství prožívala na statku spokojeně v kruhu nejbližších. Na dětství vzpomínala ráda. Děti budíval dědeček vesele:

*„Vstávejte, dětičky, zanechte spaní,
venku se prochází sluníčko ranní.“*

Jinak dědeček budil respekt a těšil se všeobecné úctě. Babička spíše lamentovala a dětem přidělovala úkoly. V domácnosti i v hospodářství se muselo stále vypomáhat. Jednou dostala maminka, jako nejmladší z dětí, za úkol pást husy. To se jí příliš nezamlouvalo a tak si tzv. pod vousy brumrlala: „Když jste si husy pořídili, tak si je také paste!“ Rodiče to zaslechli a bylo moc zle.

Na dvoře stál trvale připravený špalek, na kterém se konaly popravy brojlerů a slipek. Hlava se usekla a tělo bez hlavy třeba ještě hrůzostrašně poskakovalo okolo špalku. Pak se muselo spařit, oškubat a vykuchat. Byl to běžný úkon, neboť kuře bylo k obědu často, připravované na různé způsoby. Jednou maminka, ještě jako dívka, když zabíjela zase kuře, řála se sekerou do prstu. Rána byla hluboká, přesekla si i nehtové lůžko, takže celý život jí na památku z ukazováčku vyrůstal rozseklý, deformovaný nehet. (Takový nehet ani nebylo možno si lakovat.)

Společenský život na vesnici probíhal od dožínků k honům, k bálům, k dračkám a od svateb k pohřbům. Nebožtík býval vystaven v domě smutku a sousedé se chodili s ním loučit a kondolovat rodině. Maminka mi vypravovala, že jako malá se připlétla k takovému loučení v přeplněné místnosti u Říhů a připadalo jí tam smutno a ticho. Začala si vesele broukat, brnkat prsty přes rty a troubit do srolované dlaně. Nechápala pak, proč ji tak neurvale vyvádějí ven.

Po ukončení školní docházky v Kropáčově Vrutici přešla maminka do školy v Ml. Boleslavi. V r. 1927 byla otevřena zcela nová, moderní budova Odborné školy pro ženská povolání, neboli „Rodinka“ v ulici B. Němcové. (V roce 1949 se změnila na Střední zdravotní školu a nyní na Vyšší zdravotní školu.) Prvním ředitelem školy se stal K. Košťál. S maminkou tam docházela i pozdější filmová diva – Adina Mandlová, jak vzpomínala.

Z odborných předmětů jsou na jejím vysvědčení uvedeny: vychovatelství, zdravotvěda a péče o dítě, šití šatů a modistství, kreslení střihů na šaty, vyšívání a práce ozdobné, nauka o látkách, vaření, hospodářská cvičení, praní, žehlení. Maminka vyprávěla také jednu příhodu, která se jí přihodila v hodině vaření. Po dokončení jídla žákyně prostřely stůl a to, co uvařily, to také jedly. V ten den se vařily knedlíky.

MAMINKA – STUDENTKA

HODINA VAŘENÍ V ODBORNÉ ŠKOLE PRO ŽENSKÁ POVOLÁNÍ. MAMINKA JE PRVNÍ ZPRAVA

Maminka do jednoho kousla a z úst se jí vyřinula krev. Kousla totiž do střepu, který se jí zaryl do jazyka. Naštěstí střep šel vyjmout, ale krve bylo okolo plno. Kantorky pak důsledně dbaly na přesévání mouky.

V době boleslavských studií bydlela maminka v podnájmu u paní Hillerové na Starém Městě proti domu U dvou sloupů, kde býval dříve obchod s textilem. (Pí. Hillerová patřila jistě do rodiny továrníka a městského radního Franze Hillera, dříve majitele vlnářské továrny, později zvané Klingrovka.) Maminka u ní byla také na stravu, ale tu si nepochvalovala. Jednou našla v polévce vlas, udělalo se jí špatně a následně se rozstala. Doma stonala nějaký čas, ale já si myslím, že to mohl být tzv. „primární komplex“, neboli TBC, která se takto zhojila. Na RTG plíc to bylo později potvrzeno. Paní Hillerovou si pamatuji jako starou, drobnou dámu, oděnou jen v černém, která k nám chodila později na obědy, ještě když jsem byla velmi malá.

Z té doby si také pamatuji mamčinu spolužačku Libunu Karlíkovou svobodným jménem, která nás též dopoledne navštěvovala. S maminkou často zpívaly písně, které se mi moc líbily a čeřily moji fantazii. Měly totiž tajemný děj, takové poutavé vyprávění písní s milou melodií, ale slova si bohužel již ne úplně pamatuji:

Když malý bubeníček vstoupil na chodníček, markýza bílým šátkem mávala mu vstříc. Trumpety hlas volá: „Chlapče, pojď spát! Nesmíš ho, markýzo, víc zdržovat!“

A nebo: Na těch našich lukách, ztratil jsem já dukát. Kdo mně ho promění, milá

doma není. Když ho neproměním, dám ho do cimbála. Muzika bude hrát do bílého rána. Do bílého rána, až denica vyjde. Až pro mě maměnka do hospody přijde...

Tři tamboři šli jednou z vojny domů – bum ratata bum...

V r. 1928 byla v Ml. Boleslavi dostavěna a otevřena Vyšší zemská průmyslová škola. Můj tatínek – Ing. arch. Jan Nepomucký – tam přešel z pražské techniky. Nastoupil dne 14. září 1928 učit stavitelství. Byl také ak. malířem. Maloval rád, ale ve školství viděl větší existenční jistotu, ale i to, že bude pod penzí. S ním do školy nastoupilo více mladých, svobodných inženýrů, kteří tvořili veselou společnost. Na obědy docházeli do hostince Kohoutka, který stával na dolním konci Komenského náměstí (dříve Školního). Nyní je v těchto místech park. Rodiče tatínka se za ním přestěhovali do Ml. Boleslavi a bydleli zde společně s ním v činžovním domě čp. 8 na rohu Komenského náměstí a ul. Na Karmeli – (dříve Michalovické náměstí).

Nedaleko Kohoutky v Klauďánově ulici byla a dosud i je – kavárna U Franců. Bylo to oblíbené místo společnosti mladých kantorů-inženýrů. Majitelka, stará paní Francová, se účastnila ráda jejich odpoledních dýchánek, kdy Pavel Svítal hrál úžasné na piano, které tam bylo k dispozici a ostatní zpívali a třeba i tančili. Při takovéto příležitosti se pravděpodobně seznámila moje maminka s tatínkem. Ona – mladičká studentka, kterou zaujalo bohémské vzezření o osmnáct let staršího muže, který se jí dvořil a On, kterého zaujala její krása a temperament.

V KAVÁRNĚ U FRANČŮ. ZLEVA STOJÍCÍ ING. ČERVINKA, VEDLE NĚHO PÍ ČERVINKOVÁ, PŘED NIMI SEDÍ MAJITELKA PÍ FRANČOVÁ. U KLAVÍRU SEDÍ ING. PAVEL SVÍTAL, VEDLE NĚHO SEDÍ ING. ARCH. JAN NEPOMUCKÝ A ZA NÍM STOJÍ ING. KOZÁK

VESELÁ SPOLEČNOST PÁNŮ INŽENÝRŮ U FRANČŮ. ZLEVA: ING. HROMÁDKA, ING. KOZÁK, ING. NEPOMUCKÝ, ING. ČERVINKA, ING. SVÍTIL

Následovala četná korespondence nejprve s vykáním, kterou mám uschovanou a pak následovalo již pozvání na návštěvu do Sušna. Návštěvy se opakovaly stále častěji a později následovala již korespondence s tykáním a s plánováním společné budoucnosti.

O Vánocích r. 1931 tatínek píše: *Martičko! Vaše víska nemá kostelík a kolem něho chaloupek pás. Jakoby neměla pastýře, který by chaloupky jak ovečky pás! / Však Váš rodný dům vyniká natolik, jako nad vesnicí s věží kostelík. / Jeho bílý štít se bělá, do dále svítí. Vy všichni i já se v něm šťastni cítí. / Jeho vládce se svojí chotí, pro Vás děti – pečlivě robotí. / Práce a starost je v něm motlitbou denní, radost a smích se ve zvonech blas mění, který celému kraji radostně hlásá, že v lásce a shodě je v životě krása. / Váš rodný dům je selský hrad, mohutný a pevný ve své kráse, i já ho mám opravdu rád, vrostl mi do srdce jak zdá se. / Prožijte v něm krásné svátky! Co když za rok se nevrátíte zpátky? / Nebude Vás volat bílý štít, že byste měla domů jít? / Bude se do kraje okny dívat a vzpomínky Vašeho mládí mi zpívat! / Až se rozhoří vánoční stromček, a tatínek podá Vám ode mne dáreček, bude to jen kvítek lásky prostý, naší společné života cesty! / Budte šťastna – jak jen umíte, jak jste u mne- to mi zítra povíte! Váš*

Pozvání na návštěvu do Sušna přijal také tatínkův kolega Ing. Pavel Svítíl. Pak už jezdili na návštěvy Sušna oba páni inženýři, protože Pavel a maminky starší sestra Jiří-

NÁMLUVY V SUŠNĚ

OBA PÁRY V SUŠNĚ PŘED SVATBOU

na našli v sobě zalíbení a začali plánovat též společnou budoucnost. A byla společná svatba obou sester. Dědeček tatínkovi podotkl: „Jeníčku, dávám Vám Martu jako rozumnému i citovému staršímu muži. Buďte jí ve všem nápomocen.“ Babička dodala: „S Pánem Bohem.“ Mamince bylo devatenáct let, tatínkovi třicet sedm. Svatba byla slavná, konala se v chrámu sv. Prokopa v Chotětově dne 19. 7. 1932. Svědčili jim Vasil K. Škrach a švagr Jarka Hégr. Mezi četnými svatebními hosty byli i páni inženýři z veselé společnosti od Frančů.

Koncem tohoto svatebního roku musela být maminka operována pro akutní zánět slepého střeva, který byl již zanedbaný. Bylo to vlastně skoro přesně za rok od tatínkova veršovaného dopisu mamince k minulým Vánocům. Operace byla na poslední chvíli sjednána u docenta chirurgie KU – MU-Dr. Josefa Horáka, který byl v té době vyhlášeným operátorem s vlastními modifika-

DOC. MUDR. JOSEF HORÁK – PROSLULÝ CHIRURG, LÉKAŘSKÝ ŘEDITEL NEMOCNICE NA BULOVCE

SVATEBNÍ FOTO RODIČŮ

cemi břišních operací a autorem mnoha odborných publikací. Pan docent byl totiž dobrý známý ze sousedních Nemyslovic. Maminka byla hospitalizována v Praze v Borůvkově sanatoriu v Legerově ulici a všechno dobře dopadlo. Když pan docent padesátiletý v r. 1934 zemřel, zvonily při rozloučení s ním zvony všech kostelů celého širého kraje.

Ing. arch. Jan Nepomucký (22. 4. 1895–14. 9. 1948)

Tatínek se narodil 22. dubna roku 1895 v Okrouhlických Dvořácích u Havlíčkova Brodu. Město Havlíčkův Brod vzniklo v polovině 13. stol. při obchodní cestě, která přetínala brodem řeku Sázavu. V té době kolem dokola Brodu vznikl pás osamocených zemědělských usedlostí, patřících brodským měšťanům. Měšťané na dvorech nehosподаřili sami, ale pronajímali je. Držitelé dvorů byli částečně svobodníci a nazývali se Dvořáci. Tyto rozlehlé dvořácké dvory kolem Brodu s rozsáhlými privilegii, byly od sebe z bezpečnostních důvodů vzdáleny jen na dohled. Název Okrouhlické byl odvozen zřejmě od okrouhlého tvaru údolí řeky Sázavy. Havlíčkův, dříve Německý Brod, měl název dle četných německých kolonistů, kterých byla ve městě a v okolí většina. Okrouhlické Dvořáky, stejně jako i Květnov, patřily do farnosti „Svatý Kříž“. V r. 1965 obec Okrouhlické Dvořáky zanikla sloučením s Havlíčkovým Brodem.

V roce narození tatínka, roku 1895, se konala v Praze Národopisná výstava, která měla vliv na vznik muzeí v mnoha našich městech. V roce 1895 Laurin a Klement na sklonku roku zřídili dílnu v Mladé Boleslavi na opravy a výrobu jízdních kol a později automobilů – což je dnešní továrna Škoda-Auto. V roce 1895 Alfred Nobel nechal vzniknout Nobelově ceně též na podnět tehdejší známé humanistky a pacifistky Berthy von Suttnerové, rozené hraběnky Kinské. V roce 1895 vznikl obraz Mikoláše Alše *Pobití Sasíků pod Hrubou Skálou*, který se nachází ve stálé expozici Muzea Českého ráje v Turnově.

Dle zachovalé korespondence tatínek chodil do základní školy nejprve v Dolní Krupě, která se nachází asi 8 km od Havlíčkova Brodu. Pan učitel Jirák mu píše jako žáku III. třídy v r. 1904 ale již do Rané v okrese Chrudim, kam se zřejmě rodina přestěhovala: *Milý Jeníčku! Těší mne, že jsi postoupil, že jsi si na mne vzpomenu. Pozdravuj tatínka a maminku a až s nimi sem do Krupě přijedeš, nezapomeň navštívit svého bývalého učitele. Buď vždy hodný, dále se dobře uč, abys' dělal rodičům radost! Pozdravuje Tě moc – Jirák.*

Tatínkův otec – dědeček František – byl totiž úředníkem Rakouské severozápadní dráhy – ÖNWB – a proto se rodina stěhovala podél trati tak, jak byl dědeček překládán z místa jednoho na místo další. Tatínek pak chodil asi v r. 1907/08 do školy v Církvici, okres Kutná Hora. Z r. 1942 uvádím dopis: *Milý Jendo, za milé vánoční blahopřání děkuje a vzpomíná na Tebe i Tvých drahých p. rodičů, zasílám současně Ti sbírku výkresů (po více než 30-ti letě úschově) Tvé umělecké práce – důkaz, že jsem Tě měl rád jako pilného, svědomitého a nadaného žáka školy církvické. Doufám, že budeš záilkou mile překvapen. Tobě i p. rodičům pevně zdraví a mnoho zdraví v novém roce 1943 přeje Tvůj býv. učitel, em. ředitel školy – Frant. Přibyl.*

ŠKOLÁK

ly výkresy malované vodovými barvami malým žáčkem mám uschovány v dolní části knihovny. Tatínek byl jistě velmi citlivé a chytré dítě. Již od mala bylo jeho zálibou kreslení a malování. Maloval neustále a již velmi brzy začal malovat olejovými barvami. Bratrovi Honzovi visí v pokoji hezký tatínkův olej – chrám sv. Mikuláše na Malé Straně – malovaný od Sněmovní ulice, který je datován rokem 1910. (To bylo tatínkovi pouhých patnáct let!)

Kantory udivoval svým nadáním. Rodiče ho nechali zapsat na Reálné gymnázium v Kutné Hoře. Budova stojí dosud v plné kráse přesně proti chrámu sv. Barbory. Jak jsem vyčetla z četných korespondenčních lístků, které psával jako malý gymnazista v r. 1908 dvakrát týdně rodičům do Mělníka, kde právě bydleli, velmi se mu stýskalo. Bydlel v podnájmu, rodičům posílal vyúčtování výloh a oni mu posílali v balících čisté prádlo. Platil podnájem a stravu, školné a všechny školní pomůcky. Úplně levné to tehdy nebylo. Dědeček za ním občas dojížděl. V r. 1908 píše malý Jeník: *Draze milovaní rodiče! Já Vás srdečně pozdravuji. Psaní jsem od Vás obdržel, jsem chvála Bohu zdrav. A na to psaní hned odepisuji. Teď víte drazí rodiče, jak praví staré přísloví: „Všude dobře, doma nejlepši“. Já bych se chtěl podívat domů, jak to v tom Mělníce vypadá. Ale museli byste zažádati písemně z Mělníku pana ředitele reálky, aby byl tak laskav a pustil mě domů...*

Když se rodiče později přestěhovali z Mělníka do Nymburka, tatínek rád přestoupil do honosné budovy státní reálky v Nymburce. Byl to první středoškolský ústav v regionu, založený v r. 1903, kde později prožíval svá studentská muka i spisovatel Bohumil Hrabal. Zde tatínek odmaturoval. Ze středoškolských studií mi vyprávěl jen jedinou historku. Za Rakousko-Uherska se vyučování začínalo zpěvem hymny. Začátek hymny zněl: „Zachovej nám, Hospodine, císaře a naši zem“. Třída se smluvila a zaznělo: „Zachovej nám, hospodyně, císaře a naši zem.“ Malá odchylka ve výslovnosti, ale měla tehdy velmi neblahé následky pro všechny.

Nymburk se stal už na konci 19. století významným železničním uzlem se sídlem železničních dílen, výtopy i železniční polikliniky. Pro zaměstnance Severozápadní dráhy tu byla postavena ve své době unikátní železničářská kolonie, vlastně první zahradní město v Čechách podle pro-

MATURANT

POZDRAV TATÍNKOVI OD PŘÍTELE Z FRONTY ZA I. SV. VÁLKY (30. 3. 1916)

jektu Camilla Sitteho. Z celého komplexu se dodnes zachovalo jen několik domků. Stojí poblíž vlakového nádraží v zajetí parků. Zde tehdy bydlel v Kramolínově ul. 927 dědeček František Nepomucký, c.k. drážní oficiál a vedoucí skladů Rakouské Severozápadní dráhy – ÖNWB. Byla to privátní železniční společnost, jejíž síť se nacházela na území dnešní České republiky a Rakouska. Byla postavena v letech 1869–1874. Nabízela rychlé spojení mezi Vídní a Berlínem. Trasa vedla z Vídně přes Znojmo, Jihlavu, Havlíčkův Brod (tehdy Německý Brod), Kolín a dál. Postupně se připojovaly další tratě. Byla zestátněna v r. 1909 a její provoz pak pokračoval v rámci Československých drah. Dědeček úřadoval německy a myslím, že měl na starosti hlavně přepravu dřeva. Byl pravým precizním rakouským úředníkem.

Tatínek se po maturitě v r. 1914 zapsal jako řádný posluchač na ČVUT v Praze na architekturu a pozemní stavitelství. Při studiích byl soukromým asistentem profesora ČVUT Folkmana a navštěvoval malířskou školu prof. Preislera a prof. A. Liebschera. V Praze nejdéle bydlel v Žitné ul. čp. 23 – v domě U dvou klíčů. V r. 1915 musel nastoupit vojenskou povinnost a studium mu bylo přerušeno. První světová válka byla v plném proudu!

V ARCHITEKTONICKÉ KANCELÁŘI V PALÁCI LUCERNA NAD PLÁNY ZAHRADNÍ ČTVRTI BARRANDOV. JAN NEPOMUCKÝ JE PRVNÍ ZLEVA. NOHU MÁ OPŘENOU O ŽIDLI, KLOBOUK A RUKAVICE MÁ POLOŽENY NA STOLE

OBORA U SLATIŇAN R. 1927 – OLEJ

V r. 1916 ale onemocněl pravděpodobně revmatickou horečkou, jak jsem vyčetla z tklivé, uschované korespondence rodičům. Byl hospitalizován s horečkami ve vojenské nemocnici v Litoměřicích (v Leitmeritz), odkud byl propuštěn po delší době domů na doléčení. Kromě toho, že se během studií věnoval ve volném čase hlavně studiu malby, nevím o té době nic dalšího.

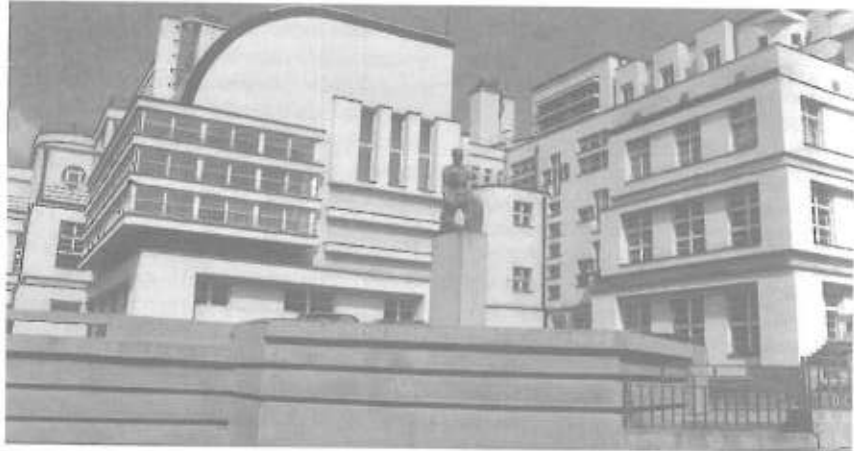
V r. 1926 a 28 píše rodičům z cest do Bítovan u Slatiňan, kam zřejmě byl zase dědeček přeložen. Ve Slatiňanech, které leží 4 km od Chrudimi, maloval tatínek v zámeckém parku spolu se synem či „svěřencem?“ knížete Auersperga. Toto panství vlastnili Auerspergové, kteří zámek v 19. stol. nechali upravit v novogotickém slohu. Zámek obývali až do r. 1945. Pílehlý zámecký park byl založený v anglickém stylu na ploše 16-ti ha. Má vzácné dřeviny, v r. 1888 tam byl založen rybník a v r. 1898 zámecký hřebčinec. Právě tento rybník v parku zachytil tatínek jako mladík na rozměrném plátně. Visíval v ložnici nad postelemi jeho rodičů a nyní visí nad postelí mojí.

Po ukončení studia nastoupil do praxe, jak bylo u architektů zvykem, k firmě K:Hannauer v Nuslích, kde pracoval 3 roky. Z praxe byl povolán na místo asistenta na ČVUT v Praze do Ústavu ornamentiky a stavební dekorace a do Ústavu architektury vnitřního zařízení budov, kde působil od r. 1923 do r. 1928. V letech

1927–28 se podílel na složitém projektu zahradní čtvrti Barrandova. Architektonická kancelář nadšenců tehdy sídlila v posledním patře paláce Lucerna. Projekt byl velkorysý a rozsáhlý. Z původního návrhu se uskutečnily asi dvě třetiny. Místo hotelu a obchodního centra bylo postaveno Studio Barrandov s dominantní budovou. Autorem byl architekt Max Urban. (Uvedeno též v knize Pavla Jirase „Barrandov I“). Tatínek dále navrhoval řadu interiérů firem, např. pro firmu Bally (obchod obuvi) v Celetné ul. v Praze, pro firmu bří. Sigmundové (pumpy) a pro firmu Slaba + Hosch na Příkopech.

Prováděl též průzkum památek pro rekonstrukci dvou domů na Staroměstském náměstí v Praze ve 20.–30. letech spolu se spolužákem a též asistentem na jiném ústavu, později profesorem, Oldřichem Stefanem. V archivních materiálech Ústavu dějin architektury na ČVUT v Praze byly tyto plány nedávno nalezeny a publikovány v odborné literatuře (viz internet – prof. Jiří Škabrada). Plány byly podrobně provedené a metoda stavebně historického průzkumu předběhla dobu a stala se vzorem.

Jako asistent podnikal i se studenty cesty jak po vlastech českých, tak po Evropě, Africe i Malé Asii za účelem poznání historické architektury i moderních staveb. Dokládají to četné kresby i akvarely z těchto cest. Ponejvíce z Balkánu a Řecka, kde pobýval i v kněžském státě Athos.

Dne 14. září 1928 tatínek nastoupil jako profesor a později jako přednosta stavebního odboru nové Zemské průmyslové školy v Ml. Boleslavi, kde zavedl též praktické školení žáků a modelování, což se pak uskutečnilo ve všech stavebních prům. školách.

(Zde přesně na den po dvaceti letech také zemřel.)

Doplním ještě co uvádí *Nový slovník čsl. Výtvarných umělců* – Dr. Prokop Toman – nakladatel Rudolf Ryšavý v Praze – Třetí rozšířené vydání r. 1950: Ing. arch. Jan Nepomucký – *Studie*: Vys. uč. tech. v Praze (šk. arch. a pozem. stavit. 1914–1920): *Studium malby u prof. Kouby, Blažického, Preislera a A. Liebschera, H. Folkmanna jako soukr. žák i asistent. Studijní cesty: Mnichov, Paříž, Řím, Florencie. Činný jako asistent na Čes. techn. v Praze 1923–1928. Od r. 1928 jako profesor Vyš. zem. prům. školy a od r. 1939 jako přednosta stavebního odboru v Mladé Boleslavi. Své obrazy vystavoval v Chrudimi, v Praze, v Nové Pace, v Ml. Boleslavi, v Benátkách n. J.*

A dále co uvádí *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách* – Ústav dějin umění akademie věd ČR. Vydala Akademia r. 2004: *Nepomucký Jan, architekt a malíř v Ml. Boleslavi. nar. 22. dubna 1895 Okružnické Dvořáky. V l. 1914–20 studoval architekturu a pozemní stavitelství na české technice v Praze, současně studoval také malbu u předních výtvarníků. V l. 1923–28 působil jako asistent na české technice, od r. 1928 byl profesorem na vyšší zem. prům. škole a od r. 1939 přednostou stavebního odboru v Ml. Boleslavi. V r. 1935 je zmíněn jako člen výboru Skupiny architektů 1935, v r. 1936 je zmíněn jako jednatel zájmového ústředí architektů. V architektonické tvorbě se věnoval především tvorbě interiérů. Spolu s Václavem Barešem a Semerádem předložili v r. 1935 soutěžní návrh na sokolovnu a stadion v Domažlicích.*

Tatínek byl členem SIA = Spolek československých inženýrů a architektů a členem SVU = Syndikátu výtvarníků československých, hospodářského svazu architektů, malířů a sochařů. Odebíral časopis *Život* – list pro výtvarnou práci a uměleckou kulturu, jehož vydavatelem byl Výtvarný odbor Umělecké Besedy v Praze. Mnoho těch časopisů mám schovaných a je to stále úžasné čtení. Společenský výbor Umělecké Besedy rozesílal skoro každý měsíc pozvánky na kulturní akce, na výstavy i společenské večírky. Tyto ilustrované pozvánky, z nichž některé mám také uschované, jsou samy o sobě malá umělecká díla. Vytvořili je naši přední výtvarníci. Spolupracoval také se sochařsko-kamenickou průmyslovou školou v Hořicích. Tatínek odebíral knižní edici ELKu = (Evropský literární klub), což byla pro mne později vítaná příležitost k četbě.

V r. 1932 se tatínek oženil.

U nás doma

Ještě před svatbou si rodiče pronajali a zařizovali třípokojový byt v domě čp. 571 na rohu Smetanovy a dnešní Dukelské ulice v MB. Tatínek si sám navrhl nábytek do kuchyně i ložnice. Vyhotovila ho truhlářská firma pana Škrdloho v Brodčích n. J. V kuchyni bylo položeno korkové linoleum temně cihlové barvy – novinka té doby. V zadním pokoji byl tatínkův starožitný vykládaný nábytek, který dědeček František dokonale zrestauroval. Maminka do ložnice a obývacího pokoje utkala tzv. perské koberce též moderních vzorů, které pak hotové upravila a sestříhla jedna firma v Jičíně. Ty vydržely mamince po celý život.

V bytě se topilo kamny a na to mám jednu vzpomínku. V zimě jsem se přikrývala peřinou, kterou mi někdy před spaním maminka u kamen nahřívala. Jednou jsem to udělala sama tak důkladně, až jsem propálila jak povlak, tak sypek. Dostala jsem strach, mlčky jsem se přikryla v domnění, že ráno bude moudřejší večera. Ráno však jsem se probudila do peřím zcela zasněženého pokoje. Někdy ráno moudřejší večera nebývá.

Rohový dům, ve kterém jsme bydleli, vlastnili Rudolf a Anna Hlaváčovi, bezdětní manželé. Vlastnili také černého, dlouhosrstého, stále štěkajícího podvratáka jménem Rémina. Byl to tlustý pes na nízkých nohách s vykulenými očima, kterého jsem se jako dítě hrozně bála, protože na mě neustále štěkal a vrčel. Ten strach ze psů mi zůstal po celý život.

Domáci bydleli ve stejném podlaží jako my. Před nimi však tam bydleli Holasovi, laskaví staří manželé, kteří mě občas hlídali, když bylo třeba. Pan Holas měl pokleslá dolní oční víčka, takže mu byly vidět krvavé oční spojivky a jeho paní měla tzv. vole, čili velkou strumu. Byla velikosti nejméně velkého pomeranče. Tak velkou strumu jsem pak již nikdy neviděla. Ale k nim jsem chodila velmi ráda a často si tam hrála i s jejich vnukem Jendou Sládečkem, pozdějším houslistou orchestru Národního divadla.

TENTO BĚHOUN BÝVAL V LOŽNICI I S PŘEDLOŽKAMI

V přízemí byl původně krám se smíšeným zbožím pana Veselého. Ten jednou představoval o svátku sv. Mikuláše čerta tak dokonale, že jsem se strachy počůrala na plech u legendárních pokojových kamen, kde jsem stála a odříkávala modlitbičku. Krátce poté – zemřel pan Veselý na záškrť, který se zde v době Protektorátu i po osvobození ještě vyskytoval. V domě jsme prožívali všichni vše společně, zvláště za války, kdy jsme bývali spolu často i v noci ve sklepení – v improvizovaném tzv. krytu.

Na druhé straně v přízemí byl malý byt Kraftových, kteří v domě provozovali holičství a kadeřnictví. Z ulice byl nejprve vstup do pánského salonu, kde vládl v bílém

plášti bratr paní Kraftové – Milda. O několik schůdků výše byl salon dámský, pod kontrolou paní šéfové s kadeřnicí Vlastičkou. Kraftovi měli u sebe trvale chlapce z příbuzenstva – Sašu Kollina. Na podrobnosti, proč žije u Kraftů, jsem se nikdy neptala, ale vyrůstali jsme spolu od doby války v jednom domě. Jejich byt byl pod bytem naším, takže když Saša hrál na klavír, bylo u nás všechno slyšet. Saša hrál stále a skvěle, hlavně písničky Jaroslava Ježka, které i zpíval. Zнала jsem proto celý repertoár Osvobozeného divadla. I Bugatti step hrál bravurně. Dávali jsme si vzájemně SMS zprávy hrou na klavír. Když jsem chtěla vědět, zda je Saša doma, zabrnkala jsem: „*Koline, Koline, stojíš v pěkné rovině...*“ A on odpověděl podle nálady a situace třeba: „*Když já vám povídám, že je nebe na zemi, pravdu mám, věřte mi...*“ Nebo: „*Život je jen náhoda, jednou jsi dole, jednou nahoře...*“ Nebo: „*Já vám nemám tyhle lidi rád, co se nechťej a neuměj smát. Řekněte mi, má to smysl takhle si kabonit mysl? Vždyť si člověk může brát příklad ze zvířat...*“ A nebo: „*Svět patří nám, pro všechny dosti místa, jen za to vzít a plivnout do dlaní...*“ Saša studoval zde stavební průmyslovku a později fakultu architektury.

V Praze mě pak Saša zavedl do Vysokoškolského uměl. souboru písní a tanců (VUS) – laureáta st. ceny, s kterým tehdy spolupracovali Pavel Kohout, Ludvík Poděštil, J. Ceremuga, V. Dobiáš a sbor vedl Jiří Návára. Saša chodil do taneční skupiny. Do VUS jsem docházela asi 1–2 roky.

Také si pamatuji, že když byl pan Krafta v květnu r. 1945 raněn a potřeboval transfuzi krve, šla mu krev dávat moje mamka. Krev se tehdy dávala v nemocnici při zjištěné stejné krevní skupině z paže dárce přímo do paže příjemce. Dárci se sháněli rozhlasem, krevní konzervy ještě neexistovaly.

V podkroví domu bydlívali studenti průmyslovky. Jednou došlo ke skandálu, když se zjistilo, že naše služebná Jarmila si získává jejich náklonnost tím, že jim dodává uhlí z našeho sklepa. Uhlí byl tehdy velký nedostatek – ostatně jako všeho.

Ze dvora domu byl vstup ještě do přistaveného bytu v přízemí, kde za války bydlela rodina štábního kapitána – jak jsme ho titulovali. Měli dceru Věru, která denně pochodovala v bílých podkolenkách a hnědé košili s Hitlerjugend za zpěvu písně „*Die Fahne hoch...*“ okolo našeho domu do školy. Protože rodina bydlela také částečně pod naším bytem, bál se tatínek poslouchat zprávy cizího rozhlasu. Radiopřijímač, na který jsme museli zavěsit pro výstrahu oranžovou cedulku s lebkou a zkříženými hnáty, jsme měli pro jistotu zavřený ve skříni a zprávy ze zahraničí se poslouchaly jen u lehce pootevřených dveří té skříně. Strach z možného udání byl veliký. Když bylo slyšet v noci jet auto, každý předpokládal, že pro někoho jede gestapo. A tak to také bylo. Žádná auta jinak nesměla jezdit. Dědeček v Sušně měl auto v garáži na špalcích celou válku a v něm jsme si jenom hráli.

Dále byl v domě ještě byt suterénní, též se vchodem ze dvora, kde bydlívali různí kuriozní nájemníci. Tak třeba pan Procházka, který pracoval ve Škodovce a byl částečně invalida. Byl to takový všeuměl. Nájemníkům se snažil lecos opravit i vylepšovat. Měla jsem jet s gymplem na lyžařský výcvik do Krkonoš na Obří boudu. Neměla jsem pořádnou výzbroj, ani výstroj. A podotýkám, že se nedalo jen tak něco sehnat. Bundu s kapucí mi nechala ušít v Chotětově babina Jandová. Dřevěné lyže jsem měla staré a pan Procházka pravil, že dnes již musí mít lyže hrany! Přinesl z továrny asi 10 cm dlouhé kovové pásky, které byly na obou stranách provrtány a přišroubovával je za sebou na obě strany lyží. Hrany lyží se zdály vlnité, jak nepřesně byly pásky přece jen přišroubovávány. Trhala se mi od nich na ramenou ta nová bunda a vůbec byly ty lyže vlastně nebezpečné. Ale hory

SAŠA KOLLIN

PŘI LYŽAŘSKÉM VÝCVIKU NĚKTERÝM Z NÁS ZMIZELY LYŽE NENÁVRATNĚ NA POLSKÉ STRANĚ OBŘÍHO DOLU. VĚTŠINOU SE JE NEPODAŘILO ZACHYTIT A BLÍZKÉ HRANICE BYLY TEHDY Z OBOU STRAN PŘÍSNĚ STŘEŽENY

SEDÍM V PRVNÍ ŘADĚ
A ZA MNOU JE SNĚŽKA

jsem přežila ve zdraví a ještě jsem se lyžemi i chlubil. Takové hrany u lyží nikdo neměl. Školní zájezd byl fajn, až na to, že závěrečný večírek nám byl zakázán. Zemřel totiž (v r. 1953) právě soudruh Stalin a byl vyhlášen státní smutek. Tak to tehdy chodilo! Obří bouda v Obřím dole pod Sněžkou už dávno neexistuje. Vyhořela.

V tomto domě tedy maminka a tatínek zahájili svoji společnou cestu životem. Trvala však jen šestnáct let. Oba se brzy zapojili do společenského i kulturního života města. Tatínek se stal stavebním referentem samosprávy města a byl ve správní radě spořitelny města. S jeho účastí se prováděla také oprava radnice na Staroměstském náměstí včetně sgrafit a úprava parku Výstaviště.

Maminka se stala členkou Spolku paní a dívek, který založila v roce 1892 výrazná kulturní osobnost města – Barbora Hoblová. Spolek měl sídlo v dnešní Jaselské ul. a předsedkyní v době maminčina zápisu do Spolku byla vážená paní Balcarová. Pořádaly se různé kulturní akce, taneční večírky, např. Fialkový ples, atd. Před přijetím mamin-ky do Spolku přišla jedno dopoledne neohlášeně paní Balcarová osobně k nám domů předat jí pozvánku. Samozřejmě byla pozvána dále a pohoštěna. Paní předsedkyně si tak testovala adeptky Spolku, zda jsou dobré hospodyňky. To byl základní předpoklad členství. Maminka samozřejmě obstála. Měla prý na sobě dokonce bílou zástěrku.

MAMINKA

Marta Nepomucká provdaná Hrdličková (30.9.1935 v Mladé Boleslavi)

Já jsem se narodila rodičům 30. 9. 1935 v pondělí – pět minut před půlnocí v Pírkově sanatoriu v Ml. Boleslavi. Sanatorium bylo moderní stavbou, navrženo arch. Ing. Walenfelsem a otevřeno v r. 1934. Pokřtěna jsem byla 12. 10. 1935 a mými kmotrami byly obě moje babičky. Jména jsem však po nich nedostala. Pokřtili mě jmény: M a r t a, J a n a, M i l e n a. Jana po otci a Milena od slova milovaná, jak si tatínek přál. Narodila jsem se ve znamení Vah a toto znamení přesně odpovídá mé povaze. (*Lidé narození ve Vahách jsou intelektuálně založení a jemné povahy. V životě usilují o harmonii a soulad a mají vlohy pro umění, často bývají sami velmi tvořiví. V každé své činnosti usilují o klid a rovnováhu, spěchu a stresu se vyhýbají. Z toho pramení jejich příslovečná nerozhodnost. Často si nemohou vybrat mezi protichůdnými názory a stále hledají kompromisy. Klíčové slovo je „rovnováha“, klíčová myšlenka „jsme“.*)

Ještě výstižněji napsal o sobě Franz Kafka, který byl znám svojí enormní nerozhodností: „Jsem důvěrně obeznámen s nerozhodností, nic jiného tak dobře neznám, ale kdykoli mě něco zavolá, naprosto selhávám, vyčerpaný rozpačitou náchylností a zdráháním kvůli tisícům dřívějších malicherností.“

V roce 1935 se stal prezidentem ČSR po T. G. Masarykovi Edvard Beneš. Ve stejném roce se narodil italský tenorista Luciano Pavarotti a ve státě Mississippi král rock-and-rollu Elvis Presley. Byla zřízena nejznámější detektivní kancelář – americká FBI a Nobelovu cenu za chemii dostali F. Joliot a I. Joliot-Curie za syntézu nových radioaktivních prvků.

V říjnu 1935 napadla Mussoliniho fašistická Itálie Etiopii, čili Habeš, která nebyla pod koloniální nadvládou. Konflikt skončil dočasnou okupací Habeše a vytvořením Italské východní Afriky. Italové zvítězili za cenu válečných zvěrstev i použití bojového plynu yperitu proti bránícím se Etiopanům. Mussolini získal doma načas velkou popularitu s podporou Vatikánu.

V diplomacii měla válka výhledově pro Itálii ale špatný dopad i přesto, že OSN jen formálně odsoudilo agresi a Etiopie se výrazně nezastávalo. Anglie s Francií hájily jen svoje zájmy. (viz později Mnichovská dohoda!) Itálie se posléze dostala do izolace a Mussoliniho to vrhlo do náruče Hitlera. Tento konflikt byl tehdy opravdovým středem zájmu. V Ml. Boleslavi se v této době rozšiřovala výstavba nové městské části rodinných domků, které se začalo říkat Habeš. A mně začali říkat – Habešanka. Jednak pro načasování mého narození a také pro moji snědou pleť a pro tmavé oči i vlasy.

Již v první části knížky jsem uvedla, že v prvním roce života jsem i já vedla obrannou válku proti onemocnění zánětem středního ucha. Dojímá mě, jak si tatínek graficky zaznamenával horečky, které jsem měla i s léky, které jsem dostávala (Coramin) a s návštěvami dětské lékařky MUDr. Budové. Až maminky teta, Vlasta Slavíková z Prahy, vyjednala u svého blízkého přítele a obdivovatele prof. MUDr. Libenského – mé a mamky přijetí do Ústavu ochrany matek a dětí v Praze v Krči. Prof. Libenský je zakladatelem České kardiologické společnosti a jeho zásluhy si kardiologové na svém sjezdu každoročně připomínají díky udílení Zlaté medaile Libenského ČKS – vždy jedné osobnosti z řad kardiologů a patřil též mezi zakladatele poděbradských lázní. Po třech měsících hospitalizace jsme se vrátily domů. Záněty středouší mě ale trápily při každé rýmě až do puberty. Vzpomínám na propichování ušních bubínků, bolestivé výplachy ušních výtoků peroxidem vodíku, kdy jsem jednou i pokousala při ošetření prim. ORL – MUDr. Řehoře, jehož jsem byla stálou pacientkou.

Jinak jsme docházeli k praktickému lékaři MUDr. Cedrychovi. Tehdy byla móda docházet preventivně na ozařování horským sluncem a denně polknout lžici chutného pomerančového sirupu s rybím tukem a vit. D. Ještě dnes cítím tu zvlášť-

S DĚDEČKEM A BABIČKOU N. NA ŠTĚPÁNCE 15. 5. 1937

ní vůni paprsků horského slunce s modrozeleným zbarvením světla, do kterého jsem se nesměla dívat. Používaly se zvláštní tmavé brýle. Pak se pamatuji ještě na černý neboli dávivý kašel – Pertussi, kterým jsem onemocněla. Od r. 1957 existuje proti této infekční nemoci očkování, ale dříve dovedla děti hodně potrápit. Za války a ještě i po ní černý kašel prodělala většina českých dětí. Nemoc trvala dlouho a dítě vyčerpávala. Kauzální léčba neexistovala, zkoušely se nejrůznější léky a též změna prostředí. Ze současného pohledu vskutku kuriozní bylo inhalování ovzduší v plynárně. Boleslavská plynárna, kam jsem s mamkou dlouhodobě docházela, stávala u 4. brány automobilky.

Maminka dopoledne vařila a uklízela. Skoro denně vytírala parkety po kolenou a mě vozila na zádech. Přitom si prozpěvovala. To se mi moc líbilo, a proto si to pamatuji. Mám ještě další ranou vzpomínku, jak maminka mě jako maličkou vybízí: „Řekni, jak dělá továrna?“ A já odpovídám: „Toána dělá húúúúú.“ Automobilka totiž konec ranní směny ohlašovala houkáním sirén ve 14.00 hod. To pak kolem našich oken proudily davy zaměstnanců z práce domů. Na to jsem se ráda oknem dívala.

Ty silné akustické projevy mě vždy trochu vyváděly z míry. Jak zvuky sirén, tak štěkot psa Réminy či hukot našeho vysavače ve tvaru výra, nebo na nádraží odpouštění páry z parní lokomotivy.

Další skoro hmatatelná je raná vzpomínka na den 15. března 1939. Držím se za ruku maminky na křižovatce dnešní Jaselské a Palackého ul. Stojíme v chumlu lidí a je ošklivé, pošmourné počasí. Od České Lípy se zatáčela ku Praze nepřetržitá kolona vozidel, ponejvíce motorek se sajdkárami. Seděli v nich němečtí vojáci s helmami na hlavách, v tmavých nepromokavých pláštích a s napřaženými puškami. Působilo to až magicky děsivě. Lidé okolo tiše slzeli. Začal Protektorát Čechy a Morava.

Skoro každé odpoledne se mnou šla maminka do parku Štěpánka. Chodilo tam mnoho známých dětí s maminkami. Byla tam pískoviště, procházel se tam i hlídač s holí. Oblíbený byl preclíkář, který dětem podával z krosny pověšené na hrudi dřevěnou tyčkou bílé pocukrované či makové preclíky. Psi tam nepobíhali, všude byly lavičky s odpadkovými koši, všude byl pořádek. Večer pak chodívali rodiče často do kina, na koncert, či do divadla. Pamatuji se již jako starší, že maminka byla několikrát v kině na Slavínského romantické veselohře z r. 1942 *Muži nestárnou*. Hlavní roli hrál Jan Pivec, jehož herectví maminka zbožňovala. Zpívala potom stále ústřední filmovou píseň – Madono má.

„Za úsměv jediný, má krásná paní, za pouhý ruky stisk milostných dlaní.

Před Vámi láska má v rozpacích stojím, co chtěl bych říci Vám, přiznat se bojím.

Refrén: *Madono má, modlím se k Vám, Vy jste můj sen, já rád Vás mám.*

Madono má, nevěřte snům a žijte stále jen milostným dnům,

již dlouhý čas toužím po Vás, až na skráních šedne vlas.“

Maminka mě jako malou často brávala do divadla. Tehdy byl velmi populární kašpárek Vojta Merten, který pravidelně do Ml. Boleslavi jezdil a děti ho milovaly.

V divadle bylo vždy doslova narváno. Také Spejbl a Hurvínek byli častými hosty v Ml. Boleslavi. Vstupenky a programy jsme kupovali v kanceláři pana Bergmana – tam byl hotový ráj.

Den 4. 4. 1944 byl dnem mé první večerní návštěvy koncertu v divadle. Mladoboleslavská filharmonie hrála *Mou vlast* Bedřicha Smetany v rámci Smetanových oslav k výročí jeho narození i úmrtí (1824–1884). Dosud jsem nezažila pocit takové krásy, jakou jsem při poslechu koncertu zažívala. Bylo mi necelých 9 let. Oslovila mě hudba, a tak to už zůstává po celý můj život. Mladoboleslavská filharmonie byla založena v r. 1931 a vedl ji Oskar Emil Batěk, který byl i ředitelem zdejší

JAN PIVEC

KAŠPÁREK VOJTA MERTEN

Památníček SMETANOVÝCH OSLAV

1944

*1824 †1884

NA ZADNÍ STRANU PAMÁTNÍČKU JSEM SI ZAPSALA:
4. 4. 1944 BYLA MOJE PRVNÍ NÁVŠTĚVA KONCERTU
V DIVADLE, KDE HRÁLA FILHARMONIE KRÁSNOU
„MOU VLAST“

hudební školy, do které jsem chodila osm let na klavír. Zdejší filharmonie – to bylo úctyhodné těleso, které mělo 62 členů, včetně strýce Pavla Svítla. Další hudební zážitky jsem zažívala již jako větší při operních představeních olomoucké opery, která do Ml. Boleslavi za protektorátu i později pravidelně zajížděla. Maminka mě brala s sebou někdy na odpolední i večerní představení. Členy opery byli v té době pozdější národní umělci Eduard Haken – bas a Beno Blachut – tenor. Tehdy byli ještě mladí, mezi představeními odpočívali v parku a my – nadšené – je oslovovaly a obdivovaly. Poznala jsem tak základní operní repertoár a operu si zamilovala. Pavel Svítal jako ředitel průmyslovky pořádal později s hudebním znalcem Ing. Karlem Jánským každý měsíc autobusové zájezdy školy do Národního divadla na operní představení. Maminka a já jsme nikdy nechyběly.

Po letech, když jsem začala mít problémy se zrakem a potřebovala jsem komplikovanější brýle, doporučila mi kolegyně očkařka speciální Optiku Beno Blachuta v Praze. Je to opravdu syn Benouška Blachuta a tak jsme vzpomínali a vždy spolu zavzpomínáme na staré časy, kdy Beno Blachut začínal v olomoucké opeře a pak byl

1.2.1938

VELKOU ČTENÁŘKOU JSEM STÁLE

NAŠE DOPRAVNÍ PROSTŘEDKY S JIRKOU SVÍTILEM. NA VÝSTAVIŠTI A NA ŠTĚPÁNCE

prvním tenorem Národního divadla. S Eduardem Hakenem si maminka dokonce dopisovala.

Tatínek po nedělích maloval hodně v pleněru, kdy mě někdy brával s sebou. Jinak maloval v kabinetě v průmyslovce. Kabinet měl v horním patře, aby tam bylo dostatek světla. Ve škole tedy trávil dosti času. Staral se také o údržbu školních budov, pracoval na městském úřadě a za něho došlo k opravě sgrafit na Staroměstské radnici v r. 1939–40?, k úpravě parku Výstaviště, atd. Každý den se neopomenul zastavit u svých rodičů, zda něco nepotřebují, nebo jen tak se optat na zdraví. Jednou – v neděli 6. 7. 1941 mě vzal tatínek za ruku a řekl mi: „Martičko, dnes se ti narodil bratříček Jeníček. Půjďme se za ním podívat do Pírkova sanatoria.“

Bratr Ing. Jan Nepomucký, se narodil v neděli dne 6. 7. 1941 na den výročí upálení mistra Jana Husa. Rok 1941 byl třetím válečným rokem. V červnu zaútočil Hitler na Sovětský svaz. Dne 7. 12. 1941 japonské císařství naprosto nečekaně napadlo americkou základnu v přístavu Pearl Harbor na Havaji. Tak vstoupily do války Spojené státy. Dne 28. 12. došlo k seskoku parašutistů skupiny Anthropoid z britského bombardéru Halifax na území Protektorátu Čechy a Morava, jejímž úkolem bylo provést atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. Atentát byl proveden 27. 5. 1942 a následovalo masové zatýkání a čtení v rozhlasu nekonečné řady popravených. V r. 1941 začalo také masové vyvražďování Židů.

Bratr se narodil se ve znamení Raka. *(Lidé narození v Raku jsou citliví a intuitivní. Jejich soucítění je hluboké a opravdové. Nesoudí. Nesnažte se jim lhát, vycítí to. Na druhé straně, své emoce si střeží pod tvrdou ulitou, aby se vyhnuli citovému zranění. Rak je záchranář a domov je pro něj vším. Klíčové slovo je „soucit“, klíčová myšlenka „cítím“.)* Bratr byl mladší o šest let než já a byl pohodové dítě. Jednou, když seděl na skleněném, průhledném nočníčku, ten praskl a rozřízl mu ošklivě zadeček. Rána se dlouho hojila a předpovídaly se budoucí obtíže. Jizva zůstala velká, ale jiné následky nezůstaly. Skleněné nočníčky tehdy byla nebezpečná móda. Prý – aby děti nevysedávaly dlouho a rychle získaly správné návyky vyprazdňování. Výrobky z plastů ještě neexistovaly. S bratrem ale maminka již nechodila odpoledne na Štěpánku jako se mnou, ale chodili jsme na školní zahradu do průmyslovky. Tam jsme docházeli skoro denně s paní Bělou Maškovou a jejím synem Járrou, který byl s naším Honzou stejně starý. Ak. malíř prof. Mašek učil také v průmyslové škole a jeho žena Běluška byla maminčinou přítelkyní. Matka pí. Maškové měla za manžela národního umělce Jaroslava Průchu, člena Národního divadla a její sestrou byla členka Národního divadla Jiřina Petrovická. S Maškovými jsme byli letitými blízkými přáteli a pan prof. Mašek mi byl na svatbě svědkem.

Bráška rostl jako z vody, ale ve svých sedmi letech ztratil otce, takže si na něho pamatuje jen matně. Přesto ale cit pro výtvarno podědil a získal. Moje přítelkyně

VZHLÍŽÍM K TATÍNKOVÍ

mu před časem pochválila jeho zahradu, jak je vkusně uspořádaná. A bratr odpověděl: „Aby ne, vždyť jsem synem architekta!“ A stejně vkusně má uspořádané vše. Honza jako chlapec všechno rozmontoval, ale zase pak složil. Všemuh chtěl přijít na kloub. Byl šikovný, všechno snadno provedl a opravil. Před měnovou reformou v r. 1953, která byla cítit ve vzduchu, mu maminka koupila kolo Favorit. Za chvíli uměl kolo celé rozmontovat a přestavět ho na kolo závodní. Ještě jako chlapec rozmontoval a zase smontoval na dvoře i motorku spolunájemníka pana Mališe. Později jako mladý inženýr ve volném čase rád upravoval s kamarády závodní auta. Do gymnázia jít nechtěl, to mamince řekl, že by raději utekl z domova. Nastoupil tedy do Strojní průmyslové školy v MB. Mamince pomáhal na poli jak při sklizni cukrové řepy, tak i o žních. Jezdil na traktoru, se samovazem, jak bylo potřeba. Ani on neměl většinou jiné prázdniny- než prázdniny v Sušně. Po smrti tatínka si maminka řekla, že nesejme tatínkovu vizitku ze dveří – Ing. Jan Nepomucký –, že tam vizitka zůstane pro syna. A tak se stalo! Z bráchy se stal úžasně schopný strojař. Po roční práci v automobilce, kdy se musel sblížit s pracujícím lidem, vystudoval strojařinu v Liberci a pak se vrátil už jako inženýr do továrny zpět. Pracoval také v ÚVMV Praha a jako šéf vývoje podvozku ve Škoda-Auto. Maminka si zakládala na tom, že nechala obě své děti jako vdova vystudovat vysokou školu!

JENÍK S BABIČKOU TEREZIÍ N.

JENÍK S DĚDEČKEM FRANTIŠKEM N.

S MAMINKOU JÁ A BRÁŠKA V KOČÁRKU V DOBĚ PROTEKTORÁTU

BRATR HONZA
S PETREM U BUDOVY
ČVUT V PRAZE

MY DVA –
SOUROZENCI

Bratr má syna – též J a n a N e p o m u c k é h o (nar. 15. 11. 1968 v Olomouci) – s první ženou Ing. Helenou Nepomuckou, roz. Nekulovou z Olomouce. V něm jediném rod pokračuje po meči! S druhou ženou Věrou si bratr postavil dům v Bradlci a stromy tam zasadil také. Oba dva máme společně rádi obrázky, muziku, tatínka i maminku. A já si při tomto psaní uvědomuji, jak jsem ráda, že bratra mám!

Když se bráška v roce 1941 narodil, začala jsem chodit do školy. Nezbylo na mě doma již tolik času, a tak mě do Benešovy školy vodil dědeček František. Tatínkovi rodiče se totiž přestěhovali blíže k nám, do rohového domu ulice Žižkovy

ŠKOLAČKA

a S. K. Neumanna. Na dům i do jejich oken bylo tehdy od nás dobře vidět. Dnes stojí v cestě panelák. Ale nemohli jsme vidět, zda večer svítí, protože za války musela být okna zatemněna. V tom domě byl v přízemí také obchod se smíšeným zbožím, který patřil Pálkovým. Dědeček měl dvoupokojový byt v prvním patře vedle bytu domácích, kteří se jmenovali Kubelkovi.

Po válce se museli prarodiče přestěhovat z důvodu nedostatku bytů. Bydleli pak v Husově ul. v domě Kopšových, v přízemní místnosti. Domácí příjemní nebyli, ale v 1. poschodí bydlel pan řídící Otruba s chotí. Ti starouškům pomáhali, jak mohli. Sami si užili za války zlé časy. Paní byla Židovka, musela nosit na kabátě žlutou židovskou hvězdu, musela chodit jen pod chodníkem a dalších omezení bylo ještě mnoho.

František Nepomucký (15. 7. 1868 Tuřice n./J. – 29. 10. 1953 Kosmonosy)

Dědeček byl nejstarší ze čtyř dětí J a n a N e p o m u c k é h o nar. r. 1842 v nedaleké Benátské Vrutici a M a r i e L e x o v é nar. 1845 v Kostelním Hlavně. Dědeček říkal, že jeho matka pocházela z šlechtického rodu Jana Lexy z Doksan. Nic bližšího jsem k tomu dosud nezjistila. Byla prý i velmi hrdého vystupování. Rozhodně však většina Nepomuckých pracovala na dráze. Pradědeček Jan pracoval na dráze, manžel dědečkovy sestry A n n y B á r t o v é – roz. N e p o m u c k é na dráze zahynul, bratr dědečka M a t ě j N e p o m u c k ý byl strojívníkem v Hradci Králové.

Johann Nepomucky (5. 10. 1879 Mor. Budějovice – 9. 3. 1969 Vídeň),

odjel do Vídně původně na truhlářské učení v r. 1893 a ve Vídni již zůstal později jako úředník též u dráhy. Oženil se s Annou Sagner a vzali si k sobě ovdovělou strýcovu a tedy i dědečkovu matku-moji prababičku. Spolu měli dceru Marii (Mizzi) – provdanou Slama, která vedla obchod s vyvažnou pro dělnictvo pracující ve čtvrti Floridsdorf. Dále měli syna Johanna Nepomucky, který byl strojvůdcem v Linci. S ovdovělým strýcem Johannem pak bydlela ve Vídni v Dünantgasse jeho druhá dcera Anna s manželem Franzem Pfeiferem. Ten zůstal řadu let po 2. svět. válce v ruském zajetí a domů se vrátil s podlomeným zdravím.

Strýc Johann z Vídně byl jediný, koho jsem z tatínkova příbuzenstva dle vyprávění a korespondence znala. A ten mě v šedesátých letech, kdy ještě zde bylo velmi obtížné odjet tzv. na západ, pozval do Vídně. U strýce Johanna jsme byli s Petrem hosty v šedesátých letech asi dvakrát. Průvodce nám dělala dcera Mizzi – Lotte a její manžel Walter Ott, oba též zaměstnanci rakouských drah. S nimi se stýkáme i nadále, jsme stejného věku.

VE VÍDNI. ZLEVA: JOHANN NEPOMUCKÝ MLADŠÍ, FRANZ PFEIFER, WALTER OTT, JÁ, PRASTRÝC JOHANN – BRATR DĚDEČKA FRANTIŠKA, ANNA PFEIFER – JEHO DCERA A LOTTE OTT – JEHO VNUČKA

Můj dědeček František Nepomucký měl titul c.k. drážní oficiál. Většinu života úřadoval německy. Měl překrásný krasopisný rukopis. Dnes už se takový neuvidí. Byl naprosto precizní ve veškerém konání – pravý rakouský úředník. Postavy byl štíhlý a pod nosem měl malý knírek. Nikdy nekouřil, neboť říkal, že trpí na průdušky. Doma prováděl mnoho drobných oprav hodinových strojků a různých věcí. Opravil i intarzovaný starožitný tatínkův nábytek. Vyřezal drobnou pilkou Alšův betlém pro nás i pro Svítilovy. Na kamnech se skoro stále přehříval klíh, s kterým pracoval.

Ale jinak byl děda hlavně filatelista! Použité známky mu nosil tatínek ze školy, známky i aršíky dokupoval, jak bylo dle katalogů potřeba. Použité známky se musely ve vodě odlepit, usušit na pijavých papírech a se zatížením vylisovat. Děda si sám vyráběl z celofánu pošetky na známky, sám si rýsoval archy, kam se známky v pošetkách řadily a připevňovaly se průhlednou papírovou-bankovkovou lepenkou do tuží narýsovaného políčka. Archy se řadily do alb podle katalogů. Dnes už se všechno toto dá ve filatelistických obchodech koupit hotové. Svoji zálibu mi rád ukazoval. Skrze známky jsem poznávala názvy států, jejich panovníky, vlajky, ale i rostliny a obrazy. Zajímavé bylo i výtvarné provedení známek a jeho autoři. Dědeček sbíral hlavně známky z doby první republiky a protektorátu. Tyto sbírky měl kompletní.

Většinu dědečkových alb a známek mám jako památku uložených, ale nikoli dobře uspořádaných a seřazených. Byla jsem touto činností tak ovlivněna, že si dosud všímám známek a některé si stále schovávám na celých pohledech i obálkách, jak prý je to nyní moderní, neboť je to doklad doby. A neměla bych sílu je zahodit, ale nemám bohužel ani sílu vše filatelisticky uspořádat.

S DĚDEČKEM JDU NA SLAVNOST „BOŽÍHO TĚLA“

Když mě dědeček přivedl ze školy k sobě domů, těšila jsem se, že mi bude v kuchyni na gauči vypravovat pohádku. Obvykle jsem žádala po každé pohádce *O Popelce*. Recitoval mi také veršovanou povídku Svatopluka Čecha – *Lešetínský kovář*, která směla být celá otištěna až po 1. svět. válce. U prarodičů jsem spávala ve starožitné, vykládané posteli, které jsme říkali dle intarzií dudka chocholátého – dudáčeková. Před spaním mi dědeček četl z knihy *Robinson Crusoe* od Daniela Defoe. Jindy mi vypravoval, jak jako voják pomáhal v Praze při velké povodni v r. 1890, kdy Prahu zaplavila stoletá voda. Příčinou té katastrofální povodně byla velká tlaková níže a vytrvalé deště v srpnu a v září toho roku na horním povodí Vltavy. Vltavská kaskáda přehrad dosud neexistovala. Protrhla se hráz rybníka Svět a hráze dalších rybníků. V Praze nahromaděné připlavené dřevo rozbilo Karlův most. Vojáci stavěli pontonové mosty a někteří také utonuli. Dědeček měl povodeň v živé paměti a podrobně mi boj s živlem líčil. Když jsem byla neposlušná, recitoval mi dědeček bajku o vrabčákovi. Její původ mi není znám. Ale uvedu ji zde, protože mi ji krasopisně napsal na památku:

*Nad úvozem na roštině švitořivý vrabčák seděl,
vůkol sebe po krajině potutelným očkem hleděl.
Vrtěl sebou, poskakoval, na pocestné pokřikoval
pronikavým hlasem svým, čimčarara čim, čim, čim.
Úvozem tu kůň jde starý, přijde k vrabci, mluví k němu:
„Ulet vrabče chutě vary, kocouři se ženou k sněmu,
Ulet sice hned tě sklídí, víš co kocour nevyslídí.“
Vrabčák naň se podívá, usmívá se usmívá, pak mu pyšně odsekne:
„Dobře, dobře, vyřídíme, my se u nás nebojíme. Našinec se nelekne.
Nebojím se sedláků, jiných to přec junáků.
Ať se každý o svou kůži stará, čimčarara, čimčarara.
Čimčarara, čim, čim, čim, co mám dělat, to já vím.“
A hle pána rozumného, z kraje trochu loudavého
s hlavou k zemi sklopenou, jaksi s tvářící učenou.
Moudré dává naučení, vždyť má uši, které oslu sluší.
Kocour hbitě z roští vyletí, vrabce lapí chňap a chrust. Naučit ho věčně mlčeti.*

Když jsem neposlouchala, tak dědeček jenom řekl: „Čimčarara, čim, čim, čim.“ – a bylo jasné, co to znamená.

Terezie „Rézi“ Nepomucká, rozená Bušová (29. 10. 1871 Blumendorf – 10. 1. 1960 Beroun)

M o j e b a b i č k a se narodila v Blumendorfu, nyní v Květnově, který leží u Havlíčkova Brodu – tedy v kraji Vysočina. K založení osady došlo asi ve 13.–14. stol., kdy se zde těžilo stříbro a jiné nerosty. Osada byla v blízkosti hlavní cesty mezi H. Brodem a Jihlavou. Těžba brzy zanikala a lidé se začali věnovat zemědělství. Většina obyvatel zde byla německá – až 90 %. Školy byly více německé, až po 2. svět. válce se zde stala úředním jazykem výhradně čeština. Babička chodila do německé školy. S dědečkem doma při rozhovoru běžně přecházeli z češtiny do němčiny a naopak. Německy hovořili jen tehdy, když nechtěli, abych jim rozuměla. Tatínek babičky J o s e f B u š a byl v Blumendorfu sedlákem a pocházel z nedalekých Vojslavic, které jsou nyní částečně zatopeny Želivskou přehradou. Maminka babičky byla A n n a roz. F o r m a n o v á a pocházela z Jiřic u Humpolce. Babička Terezie se s dědečkem Fratiškem zřejmě seznámili někde tehdy v Německém Brodě, poblíž kterého dědeček v té době úřadoval na dráze. Tatínek se pak narodil v Okrouhlických Dvořácích, což je dnes součást H. Brodu.

BABIČKA TEREZIE,
DĚDEČEK FRANTIŠEK,
TATÍNEK
A MILOVANÝ PES ŠOTEK

DĚDEČEK
A BABIČKA STÁLE
SPOLU

Zda měla babička sourozence, nevím. Nepoznala jsem žádného jejího příbuzného, nebo se nepamatuji. Myslím, že měla sestru provdanou za Adolfa Beránka v Pohledstích Dvořácích u Havlíčkova Brodu. Babička byla dědečkovi zcela oddána, oslovovala ho tatoušku. Slyšela jsem, že by byla ráda měla ještě další děcko. Dědeček si to ale nepřál, protože chtěl veškeré prostředky věnovat na vzdělání a vzestup svého jediného nadaného syna. Babička uměla dobře šít na šicím stroji, který byl šlapací. Všechno nám na něm opravovala a přešívala. Jinak to za války nešlo – šatstvo bylo též tzv. na lístky. Mně ušila na panenku celou její výbavičku, včetně spodního prádla. A dědeček jí udělal semišové botičky!

Babička byla normální postavy, ale ke stáru chodila hodně ohnutá. Vlasy měla jemné, které si upravovala do vln železnou kulmou zahřívanou na ohni. Doma nosila na hlavě bílý čepeček lemovaný krajkou. Babička byla dobrotivá a nebyla ničím výrazně nápadná. Moje maminka často říkala, že se jí v leccems podobám. Nemyslela to zcela pochvalně, ale měla asi pravdu. Vzájemné vztahy totiž mezi ní a tatkovými rodiči byly sice korektní, ale nikoli vřelé. Tak jsem to nějak cítila a trochu mi to vadilo. U maminky všechno totiž směřovalo jen a jen k Sušnu!

Dětský života běh

Od raného dětství jsem chodila ráda bruslit. Bruslařský klub v MB. byl podle historiků jeden z nejstarších sportovních klubů v českých zemích vůbec. Kluziště bylo na Štěpánce a vzniklo přehrazením Klenice, která se rozlila po přilehlé louce. Kluziště mělo svoji klubovnu, šatnu i ohřívárnu, kde se dal zakoupit i horký čaj a dalo se posedět na lavicích. Z amplionu se šířila hudba, podle které jsme bruslili dokola. Zprvu jsem měla brusle na klíčku, neboli tzv. šlejkky.

Později jsem měla brusle již připevněné na šněrovacích botách. Ale ty mi byly za chvíli malé, a mně omrzly prsty u nohou do fialova. Svědily mě a bolely ještě dlouho po sezoně, ale nic jsem raději doma neříkala. Kanady jsem si moc přála, ale ty byly nedostupné. Zimy byly tehdy mrazivé a plné sněhu, takže jsem kromě rukavic nosila na šňůrce zavěšený rukávník, neboli „štucel“ a na nohách válenky. Lyžovat se mohlo jen na hoře Tábor u Lomnice nad Popelkou nebo na Kozákově. Dále byly již Sudety. A tak jiné sportování v protektorátní době zde v zimě ani nebylo možné. Kromě bruslení a spousty nerozježděného sněhu na ulicích, mám ráda vzpomínky na teplo domova u sálajících kamen, kde jsem si ráda četla. A též na Vánoce, které se dodržovaly se všemi svými zvyky. Na jedny Vánoce vzpomínám zvlášť ráda, protože jsem pocítila vlnu velkého štěstí a radosti z dárků, jakou jsem již později nikdy neměla. Dostala jsem totiž pět dílů *F. L. Věka* od Aloise Jirásky, ilustrovaných Adolfem Kašparem. Tatínek je za války obstaral v knihkupectví pana Pfeifera, kde byl stálým hostem. Honza dostal vlčka, který když se na podlaze roztočil, vyluzoval nebeskou melodii.

Během válečných let jsme se stěhovali z jedné školy do druhé tak, jak postupně se ze škol stávaly lazarety. Po ulicích pochodovali němečtí vojáci zpívající Heil-li heil-lo heil-la. To působilo velice rozpačitě, protože na konci útvaru se snažili pochodovat vojáci o berlích a ranění. A těch stále přibývalo. V zimě byly uhelné prázdniny – nebylo ve školách čím topit. Docházeli jsme si jen pro úkoly. A pokud jsme měli vyučování, často bylo přerušeno sirénami, které ohlašovaly vždy nebezpečí náletu. To jsme utíkali místo do krytu, přes celé město domů. Koncem války byly tyto popluchy stále častější, ba i v noci. Spávali jsme proto polooblečení, abychom se rychle přesunuli do sklepního krytu. Koncem války městem projížděly kolony přetížených koňských povozů tzv. národních hostů, kteří prchali před postupující frontou. Později následoval ústup zajatců z vyklízených zajateckých táborů a v květnu začal ústup vojenských jednotek.

Dne 8.května 1945 již lidé sledovali překotný úprk německé armády. Dne 9. května byl nečekaně proveden nálet na Ml. Boleslav letadly bez výsostných znaků – asi ve snaze zabránit ústupu německé armádě. Maminka prožila nálet v krytě ve městě. Já a Honza jsme byli sami doma a dívali jsme se na letadla stojící v kuchyni na stole. Tlaková vlna nás smetla na podlahu – v okolí vybuchlo několik bomb. U nás v pokoji praskla stěna. Po náletu zůstalo mnoho pobořených domů a více než stovka obětí z řad českého civilního obyvatelstva. Zásah bombami dostala i automo-

bilka. Druhý den, 10. května, jsem z okna viděla, jak si lidé na ulici připichují na šaty trikolory a vyvěšují do oken české vlajčky. Blížila se Rudá armáda. Maminka rozhodla, že ji půjdeme také přivítat. Šly jsme spolu Hřbitovkou k dnešní ul. V. Klementa, kudy přijížděly od Kosmonos sovětské tanky. Najednou slyšíme volání: „Fric, Fric!“ Proti nám utíkala žena a za ní sovětský voják, který seskočil z tanku a ženu střelil do hlavy. Zásah byl naštěstí přesný. Padla těsně vedle mne a u hlavy se jí začala tvořit kaluž krve. Maminka poznala, že jde o paní Vejlupekovou – Němku, manželku nacistického pohlavára, kterou zřejmě honili. Nastávalo rychlé zatýkání nacistických prominentů i českých kolaborantů, kteří nestačili zmizet.

Takové nadšení lidí, s jakým byli vítáni sovětský vojáci, jsem nikdy více nezažila! Všude vládla velká radost a velká úleva. Část vojska zůstala v Ml. Boleslavi. Byli ubytováni nejen v kasárnách, ale i ve školách a důstojníci i v domácnostech. (V domku u přátel – Johnových – byl ubytován kapitán Rudé armády, od kterého mám vepsanu do památníku krásnou zdravici.) Dnes si uvědomuji, že moji prarodiče i rodiče zažili dvě kruté světové války, já jednu a moje děti, chvála Bohu, žádnou. Nepamětníci si to již nedovedou představit. To nejhorší ze všeho je válka.

Prázdniny po osvobození jsme trávili s Johnovými ve Vrchlabí. Obě jejich dcery – Zdena a Táňa – byly mými kamarádkami. Pan Zdeněk John byl bankovní úředník a dostal za úkol převzít po osvobození tamní banku. Udivilo mě, jak hezké koupaliště ve Vrchlabí měli. V Boleslavi po koupališti nebylo ani památky. Jednou jsem také s údivem uviděla v bance pootevřenými dveřmi plnou místnost zabavených hudebních nástrojů, převážně houslí, naházených jen tak na velké hromadě. Na dveřích byla cedule: „Fond národního majetku“. Brzy jsme se ale přesunuli z Vrchlabí do Sv. Petra, kde měla banka chatu – Pod jasany – poblíž hotelu Panorama. V noci byla v lesích slyšet ještě střelba – prý zapomenutých esesmanů. Ale výšlap na Sněžku přes Kozí hřbety jsme si udělali. Tatínek za námi přijel a při cestě ze Sv. Petra dolů do Špindlu se mu udělalo nevolno. Odjeli jsme raději domů. To už se začaly hlásit jeho srdeční obtíže, které se pak opakovaly.

Po prázdninách jsem nastoupila do klasického gymnázia na Komenského náměstí. Byli jsme první poválečná třída a bylo nás ve třídě asi přes čtyřicet žáků. Na většinu z nich se dobře pamatuji včetně pánů profesorů. Ve čtvrtletí jsem ale dostala z občanské nauky známku 4n, čili 4 s napomenutím, neboli „napínáka“. Do školního rozhlasu byl totiž puštěn projev ministra školství Zdeňka Nejedlého, který jsme měli v klidu vyslechnout a pan profesor Matouš pak dal pokyn, abychom napsali a hned odevzdali obsah toho projevu s vlastním výkladem. Projev jsem neposlouchala, kluci v lavici za mnou mi namáčeli konečky copů do kalamáře, neměla jsem nejmenší potuchy, o co šlo. Dostala jsem 5, další zkoušení se již nekonalo. Při napínáku se museli do ředitelny dostavit rodiče. Chudák tatínek, také kantor. Pan ředitel Lát, latiník a řečtinář byl velmi laskavý a ušlechtilý pán, dopadlo to dobře

POCHODUJI V PRVNÍ ŘADĚ TŘETÍ ZLEVA

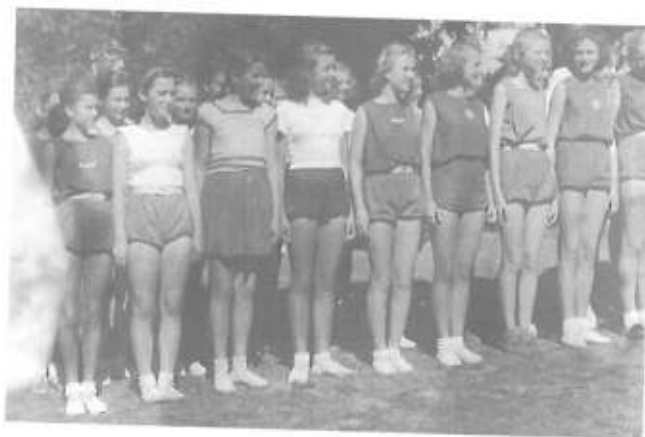
a později jsem měla již vyznamenání. Pamatuji se, že když jsme byli neposední, pan ředitel nám říkal: „Každý z vás si nese na zádech raneček smíchu. Když si ho spotřebujete již nyní, na stáří vám nic nezůstane!“

Naše klasické gymnázium bylo tehdy pojmenováno na Gymnázium Jana Masaryka. V roce 1947 se konaly předsletové Středoškolské hry v Praze. Dívky pilně nacvičovaly skladbu s obroučím, kterou předvedly i zde v divadle. Měly jsme bílá trička s odznakem školy na prsou a bílé trenýrky. V Praze byl průvod a cvičení na Strahově za účasti prezidenta Beneše a paní Hany Benešové. Bylo to krásné. Ubytovány jsme byly ve škole na Mírovém náměstí na Vinohradech – u kostela sv. Ludmily. Přes ulici jsme chodily na snídani do bufetu Valdek. Připadala jsem si strašně důležitě a zkušeně.

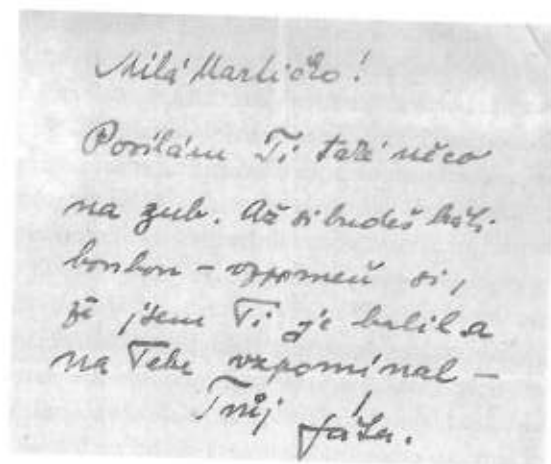
V červnu r. 1948 se konal XI. všesokolský slet, kde jsem cvičila jako žákyně naší – Fugnerovy župy. Opět byl průvod a cvičení na největším stadionu světa – na Strahově – za účasti prezidenta Beneše a paní Hany. Provolávání slávy patřilo jemu, i když prezidentem v té době byl již po únorovém puči Klement Gottwald. Kdo neprošel Bránou borců stadionu za slavnostního sokolského pochodu Josefa Suka *V nový život*, neví, co je to hrdá blaženost! Z náčelnického můstku nám dávala povely náčelnice Marie Provazníková, která později emigrovala do Londýna a pak do USA i s rodinou své dcery. (Ta měla za manžela MUDr. Polesného, očeře v Ml. Boleslavi.) Po sletě začalo zatýkání Sokolů. Sokol jako takový byl zrušen. Od jeho znovuzaložení po válce v r. 1945 jsem chodila do Sokola cvičit dvakrát týdně a každý rok jsem jezdila do sokolského tábora v Příchovicích do chaty Turkestan. Každý večer tam byl nástup u stožáru s vlajkou, čtení rozkazu a předávala se pošta. Mám uschované

NA SOKOLSKÉ
CHATĚ „TURKESTAN“
V PŘÍCHOVICÍCH. CHATA JIŽ
BYLA ZBOŘENA

NÁSTUP NA VEČERNÍ
ČTENÍ „ROZKAZU“
NA SOKOLSKÉM TÁBOŘE
V PŘÍCHOVICÍCH
V R. 1947. STOJÍM
V KROJI TŘETÍ ZLEVA

dopis, který mi v balíčku poslal tatínek: „Milá Martičko! Posílám Ti něco na zub. Až si budeš bráti bonbon – vzpomeň si, že jsem Ti je balil a na Tebe vzpomínal Tvůj táta.“ Nikdy jsem nedostala krásnější dopis! Mezitím bráška rostl a začal chodit do školy. S maminkou jsme prázdniny trávily hlavně v Sušně, někdy i v Sedlčanech u mamčině bratra Vládi Kaprálka.

Tatínek se po válce pustil s novou vervou do práce. Ve škole zavedl praktickou výuku žáků, kteří se podíleli na výstavbě zničené obce Jiřice u Benátek n./J. Pamatuji se také, jak připravoval Pamětní knihu pro prezidenta Dr. Edvarda Beneše, který Ml. Boleslav navštívil dne 8. 10. 1946. Přípravy byly veliké. Tatínek namaloval pro Pamětní knihu, která byla předána panu prezidentovi, veduty všech obcí okresu. Maloval četné studie v plenéru i podle vytvořených fotografií a některé nám zůstaly doma. Kniha byla vázána v bílé kůži a na titulní straně byl znak města. Vazbu navrhla a provedla na požádání tatínka sochařka Zina Koulová, dcera arch. Kouly, tatínkova přítele. Když jsem křtila v r. 2002 knížečku s výběrem tatínkových básní *Vodou omleté kamínky*, vzpomněla jsem si na Pamětní knihu pro prezidenta Beneše a požádala jsem příbuzného Jana Linhartu, člena hudby Hradní stráže, zda by se v kancelářích Hradu neinformoval, kde se nacházejí dary pro bývalé prezidenty. Dary prý byly ukládány do Invalidovny, ale vše tam bylo zničeno při povodních.

Tatínek psal také poezii. Některé z jeho básní jsem vydala v knížce *Vodou omleté kamínky* v r. 2002. V poválečných letech navštěvoval literární kroužek, který kolem sebe vytvořila v Praze pí. Zdena Walterová-Trévalová (lit. pseudonym Viola), vdova po spisovateli Emilu Trévalovi, který působil v Ml. Boleslavi v letech 1900–1919 jako okresní lékař. Emil Tréval má pamětní desku na budově hlavní pošty, dříve spořitelny města Ml. Boleslav. Jmenoval se vlastním jménem MUDr. Václav Walter,

PRESIDENT S PANÍ HANOU BENEŠOVOU PŘI PROHLÍDCE AUTOMOBILKY.

AK. MALÍŘ ING. JOSEF KOUTNÝ PRACUJE NA PORTRÉTU DR. EDVARDA BENEŠE, URČENÉHO K VÝZDOBĚ MĚSTA PŘED PRESIDENTSKOU NÁVŠTĚVOU V R. 1946

čí národohospodářská osobnost s celosvětovým přehledem. Jeho druhá manželka Elča byla velice společenská, veselá a pohostinná paní domu. Měli dceru Išku a syna Jiřího – medika. Z prvního manželství pak byl syn JUDr. Vilém Brzorád – pozdější redaktor Hlasu Ameriky a osobnost disidentu, kterému byl udělen řád TGM in memoriam v r. 1995. S nimi jsme také prožívali události, které přicházely.

Ale tatínkovy srdeční obtíže se stupňovaly. Jednou jsme byli v kině Svět na nějakém americkém barevném velkoformu s tehdejší divou Ritou Hayworth. Pamatuji se, že zpívajíc šla po šikmém molu v bleděmodré vlající róbě, když si tatínek začal nahmatávat puls. To už jsem věděla, že mu není dobře. Raději jsme šli hned domů. Při obtížích užíval Nitroglycerin, ale kouřit nepřestal. Kouření měl zakázáno a před maminkou ho tajil marně tak, že kouř vyfukoval do otevřených kamen. Po kapsách nosil zrnka pražené kávy, která rozkousával pro povzbuzení. Vyšetřen byl v Praze prof. Charvátkem i prof. Vančurou, ale tehdy vlastně nebylo kromě Nitroglycerinu léku na diagnosu – angina pectoris. Když jsem se za ním dívala z okna, jak jde ráno

ale ve svých pozdějších letech se věnoval pod pseudonymem Emil Tréval jen literární a dramatické činnosti. Některá díla vznikla za spoluúčasti jeho manželky Zdeny.

V r. 1908 v Ml. Boleslavi založil Klub přátel umění v Pojižeří. Byla to první společnost, která se starala o výtvarnou výchovu a obohacovala výstavami kulturní život ve městě. Paní Walterová tatínka velmi ctěla a podporovala ho v jeho umělecké činnosti. Tatínek měl výstavu obrazů v r. 1946, v r. 1947 a v r. 1948 (in memoriam) – v aule reálky v Ml. Boleslavi, v r. 1947 v okr. záložně v Benátkách n./J. a v Nové Pace.

Rodina žila i společenským životem. Často jsme byli hosty u Brzorádových na zahradě velkostatku v Michalovicích. JUDr. Jan Brzorád byla vůd-

TATÍNEK BYL HLAVNĚ KRAJINÁŘ. UKÁZKY Z VYSTAVOVANÉ TVORBY:

JESENÍKY 1934 – OLEJ

POD RADOUCÍ 1943 – OLEJ

NA OKRAJI MĚSTA 1946 – OLEJ

z domova do mírného kopečku do práce, viděla jsem, že se musí několikrát zastavovat. Protože ho chůze namáhala, zažádal si o koupi nějakého zabaveného auta z tzv. národního fondu. Ironií osudu bylo, že auto značky Hanomag dostal ke koupi až když už ležel nemocen, a nikdy ho nepoužil. Na tatínkovi ale nemoc vlastně nebyla vidět. I maminka, která byla mladá, plná života a zdraví, si asi plně neuvědomovala situaci. Natož spolupracovníci ve škole!

Po únorovém převratu r. 1948, byla všude složitá situace. Zakládaly se Akční výbory národní fronty, začaly prověrky. Tatínkovi se v té době přitížilo a musel doma ulehnout. (Podle mě měl už asi srdeční infarkt?) Nový školní rok začal v průmyslovce prověrkami. Tatínka nařkl Závodní výbor nesmyslně z různých věcí a doporučili mu, že jako vedoucí pracovník by měl vstoupit také do KSČ. Před Závodní výbor měl předstoupit k obhajobě a k prověření dne 14. 9. 1948. Tatínek si připravoval obhajobu, ale musel se omluvit, že leží a není mu dobře. Závodní výbor dokonce poslal k nám domů školníka, aby se přesvědčili, zda je to pravda. Tak tatínek raději před komisí šel. Jen vstoupil do místnosti, udělalo se mu nevolno. Odešel, že se hned vrátí. Nevrátil se. Našli ho mrtvého v budce školníka u telefonu, s hlavou položenou na stole. Zemřel v padesáti třech letech na infarkt myokardu. Na smrti tatínka se podílela asi predispozice ale i to, že kouřil. Měl úzkostnou, zranitelnou povahu, kterou jsem po něm zdědila. Přispěla i doba Protektorátu a nakonec pouťorové události vše dovršily. Přítelkyně mě nyní – po letech – chlácholila, že tatínek měl sice nedožitý život, ale smrt že měl milosrdnou.

Zprávu o tatínkově smrti mi přišel sdělit do školy Ing. Kozák z průmyslovky. Bylo to v Benešově škole, protože reformou ministra školství Nejedlého bylo mezitím osmileté gymnázium zrušeno a ustanovena byla právě tzv. „Jednotná škola“, kam jsem nyní docházela. (Gymnázium zůstalo až od kvinty a tam se dělaly znovu přijímací zkoušky.) Ještě dnes si spolužačky pamatují, jak i na ně ta hororová situace zapůsobila. Bylo nám třináct let.

Co říci více? Připadala jsem si nevěstičně, jak v hrůzném snu. Běžela jsem za tatínkem a viděla ho už ležet na márnách v kostele sv. Havla s počínajícími posmrtnými skvrnami. Pak jsme šly s mamkou jedno žhavé odpoledne cestou mezi loukami na „Nový hřbitov“ a nesly jsme šaty do márnice, kam tatínka převezli. Tam jsem viděla, jak má na nohou obuté pantofle z černého krepového papíru. Tyto poslední věci člověka mne navždy poznamenaly. Do školy jsem nechodila dlouho, nešlo to. Všechno se změnilo, všechno bylo jinak – tatínek nebyl. Jeden pohřeb byl vypraven z průmyslové školy, auto s rakví jsme pěšky vyprovázeli na Staroměstské náměstí. Odtud auto jelo do Strašnického krematoria, kde se konal další obřad pro rodinu a přátele. Malý bráška na pohřbu nebyl. Mizející rakev doprovázela melodie Larga z Novosvětské Dvořákovy symfonie. Více si nepamatuji, jen si vybavuji těžkou, nasládlou pohřební vůni květin.

„O tatínkovi byl šel jsem vidět...
raději: jaký si byl
a ne a měl být...
si vždy neuvědomoval...
může být...“

+ 14. IX. 1948

Maminka se stala vdovou a my děti polosirotky. Poručníkem nám byl ustanoven strýc Pavel Svítal. Já jsem hořekovala dlouho, ale maminka mi jednou řekla: „Pamatuj si! Když zemře otec, zemře ti chleba. Když zemře matka, zemře ti všechno. Ještě máš mě.“

Maminka musela zařizovat mnoho věcí. A tak já jsem se šla jednou podívat sama do tatínkova kabinetu ve škole. Byl otevřený a prakticky vyklizený, včetně obrazů. Ze skříně jsem si odnesla na památku jen temný olej staré ženy v bílém krajkovém čepci (autor neznámý). Asi ho nikdo nechtěl. Visí u mne v pokoji nad knihovnou.

Marta Nepomucká
s dcerou Martičkou a Janíkem

článek ze sborníku smutnosti a splynutí smutnosti, jistě se jim
dostalo při slonu nasaponeného a předního manžel a str

Ing. arch.
JANA NEPOMUCKÝHO,
přední starší oddělení a profesora staré průmyslové školy
v Mladé Boleslavi

Mladá Boleslav, říjen 1948

ŽENA V BÍLÉM KRAJKOVÉM ČEPCÍ –
OLEJ (AUTOR NEZNÁMÝ)

Ve svém žalu si ani člověk neuvědomoval, co musela znamenat pro dědečka a babičku v jejich stáří ztrátu jediného dítěte. Dědečkovi bylo v té době 80 let a babičce 77 let. Nikdo jim nemohl ztrátu milovaného syna nahradit. V té době byla nouze o byty a dělily se či zabíraly ty byty, které byly nadměrné. Z těchto důvodů pozvala dědečka jeho neteř Anna Bártová (1897–1984), provdaná po prvé jako Hufnagl a po druhé jako Semelková, aby se k ní dědeček s babičkou přestěhovali do vilky v Kyjích u Prahy – Na Hutích čp. 100. Byla rozvedená a bezdětná a měla nadměrný byt. Bydleli u ní v přízemí vilky v jedné místnosti a mohli mít k užívání i kuchyň a zahrádku. V prvním patře bydlela rodina synovce Václava Nepomuckého (1904–1992) s malým Vašíkem a starší Liduškou a ta byla starouškům oporou. Vilka stála u Černého mostu, daleko-široko nebyl obchod či nějaké služby. Jezdila jsem za nimi po celou dobu jejich pobytu tam a přespávala jsem s dětmi v prvním patře vilky. Bylo to v době mých gymnaziálních studií. Pěšky jsem chodila z kopce po silnici do Hloubětína na konečnou stanici tramvaje č. 5 a naopak. Pobyt prarodičů tam nebyl vůbec šťastný. Neteř na ně hodná nebyla, proto se přestěhovali zpět do Bolešlavi – do Smetanovy ulice blízko našeho bytu, do jedné místnosti s příslušenstvím na chodbě.

V r. 1953 musela být babička hospitalizována asi jeden týden v Praze na Bulovce pro ozařování nějakého kožního útvaru na zádech. Dědeček šel po tu dobu ležet na Internu do Kosmonos, protože jak říkal, trpěl na průdušky. A jak tam ležel, dostal zápal plic a dne 29. 10. 1953 zemřel v 85-ti letech. Byl členem Spolku přátel žehu, což mi připadalo vždy strašně morbidní. Tehdy se více pohřbívало do země a dědečkova rodina hrob neměla, protože se celý život stěhovali. A tak si vlastně takto dědeček předplatil pohřeb v krematoriu v Nymburce včetně uložení v kolumbáriu. (Pohřeb žehem tehdy ještě nebyl obvyklý.) Byl to čtvrtý pohřeb v rodině od r. 1948. Babička zůstala sama a zažádala si do Domova důchodců. Ale to nebylo vůbec snadné. Nakonec nám po delší době sdělili, že místo do Domova důchodců na okrese MB vůbec nebude, ale jedno místo by bylo až v Berouně. Babička se rozhodla, že i když je to tak daleko, do Berouna půjde. Tam jsem za ní jezdila já již z Prahy, kde jsem studovala. Do Berouna jsem jezdila vlakem z nádraží Praha-Vyšehrad, které bylo nedaleko Albertova, kde jsem měla přednášky. Pak jsem šla pěšky přes celý Beroun do kopce a na konci města, spíše za městem, byl Domov důchodců. Jezdila jsem tam po celou dobu studií, tj. do r. 1959. Když jsem pak po prázdninách r. 1959 nastoupila do OÚNZ v MB, už to skoro – bohužel – nešlo. Byla jsem už vdaná a Petr, který pracoval v AZNP, dostal mimořádně poukaz ROH na týdenní pobyt v lednu r. 1960 na chatě Protěž v Jánských Lázních. A tam mi maminka dala zprávu, že babička dne 10. 1. zemřela. Zlomila si krček stehenní kosti. Bylo jí 89 let. Pohřeb byl v Praze-Motole, urna byla uložena v nymburském kolumbáriu. Svírá se mi srdce, když si vzpomenu na smutné konce stáří tatínkových rodičů, které jsem měla tak ráda. Vše se stalo a skončilo tak tiše, jako když opadává listí.

M a m i n k a do práce nikdy nechodila. Po smrti tatínka ale bylo všechno jinak. Nějaký čas vypomáhala nemocné tetě Svítlové a po smrti dědečka Ludvíka v Sušné se tam začala zajímat o práci v JZD. Nechtěla nechat babičku také tak opuštěnou. Babička k nám jít nechtěla, stále chovala slepice i jako zdroj určitého příjmu z vajec. O brigádníky byl zájem a do Sušna bylo i autobusové spojení. Časem se dala dohromady parta boleslavských dam, které tam dle počasí dojížděly na polní práce. Práce byla někdy pro ně opravdu těžká, zvláště řepná kampaň v podzimním počasí byla náročná. Každý měl vyměřený počet řádků, které musel sklídit a byl podle toho zaplacen. Vyoraná řepa se musela oklepat od bláta, házela se na hromádky a odsekl se jí chrást. Bratr mamce někdy pomáhal. I v létě byla práce na poli namáhavá – s kombajny se ještě o žních nehospodařilo. Málokdy byla práce příjemnější. Ale dámy – brigádnice – přes to všechno spolu rády jezdily a dobře se spolu bavily. Maminka se na ně těšila. Každá z nich měla svoje problémy a starosti a každá přispěla něčím zajímavým a moudrým do společných diskusí. Pamatuji se na paní profesorovou Olinku Látovou – úžasnou znalkyni latiny a léčivých bylin, na pí. Škodovou, na pí. Filomenu Lamserovou, na pí. Pavlikovou – sestru paní Límanové, na pí. profesorovou Kozákovou, na pí. Hlaváčkovou a na paní Homolkovou. V zimě maminka pracovala v cukrovaru v Čejetickách na kampani. Tam a zpět chodila v noci pěšky, městská autobusová doprava asi ještě plně neexistovala.

Zvládala těžkou práci a plně se věnovala nám dětem a domácnosti. Není proto divu, že měla páteční obtíže. Jako „zemědělská dělnice“ ale většinou každoročně obdržela poukaz na lázeňské léčení.

Po tatínkově smrti jí byla velkou oporou rodina pana prof. Maška. Maškovi bydleli též ve Smetanově ulici, kousíček cesty od nás. Skoro každý večer jsme k nim chodili. Paní Běluška uměla krásně plést a mamince v pletení pomáhala, neboť ta na to – jak se říká – nebyla. V padesátých letech nebylo stále ještě mnoho věcí k dostání a tak se pletly nejen svetry, ale i podkolenky, rukavice a našemu Honzovi třeba i krátké kalhotky. Maškovi měli dceru Jiřinu a pak Járu, který byl stejně starý s naším Honzou, takže si mohli spolu hrát. Pan profesor – ak. malíř – když přišel domů, tak zavolal: „Paní Nepomucká, pojďte se podívat, co jsem zase namaloval! Copak k tomu řeknete?“ V malém pokojíku, kde měl svoje království, postavil ke stěně několik obrazů a my jsme se mohli všichni kriticky vyjadřovat. Pana profesora to těšilo a já jsem se tak mnohému při tom přiučila. Pan prof. byl mým svědkem na svatbě a jako svatební dar nám daroval svůj obraz Jižní Čechy. Kulturní události jsme měli u Mašků z první ruky. Jak jsem již uvedla, sestra Bělušky byla členka činohry ND Jiřina Petrovická a manželem Běluščinu mamičky byl národní umělec Jaroslav Průcha. Když jsem studovala v Praze, navštěvovala jsem je v Londýnské ulici, kde bydleli.

Padesátá léta – to byl kus těžkého života se spoustou nepříjemností. Nestačilo, že zemřel tatínek, ale tím okamžikem jsme bydleli v tzv. nadměrném bytě. A to nesmělo být. Bytů byl nedostatek. Na každou osobu byl určen počet metrů čtverečných a jestliže byl byt větších rozměrů, než měli obyvatelé nárok, stal se nadměrným. Komise z bytového referátu MNV si u nás podávaly dveře. Maminka tvrdila, že se bude vdávat, byl tak chvíli klid. Pak u nás bydlela v podnájmu v obývacím pokoji mladá profesorka češtiny z průmyslovky – Narcisa Hejhalová – původně Slovenka z Nitry. Byla moc fajn, ale trvale to nebylo možné, protože náš byt k tomu nebyl uzpůsoben. Žili jsme vlastně všichni pohromadě. (Maminka v kuchyni vařila a Narcisa u stolu opravovala sešity.) Byty, které nám byly nabízeny k výměně, jsme prostě nemohli akceptovat. Byly zcela podřadné kategorie s podřadnými nájemníky v domě, nebo na podřadných místech. Nakonec jsme si sami našli přiměřený byt nedaleko v Tábořské ulici a přestěhovali se. Byt byl studený, v přízemí, ale na příhodném místě. V prvním patře bydleli majitelé domu – Kupcovi a ve druhém patře bydlel profesor průmyslovky Kratochvíl. Byl též hudebním skladatelem, a tak i zde jsme často slyšeli hru na klavír.

Mamince zůstalo auto značky Hanomag, s kterým bylo také nemálo problémů a starostí. Nejprve ho nechtěla z piety prodat. Pak zkusila jízdy autem s panem učitelem Holubem z průmyslovky, ale vzdala to. Auto bylo garážováno v kůlně u Klenice ve dvoře domu pana Límana. Toho navštěvovaly neustálé kontroly. Tehdy se kontrolovalo všechno. Zda nešmelíš, zda doma pokoutně něco nevyrobíš a nepřivyděláváš si, zda máš všechno přihlášeno – jak to má být.

HANOMAG

Naše auto tam asi přihlášeno nebylo – a to by byl problém. Pan Líman mamce říkal: „Marto, jestli přijde kontrola, shodím ti to auto do Klenice!“ Maminka po letech milé auto nakonec prodala. Ale zase vznikl problém. Jednoho dne, když maminka pracovala na poli, přiběhla za ní babička Růžena celá rozčilená a volala: „Marto! Hledá tě tady SNB, máš s nimi hned jet do Boleslavi“. Po celou dobu jízdy autem jí esenbáci neřekli, o co jde. Doma jí sdělili, že se jedná o domovní prohlídku, zda se neobohatila prodejem auta. Nevím, co chtěli nalézt, ale nakonec otevřeli naši vykládanou starožitnou truhlu. Tam celkem nic nenašli, ale uviděli uvnitř uzavřenou postranní přihrádku. Vítězně ji otevřeli a uvnitř se na ně zašklebil zapomenutý umělý chrup. To už raději otráveně odešli. Tehdy takové kontroly proběhly u více lidí, kteří prodali svá auta. (např. také u MUDr. Provazníka.) Nepamatuji se již, pro jaký předpis to tak bylo. Maminka za získané peníze koupila jeden z prvních televizorů značky Ametyst a myslím, že také ledničku či Honzovi kolo?

A jak už to bývá, nebylo ani tehdy všechno jen zlé. Měla jsem velkou radost, že jsem udělala přijímací zkoušky zpět na gymnázium. Nyní sídlilo v bývalé reálce v Palackého ulici. Byla jsem tedy přijata do kvinty. Zůstala nám ještě i latina. Už ne s panem prof. Látem, ale s panem prof. Kadeřábkem, neboli s Krutihlavem. Profesorský sbor zůstal ještě po staru, skoro tak, jak jsme ho znali. Chyběl pan prof. Lukeš – řečený Hanibal, matematik prof. Ebelendr, přírodopisec prof. Neubert – ten se stal ředitelem nově založené zdravotní školy. Přírodopis nás nyní

učil prof. Bednář, neboli Bedýnka a ten byl nesmlouvavě přísný. Na prof. Paříka, neboli Pardála jsme se těšili proto, že jsme vždy očekávali, s jakým motýlkem přijde dnes do třídy. Učil výborně matematiku a fyziku a byl také přísný. Prof. Rýdl na češtinu byl zase noblesa sama. Mluvil tiše a zajímavě, takže jsem mu visela doslovně na rtech. Za to prof. Matěj Vozáb při hodinách češtiny křičel a při hodinách francouzštiny přímo řval. Jeden čas nás učil také češtině. Vzpomínám na úsměvnou historku, kdy byl vyvolán přede mnou sedící Honza Šulc zadáním-překlady J. V. Sládka. Věděla jsem, že o víkendu měl Honza závody v dresuře se svým koněm Markýzou a neučil se. Proto napovídám: „Píseň o Hiawatě, Píseň o Hiawatě“. A slyším, jak Honza odpovídá: „Píseň o diamantě“. Profesor Vozáb zařval: „Tak si sedni, drahokame, máš za pět!“ Pan prof. Šimon zase dovedl výborně vyložit chemii, takže mně nepřípadala ani moc těžká. Prof. Marta Procheová na výtvarnou výchovu se znala dobře s mým tatínkem. Na hudební výchovu jsme měli prof. Emanovskou, která vedla též pěvecký žákovský sbor Lyru. S ním jsme vystupovali s budovatelskými písněmi při všech možných příležitostech a oslavách na okrese a to nám bylo započítáváno do svazácké činnosti. Prof. Myslivečková, řečená Písečná blecha, činila nám tělocvik zcela nezajímavým, takže jsme se neustále omlouvali z hodin, kde jsme cvičili prostná při potukávání na bubínek pí. profesorkou. Paní prof. Anna Čaloudová byla naší třídní. Byla přísná a spravedlivá. Nás naučila ruštinu tak, že před maturitou jsem si četla ruskou klasiku v originále. O Dušičkách jsme chodili – my bývalí žáci – na Starý hřbitov rozsvěcet svíčku na její hrob. Starý pan prof. Farský nás z němčiny zase nenaučil skoro nic – ani jsme ho moc neposlouchali.

Do školy byl dosazen nový ředitelský kádr, prof. Krkavec, který zavedl tuhý politický režim. V modrých svazáckých košilích se mělo nejenom maturovat, ale i chodit do tanečních. Ale to jsme nedodržovali, i když sehnat něco hezkého na sebe, to byl tehdy velký problém. Moje milovaná maminka mi ale sehnala na šaty do tanečních předválečné látky, které měla uschované paní Dubová, která v tomto oboru dříve pracovala. Byla to švagrová spisovatele MUDr. Oty Duba. Všechny šaty mi maminka dala ušít v salonu pí. Najmanové. Na věneček to byly taftové šaty barvy čajové růže, které měly v pase naaranžovánu umělou květinu – lila šeřík. Když jsem chodila pak do tanečních i druhý rok, měla jsem v seznamu tanečníků i Petra Hrdličku.

Petr Hrdlička chodil ale do průmyslové školy strojní. Jednou mi přinesl jako dárek vstupenku do kina Oke na přednášku s obrazovým doprovodem známých cestovatelů: Hanzelky a Zikmunda. Bylo to, tuším, v r. 1952. (Ing. Jiří Hanzelka si později koupil vilu Škrachových na Hanspaulce, jak již uvádím dříve a zemřel v r. 2003. Ing. Miroslav Zikmund žije t.č. ve Zlíně a dožívá se letos – v r. 2014 – 95-ti let v plné svěžesti.) Oba cestovatelé podnikli první výpravu s vozem Tatra v letech 1947 až 1950, kdy projeli Afriku a Jižní Ameriku. Přivezli s sebou mnoho

materiálu, fotografií a filmů. Přednášky známých cestovatelů se těšily všeobecně nesmírnému zájmu, v kině Oke bylo narváno tak, že by nepropadl špendlík. Když se již v sále zešeřilo, přišel si vedle mne sednout Petr, což jsem nečekala. Mělo to být překvapení a vlastně rafinovaný způsob seznámení. A od té doby se nejenom známe, ale dne 28. 12. 1958 jsme se na Staroměstské radnici v Praze vzali. Spolu jsme dosud, tedy 56 let. Máme spolu dceru – MUDr. Zuzanu Markovou – primařku radio-diagnostického oddělení Panochovy nemocnice v Turnově s vnuky Tomášem a Martinou a syna – Ing. Martina Hrdličku, MBA, Ph.D. – vedoucího vývoje podvozku a agregátu ve Škoda-Auto s vnuky Aničkou a Pepčou.

TANEČNÍ

Ale to jsem zcela odbočila. Připojím raději ještě jednu zajímavou příhodu, která se stala během mého studia na gymplu. Po celou tu dobu jsem odbírala časopis *Vesmír*. V jednom čísle bylo pod článkem uvedeno jméno – Jan Nepomucký – i s adresou v Praze. To mě velmi zaujalo. Napsala jsem mu a domluvili jsme si schůzku u Národního muzea. Poznávání znamenalo byl časopis *Vesmír* držený v pravé ruce. Zjistili jsme, že jsme oba stejně staří, že nám oběma zemřel tatínek na infarkt ve stejném roce, že oba otcové měli jméno Jan a oba byli architekti. Ale i přes velkou shodu náhod – příbuzní nejsme. Můj jmenovec Jan šel studovat také architekturu.

Rok 1953 byl rokem přelomovým. Uskutečnila se krutá měnová reforma se znehodnocením vkladů. V březnu zemřel v Moskvě diktátor J.V. Stalin a hned po návratu z jeho pohřbu zemřel prezident Klement Gottwald. Po něm nastoupil prezident Antonín Zápotocký. Ve stejném roce v květnu zdolala britská expedice s Novozélandanem Edmundem Hillarim a nepálským šerpou Tenzingem po prvé nejvyšší horu světa Mount Everest (8850 m) a 2. června se konala v Londýně ko-

PETR PO ABSOLVOVÁNÍ VPŠ
A ČVUT NASTOUPIL DO AZNP,
OBHÁJIL KANDIDATURU PŘI PRÁCI
V ÚVMV. V R. 1966–7 PRACOVAL
V CURYCHU U FIRMY OERLIKON.
VRÁTIL SE DO AZNP A STAL SE
ŠÉFEM VÝVOJE. S KOLEKTIVEM, KDE
S NÍM SPOLUPRACOVAL I MŮJ BRÁTR,
VYVINULI AUTO FAVORIT, PŘEDVEDENÉ
POPRVÉ NA AUTOSALONU V BRNĚ
V R. 1987. TOTO VŠE PETR POPISUJE
V KNÍŽCE „V SOUKOLÍ OKRÚDLENÉHO
ŠÍPU“, VYDANÉ V R. 2008
V NAKLADATELSTVÍ GRADA

runovace anglické královny Alžběty II. Dne 29. 10. bohužel zemřel náš dědeček František Nepomucký.

V tomto roce se také uskutečnila opět další školská reforma ministra školství Zdeňka Nejedlého. Ta nás okradla o prázdniny po septimě i oktávě, neboť jsme docházeli po septimě celé prázdniny do maturitního kurzu místo oktávy a v srpnu jsme maturovali. Studium se zkracovalo o jeden rok. Maturovala jsem s vyznamenáním – a to z češtiny, z matematiky, z fyziky a z ruštiny. Maturovala jsem tedy na přírodovědné větvě – „a sedmnáct mi bylo let“... Připravovala jsem se na přijímací zkoušky na Filozofickou fakultu UK – obor dějiny umění. Žádné bližší informace jsem neměla. Učila jsem se z *Dějiny umění* profesora A. Matějčka, dále jsem měla mít znalosti o historii a o umění svého bydliště a okolí. Maminka ale byla zásadně proti tomu, abych si zvolila takový nejistý obor. Trvala na tom, abych volila obor, který bude vždy a všude zapotřebí, abych se dovedla sama uživit a nemusela být třeba na někom nebo ne něčem závislá. Umění můžu mít jako zálibu. Mluvila ze zkušenosti a moudře. Přijímací pohovor na filozofickou fakultu jsem ale zkusit šla. Zkoušky na umělecké obory se dělaly dříve a zároveň se směla jen v tomto případě podat ještě jedna přihláška na jinou vysokou školu. Zkoušel mne prof. J. Květ a zároveň mi

sdělil, že asi právě tento rok nebude obor dějin umění otevřen, zda nechci přejít na obor jiný. A bylo tedy jasně rozhodnuto.

Hned v září se dělaly přijímací zkoušky na vysoké školy, a tak jsme ani neměli maturitní večírek. Jen několik nás jelo na tancovačku do hospody rodičů Jarky Ulmanové v Krpech, abychom se jak se sluší a patří mezi kamarádkami, přece jen rozloučili. Přijelo nás asi osm děvčat ze třídy, které Jarka představila rodičům. Zábava tam již byla v plném proudu. Muzika vyhrávala a hospoda byla plná tančících a rozjařených lidí. Bylo potřeba zvýšit obsluhu a doplnit občerstvení. Obsluhovala již i daleko mladší sestra Jarky – Běla. Začaly jsme tedy vypomáhat i my. V kuchyni jsem dostala za úkol krájet veku na chlebičky. Když mě ale Jarka uviděla, zalomila rukama: „Veku nesmíš krájet rovně, ale šikmo. To proto, aby chlebičky vypadaly větší!“ A tak jsme střídavě vypomáhaly v kuchyni, obsluhovaly, ale i tancovaly. Všimly jsme si, že jedna z nás – Míla Svárovská – tancuje podezřele se stále stejným tanečníkem. Na sobě měl kalhoty z manžestru, tak jsme si ho pojmenovaly „manžestrák“. Naše hezké a neobvyklé maturitní rozloučení skončilo až k ránu. A jako v pohádce – Míla si „manžestráka“ vzala za muže a já krájím od té doby veku na chlebičky vždy jen šikmo.

Měla jsem též přihlášku na Lékařskou fakultu UK! Ale k přijetí na vysokou školu bylo potřeba mít ještě doporučení od školního výboru ČSM (Čsl. svazu mládeže) a já např. též posudek i na mrtvého otce! Tehdy byla situace napjatá. Z naší třídy Mílu Charvátovou k maturitě ani nepřipustili, neboť její tatínek byl označen jako kulak – (asi měl výhrady k přestupu do JZD v Dlouhé Lhotě.) Moje třídní, paní prof. Čaloudová, si mě proto zavolala a řekla mi, že napsala v dopise o celé pomaturitní situaci na škole své první lásce – nyní vedoucímu studijního oddělení Lékařské fakulty UK – JUDr. Dufkovi. Jen ať jdu k přijímacím pohovorům za každou cenu. Šla jsem a byla přijata! Nikdy jsem toho nelitovala a mamince i paní profesorce za jejich rady neustále děkuji.

MATURITNÍ FOTO

ivaminka během mých studií na 1. lékařské fakultě všeobecného lékařství a pak na 2. lékařské fakultě dětského lékařství po mně nevyžadovala žádné domácí práce. Spíše já jsem jí při její práci opakovala a vykládala učivo nahlas, protože tak jsem si ho lépe zapamatovala. Byla mi velkou oporou po celou dobu studií. Proto jsem se jí chtěla odvděčit a na konci studia na 1. dětské klinice prof. Švejcarova jsem požádala o umístění do MB. Nyní měl jít studovat zase můj bratr. Já jsem již byla vdaná a Petr též žádal umístění v MB v AZNP. Naše svatba se konala dne 28. 12. 1958 na Staroměstské radnici v Praze. Měla jsem na sobě šaty v barvě starorůžové a maminčin bizamový kožík. Klobouček s naznačeným závojičkem od známé modistky pí. Bursíkové z pasáže Černá růže byl v barvě šatů. Svatební kytice byla z konvalinek. Svatební hostina – oběd – se konala v Lobkovické vinárně na Malé Straně ve Vlašské ul. – Pod Petřínem a nocleh v hotelu Hubertus – Jíloviště u Prahy. Hned po svatbě následovaly rigorozní zkoušky. Bylo totiž zkouškové období.

V té době jsme dostávali umístěnky do zaměstnání podle požadavků okresů a krajů. Požadavky absolventů na umístění v hlavním městě či ve Středočeském kraji byly obrovské a těžko splnitelné. Ale do Ostravy či do Plané u Mariánských Lázní v mém případě jít nešlo. Promoci jsem měla 26. června 1959 v Karolinu. Do MB byla umístěnka jedna a hlásila jsem se na ni já a ještě jedna kolegyně, jejíž manžel též nastupoval do AZNP. Byla obávanou komunistickou funkcionářkou na naší fakultě, stejně jako její manžel zase na ekonomické fakultě. On mě jednou při cestě autobusem z MB do Prahy oslovil: „Marto! Doufám, že si uvědomuješ, že proti mojí ženě nemáš žádnou šanci dostat se do MB.“ To mne napružilo! Do MB jsem se dostala také, ale s podmínkou, že v žádném případě nebudu požadovat bydlení. Tak jsme s Petrem bydleli v rozděleném již bytě ve vile v Palackého ul. u tchánabývalého vrchního ředitele automobilky ASAP – Ing. Karla Hrdličky. Byt jsme sdíleli ještě i s rodinou herců Divadla Jaroslava Průchy v MB. S Rousovými jsme se dobře snášeli, dokonce jsme u nich v pokoji sledovali televizi, kterou jsme my tehdy neměli. Někdy nás bylo v bytě i více než deset osob. To když tu byla naše mamka, když Rousovým přijela babička a dědovi paní Áza. Ázinka byla paní Sylva Nováčková, roz. Macharová, dcera básníka J. S. Machara, dědova dávná láska, kterou si nakonec nevzal.

Ázinka byla jednou z prvních diplomovaných sester. Po smrti svého manžela se vrátila i se svým synem Petrem Nováčkem natrvalo do Prahy a pracovala až do důchodu jako vrchní sestra na I. chirurgické klinice prof. Arnolda Jiráska. Pak dojížděla za dědou, vařili spolu a měli si spolu o čem vyprávět. Pokud tu Ázinka nebyla, vyměňovali si vzájemně denně dopisy. Děda byl dávno rozvedený a u něho vyrůstal Petr. Babička Nadě měla u sebe v Praze staršího syna Jiřího. Bylo legrační, že děda, pokud hovořil o babičce Nadě, tituloval ji – moje nebožka žena.

SVATEBNÍ FOTO

Zprvu jsem pracovala na dětském oddělení u pana primáře MUDr. Viléma Pokorného. Pan primář byl úžasný lékař i člověk. Ale po nějaké době přišel na oddělení přípis, že jeden z nových absolventů má jít vypomoci na interní oddělení do Kosmonos. Z nás dvou nově příchozích jsem to byla zase já, která byla odeslána na zástup. Od malých, prosklených boxů jsem se rázem ocitla ve velkých, tmavých, vícelůžkových pokojích s převážně starými pacienty. Byl to velký rozdíl, ale musela jsem si zvyknout. Do celodenního běhu oddělení mě a kolegyni Vileminu Šrámkovou zaučoval starší sekundář MUDr. Miroslav Jeřábek, který denně dojížděl z Prahy. Práce bylo hodně. Denně bylo mnoho nově přijatých pacientů, takže zprávy pro propuštěné pacienty jsem stačila psát až během nočních služeb. Ale interna se mi začala líbit, proto jsem odevzdala atestační index panu primáři Rudolfu Blažkovi. Pan primář byl laskavý a předal mi mnoho odborných rad i rad do života. Vylíčím jednu příznačnou příhodu. Jednou týdně byla vizita na RTG oddělení místo ranního hlášení v primářském pokoji. Byli přítomni všichni lékaři včetně primářů a každý referoval o svých pacientech. Musím ale sdělit, že tehdy autobus MHD končil na náměstí v Kosmonosech a do nemocnice jsme museli běžet do dlouhého kopce až k vrátnici, která byla mnohem dál, než je nyní. Každé ráno se konal do práce sprintběh. Jednou jsem měla začít referovat na vizitě jako první a opozdila jsem se.

PANÍ ÁZA

PANÍ ÁZA S DĚDOU

BABIČKA NAĎA

Když jsem vstoupila a začala se omlouvat, zraky všech se na mě káravě upíraly. Pan primář Blažek mě přerušil: „No vidíte, už je tady. Říkal jsem vám, že přijde hned.“ Veřejně mě prostě nepokáral.

Byla jsem na interně a infekci již asi dva roky, když za mnou přišel pan primář Pokorný s nabídkou, že se mohu vrátit zpět na dětské oddělení. Ale s díky jsem odmítla s vysvětlením, že bych asi byla vždycky ta, která by na oddělení musela ustoupit stranicky kované kolegyni. Nikdy jsem svého rozhodnutí nelitovala. Úspěšně jsem složila I. atestaci z interny na IV. interní klinice prof. Honiga u Doc. Štorka. Ale to už jsme měli malou Zuzanku.

Dcera Zuzana se narodila ve čtvrtek dne 16. 11. 1961 v noci ve 3 hod. 20 min. Měla omotaný pupečník okolo krku, ale křičela hned. Všechno bylo v pořádku. Narodila se ve znamení Štíra. *(Lidé narození ve Štíru bývají bystří, čilí a vynikají pronikavým myšlením. Nestrpí sebemenší odpor a za své názory jsou ochotni se bit. Navíc jsou vášniví, až se někdy neovládají. Klíčové slovo je „odhodlanost“, klíčová myšlenka „toužím“.)*

V roce 1961 v dubnu odstartovala z kosmodromu Bajkonur v Kazachstánu (tehdy součást SSSR) kosmická loď Vostok s J. A. Gagarinem na palubě. Gagarin se stal prvním člověkem, který obletěl Zemi. Babička Růžena volala na naši maminku: „Martó, teď jsem slyšela z rádia, že v luftě lítá nějaký člověk!“ V srpnu se začala stavět Berlínská zeď, která měla za úkol zabránit útekům občanů do zóny Západního Berlína. Petr byl na vojenském cvičení záložníků. A děda Karel Hrdlička říkal, že možná budu rodit v krytu.

V této době byla mateřská dovolená jen čtyři měsíce. Hned poté jsem měla nastoupit do AZNP jako závodní a dorostový lékař s tím, že Zuzanku mohu umístit do závodních jeslí. Tak se také stalo. Maminka mi převelice pomáhala. Radovala jsem se vždy z deště, protože při něm se nedalo pracovat na poli. Tehdy mamka nejela pracovat do Sušna a starala se o Zuzku. Já jsem již pracovala jako obvodní

ZUZANA NEBO PETRA – OBĚ JMÉNA SE NÁM PRO DČERU LÍBILA. KDYŽ SE MNE V PORODNICI ZEPTALI, JAKÉ JMÉNO BUDE HOLČÍČKA MÍT, ZAZNĚLA PŘÁVĚ Z RÁDIA TEHDY OBLÍBENÁ PÍSEŇ „ZUZANO...“ ZPÍVANÁ WALDEMAREM MATUŠKOU. ODPOVĚĎELA JSEM: „BUDE TO ZUZANA“

nebo závodní lékař. Jedenkrát v měsíci byla vždy povinná provozní schůze všech obvodních lékařů. Jako úplně mladá začátečnice jsem se těšila na tuto sešlost a pozorně jsem poslouchala připomínky a poznámky zkušených starých praktiků. V té době byl ředitelem OÚNZ MUDr. Karel Záruba. V městské poliklinice pracovali – vedoucí lékař-internistka MUDr. Marta Vedralová, MUDr. Bohuslavová-Gorevová, MUDr. Josef Menšík, MUDr. Jaroslav Čermák, MUDr. Kohout. V poliklinice AZNP pracovali v době mého vstupu tam – vedoucí lékař – MUDr. Josef Buriánek, MUDr. Marie Kraumanová, MUDr. Eger z Bělé p./B., MUDr. Ševčík, MUDr. Jaroslav Vedral, MUDr. Ruprecht – pozdější primář Interny. U obvodních lékařů si pamatuji toto obsazení – obvod Kosmonosy – MUDr. Štych a po něm MUDr. Oplt, obvod Březno – MUDr. Randák a po něm MUDr. Bartoloměj Pěnkava, obvod Semčice – MUDr. Leopold Břežanský, obvod Dobrovice – MUDr. Jandera, obvod Luštěnice – latiník MUDr. Kalaš, obvod Benátky n./J. – MUDr. Figar (úžasný klavírista) a po něm MUDr. Šlechta a MUDr. Verner, obvod Dolní Slivno – MUDr. Sergej Bělikov (ruský emigrant) a po něm MUDr. Pšenička, obvod Brodce n./J. – MUDr. Prokůpek, obvod Bezno – MUDr. Kuna, obvod Skalsko+Katusice – MUDr. Mareček, obvod Bělá p./B. – MUDr. Rypl a MUDr. Šonka, pak MUDr. Mareček, obvod Bakov n./J. – MUDr. Marhan a MUDr. Diviš, obvod Dolní Bousov – MUDr. Gillár, obvod Josefův Důl – MUDr. Filanovský, obvod Krnsko – MUDr. Hrycej (ruský emigrant). Schválně jsem vyjmenovala všechny ty staré bardy, z nichž žije už jen asi moje drahá přítelkyně – Máša Kraumanová.

Většina z nich byli tzv. skvělí lékaři – podle rčení kanadského lékaře sira Williama Oslera (1849–1919): „Dobrý lékař léčí nemoc, skvělý lékař léčí pacienta, který je touto nemocí postižen.“ Ráda na ně vzpomínám a nyní již i na celou tu dobu mého působení ve zdravotnictví-na všechno to sloužení-soužení.

Od doby mých začátků bylo dosaženo obrovského pokroku ve všech oborech medicíny, ve vyšetřovacích metodách i v léčení. Skoro všechno je jinak, což ráda sleduji. Dnes by třeba tatínek nezemřel v 53 letech na infarkt myokardu. Buď by měl stent, nebo bypass. Ale rčení sira Williama Oslera zůstává v platnosti stále! Svoji práci jsem měla ráda. Ať již to byl začátek praxe v dětské nemocnici, pak na interně a infekci, pak práce dorostového lékaře v závodě AZNP, pak v ordinaci závodu Pražská akumulátorka, v ordinaci závodu Mototechna a závodu Průmstav, či dlouhodobé zástupy hlavně obvodu Skalsko+Katusice. Ještě v důchodu jsem chodila stále zastupovat na obvody a sloužit LSPP – až do svých 78 let.

Ale to jsem zase odbočila. Petr odjel v r.1966–67 pracovat do Švýcarska v rámci aspirantury do firmy Oerlikon v Curychu. To jsem mamku potřebovala ještě více. Se Zuzankou tu zůstaly samy, když jsem byla v Curychu Petra navštívit. Bydlela jsem u něho v podnájmu u Frau Rigendinger. Ta měla na WC připevněnou cedulku

– *Nach jeder Benutzung spülen!* Předpokládala pravděpodobně díky falešné propagandě, že u nás se po použití toalety nesplachuje? Petr obstaral okružní jízdu Švýcarskem. Bylo to krásné. Matterhorn jsem ale nespatriila, byl jako naschvál po dva dny zahalen v bílém závoji. A znáte pohádku Jak dědeček měnil až vyměnil? (Dědeček šel prodat kravku na trh a vrátil se domů jen s jehlou.) Tak podobně jsem si počínala já. Petr mi koupil, mimo jiné, krásný, drahý baloňák. Usoudila jsem, že kdybych ho vyměnila, měla bych za to věci dvě. Baloňák jsem vyměnila a doma pak po použití vypadal jako obyčejný bílý lékařský plášť do ordinace. Darované věci se měnit nemají!

Další rok jsme jeli opět do Curychu a vraceli se domů těsně před vstupem vojsk Varšavské smlouvy k nám dne 21. 8. 1968. Situace byla napjatá. I na hranicích nás varovali. Mnoho našich známých opouštělo zemi a nebylo lehké se rozhodnout, jak dál. Petr by byl býval ve Švýcarsku existenčně zajištěn, měli o něho velký zájem. I mně nabízeli místo ve Stadtspitalu Zurich včetně školky pro Zuzanku. Ale doma by zůstala maminka a děda. Stýskalo by se mi. Navíc jsem trpěla nemocí ulcerosní colitis, která mě v dobách aktivace choroby velmi sužovala průjmy s krví, hlenem a s bolestmi břicha. Obtíže jsem měla od dob studií. Tehdy mi nikdo neuměl pomoci. Požádala jsem o vyšetření našeho předního gastroenterologa prof. Zdeňka Mařatku na Bulovce, o kterém jsem věděla, že se tímto zabývá. Pan prof. Z. Mařatka, který byl synem známého sochaře Josefa Mařatky, přinesl totiž jako první informace o chronických střevních zánětech v našich zemích. A vyšetřit mě neodmítl. Dle biopsie stanovil diagnosu a od té doby jsem pacientkou jeho oddělení. Nebyla jsem tedy příznivkyní emigrace. Neemigrovali jsme. Někdy sice Petr podotkne, že by bývalo bylo asi lepší, kdybychom se rozhodli opačně. Ale je to tak, jak zní citát G. F. Haendela, který měl děda trvale na psacím stole: *What ever is, is right.*

S y n M a r t i n se narodil v úterý dne 8. dubna 1969 v 7.30 ráno v Ml. Boleslavi. Počat byl ale v Curychu. Miminko to bylo blinkavé, se světlými řasami i vlasy, které později lehce tmavly. Původně měl připravené jméno Jakub, ale nakonec jsme se rozhodli pro jméno blíže jménu mému. Narodil se ve znamení Berana. (*Lidé narození v Beranu mají silné sklony k činorodému jednání, osobnímu příkladu, rychlému vývinu a okamžitému zásahu. Beran je poctivý bojovník s nezávislou povahou. Je velmi dobrý organizátor a velitel. Má vždy svoji hlavu a i přes sebelepší rady svých blízkých si půjde svou cestou, přestože by ho to mělo stát více námahy. Beran se nikdy nepoučí ze svých chyb. Beran má pocit, že vždy ví vše nejlépe. Klíčové slovo Berana je „akce“, klíčová myšlenka „jsem“.*)

V roce 1969 stále ještě trval útek lidí z republiky do zahraničí. A to jak „mozků“, tak lidí pro ekonomické důvody. Sovětská vojska v MB zůstala a obsadila dvoje kasárna. Poblíž našeho domu byl vozový park a nedaleko MB byl vojenský prostor Milovice, směrem na Českou Lípou vojenský prostor Kuřivody. V tomto roce byla

MARTIN NEBO JAKUB - O BĚ
JMÉNA SE NÁM PRO SYNA
LÍBILA. PETRŮV ŠVÝCARSKÝ
PŘÍTEL JAKOB GODLI MĚL
BÝT KMOTREM. ALE VŠECHNO
ZDE PAK BYLO JINAK. KDYŽ SE
MNE V PORODNICI ZEPTALI:
„JAK SE BUDE JMENOVAT TEN
VELIKONOČNÍ ZAJÍČEK, CO
SE VÁM PRÁVĚ NARODIL?“
ODPOVĚDĚLA JSEM: „BUDE TO
MARTIN“

CHALUPA –
JOSEFŮV DŮL 828

Náplň: 750 g měkkého tvarohu, asi 1/8 l mléka, 2–3 celá vejce, asi 150–200 g cukru, 1 rovná lžička prášku do pečiva a 1 vanilkový pudink. Do tvarohu lze přidat 50–75 g rozinek či kand. ovoce a pod. Promíchanou náplň nalijeme na těsto do dortové formy, okraje stran těsta lehce přehneme nožem nad náplň a dáme péct. Špejlí sledujeme, zda náplň je již ztuhlá a povrch zlatově zbarvený. Po vychladnutí dortu, kdy náplň klesne, potřeme její povrch též rybízovou zavařeninou.

S Martinem jsem byla na mateřské dovolené již celý rok. Pak byl dva roky v městských jeslích, ale často ho hlídala také maminka. Hlídala ho společně s Honzičkem, synem mého bratra, který byl jen o půl roku starší než Martin. Bratřanci vyrůstali spolu.

Martin jako malé děčko nerad jedl. A jak už to u dětí bývá, čím více jsme ho nutili, tím více nechtěl jíst. Zuzanka v té době četla právě knížku *Kubula a Kuba Kubikula* od Vladislava Vančury, kde vystupuje medvědí strašidlo Barbucha. Při jídle jsme Martinovi vypravovali strašidelné Barbuchovy kousky a když to nepomáhalo, přidali

v MB spuštěna výroba automobilů Škoda 100. V Londýně odehráli Beatles svůj poslední veřejný koncert. A dne 21. 7. vstoupil astronaut Neil Armstrong jako první člověk na povrch Měsíce.

My jsme v tomto roce dne 21. 8. koupili od paní Beschornerové v Josefově Dole v Jizerských horách chalupu čp. 828 po její zemřelé tetě – paní Siebenbergerové. Dohoda o smlouvě se konala v chalupě tatínka paní Beschornerové, která nám uvařila kávu a k ní nás pohostila tvarohovým dortem na způsob německého „Quarktorte.“ Protože nám velice chutnalo, požádali jsme o recept na onen koláč. Od té doby nám chutnat nepřestal a je nejžádanějším moučníkem v rodině. Pro zajímavost jej uvádím. Říkáme mu **Beschorner**:

Těsto: 225g polohrubé mouky, vrchovatá kávová lžička prášku do pečiva, 80–90g cukru, 90 g másla (ev. Hery), 1 vejce a ev. 1–2 lžíce mléka (dle těsta). Vypracovat křehké – linecké těsto a dát na chvíli do lednice ztuhnout. Těsto pak rozdělit asi na dvě poloviny. Menší částí pokrýt dno vysypané dortové formy a další část vyválet do ruličky a tou vytvarovat strany dortové formy tak, aby byly vyplněny co nejvíce.

Pak takto vytvarované těsto potřít rybízovou zavařeninou.

BRATRANCI VYRŮSTALI SPOLU

jsme na síle a pojmenovali strašidylko na Barbuchu Kočočurda. Jednou jsem musela požádat paní Bezručkovou, prostou osobu, která bydlela v našem domě, aby pohlídala malého Martina v kočárku na zahradě. Když jsem přicházela zpět domů, uviděla jsem neuvěřitelný obrázek. Martin držel v ruce teplou paprikovou klobásu, kterou ukusoval a po bradě mu stékal až na kabátek oranžový proužek tuku. Paní Bezručková se smála a volala: „No vidíte, jak mu chutná! A vy říkáte, že nechce jíst!“

Maminka jednou vzala oba vnoučky do lunaparku, který zavítal do města. Vybrali si kolotoč s vozíky v podobě labutí, kde pomocí páky ve vozíku mohly labutě i stoupat. Kolotoč se rozjel a labuť s našimi pasažéry kroužila stále jen při zemi. A z tlampače se začalo ozývat: „Paní, s těmi dvěma hochy, vezměte za tu páku a vzlétnete výš!“ Ale maminka se bála, a tak po celou dobu letu na ně tlampač pokřikoval. Labuť lítala

stejně dále při zemi a stala se středem pozornosti. Když se maminka odvážíla vzít za páku a labuť jen lehce vzlétla o maličko výš, ozval se od kolemstojících uznalý potlesk.

Já si zase vzpomínám, že jsem v dětství byla též v lunaparku, který byl rozložen na Starém Městě. Zvolily jsme si s kamarádkami strašidelnou jízdu. Usedly jsme do vozíku, který se ve tmě řtil větší rychlostí a kde se objevovala různá osvětlená strašidla. Když jsem vyjela ven, zjistila jsem, že mi tam do vlasů přilepil někdo papír od tureckého medu. Věřte, nevěřte, papír nešel sundat. S ním jsem šla domů a ani tam ho nebylo snadné odstranit (odstříhl se i s vlasy). Byla to opravdu strašidelná jízda.

Později jsem s oběma dětmi neměla žádné výchovné problémy. Obě děti prošly všemi školami bez nejmenšího zaváhání. Obě chodily do LŠU. Zuzanka hrála na violu v Komorním orchestru i v kvartetu – Martin hrál na cello. Zuzka také hezky

ZUZKA – MATURITNÍ FOTO

MARTIN – MATURITNÍ FOTO

zpívala a učila se zpěvu u národního umělce prof. Zdeňka Otavy. Martin zase chodil k ak. malíři – prof. Kovářovi do výtvarné výchovy při LŠU. Dnes se mi zdá, že jejich dětství proběhlo snadno, hladce a rychle. Je to tak dávno a nic nelze vrátit zpět. V tom jejich dětství je však vždy přítomna moje maminka – tedy jejich babička.

Maminka střídavě hlídala děti, pekla i vařila. Vařila hlavně když bydlela ještě v Tábořské ulici. Dům v Tábořské po smrti domácích koupil zaměstnanec Průmstavu z Kněžmostu a chtěl se nastěhovat do maminičina bytu. Maminka nic netušila a jednoho dne jí bylo oznámeno, aby se urychleně vystěhovala do jedné místnosti v suterénu vedle prádelny v tomtéž domě. Připis stvrdila poslankyně soudružka Bílá z Kněžmostu. Já už jsem v té době byla závodní lékařkou Průmstavu a chodila jsem na obědy do restaurace Rozvoj. Tam chodil také ze soudu JUDr. Hašek, který do práce dojížděl z Nymburka. Svěřila jsem se mu s touto lapálií. On to nazval nespravedlností a rozhodl se podat mi pomocnou ruku.

Dopadlo to tak, že maminka dostala i ochotou ZV ROH Průmstav – garsoniéru v domě Průmstavu v Engelsově, nyní Laurinově ulici, jako náhradu za její byt v Tábořské, kam se tedy nový majitel – průmstavák – nastěhoval.

Dům stál hned vedle budovy Průmstavu, kde jsem měla ordinaci. Maminka byla stejně přes den u nás, ale domů pak měla delší cestu. Když se později uvolnila

V ORDINACI – PRŮMSTAVU – LEDEN 1987

v našem domě v přízemí jedna část rozděleného bytu, podařilo se, že se sem mohla maminka směnou nastěhovat. Byt jsme jí hezky upravili a já jsem ji konečně měla blíže u sebe.

Do svých 85-ti let, tj. do r. 1998, byla maminka nejen plně soběstačná, ale byla i plnohodnotnou pracovní silou v domácnosti až do doby, než onemocněla těžkým zápalom plic. Po návratu z nemocnice už to nebylo úplně ono, i když se zotavila. Pomaloučku po šest let chřadla, horšila se cukrovka i hypertenze. Nakonec jí nechutnalo jíst, hubla a nohy jí pak již skoro neunesly. Zůstala u mě. Nestěžovala si. Večer 2. 12. 2004 jsme s Pepíčkem seděli u ní na posteli a prozpěvovali jsme koledy. Pětiletého Pepíčka jsme učili s mamkou před blížícími se vánocemi koledu „Koleda, koleda Štěpáne“... Ráno jsem ale našla maminku v nedobrému stavu. Nestěžovala si. Přivolaná RZP ji rychle převážela do nemocnice, ani mě nenapadlo se s ní loučit. Ze sanitky nám ještě mávala. Na JIP jsem jí nesla potřebné věci s tím, že za ní přijdu. Týž den večer v 19.00 hod. zemřela ve věku 91 let na infarkt myokardu. Byl pátek dne 3. prosince 2004. V červenci oslavila 91 let.

„Dokonalno jest.“

MAMINKA SE SVÝMI
PRAVNOUČATY PŘI OSLAVĚ
89 NAROZENIN 28. 7. 2002.
NEJMENŠÍ JE PEPÍČEK A ZA
NÍM ANIČKA HRDLÍČKOVÍ.
VZADU STOJÍ NEJSTARŠÍ
TOMÁŠ A PŘEDE MNOU
MARTINKA – MARKOVÍ.
CHYBÍ ANIČKA
NEPOMUCKÁ

Doslov

Celý život jsem přesvědčena, že tatínek i maminka na mě odněkud dohlížejí a pomáhají mi. Cítím to. Pro mě existují moji rodiče stále – ve mně, okolo mě, nade mnou. Myslím na ně, vzpomínám na ně a rozmlouvám s nimi skoro každý den.

Na závěr říkám se svatým Augustinem: „*Nemám pocit zklamání z minulosti, spíše trochu trápení s přítomností a trochu úzkost před budoucností.*“

Psáno v letech 2007–2014. M.H.

14. 4. 1969

R. 2010

MY DVA A ČAS. LEPŠÍ UŽ
TO NEBUDE – DÍKY ZA
VŠE OSUDE

LITERATURA a použité prameny kromě internetu:

Osobnosti Mladoboleslavska – PhDr. Luděk Beneš

Čtení o Mladé Boleslavi – Karel Herčík

Nový slovník čsl. Výtvarných umělců – Dr. Prokop Toman. Nakladatel Rudolf Ryšavý v Praze. Třetí rozšířené vydání r. 1950

Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách – Ústav dějin umění akademie věd ČR. Vydala Akademia r. 2004

Korespondence Jana Nepomuckého s rodiči z Reálného gymnázia v Kutné Hoře a pak jako odvedence z litoměřických kasáren a nemocnice za 1. světové války – domácí archiv

Korespondence Ing. arch. Jana Nepomuckého s Martou Kaprálkovou – domácí archiv

V soukoll okřídleného šípu – zákulisí automobilky Škoda očima konstruktéra Favoritu Petra Hrdličky – Jan Králík

Vodou omleté kamínky – Ing. arch. Jan Nepomucký

Za pomoc při realizaci této práce děkuji synovi Martinovi, manželovi Petrovi
a všem, kteří mi byli nápomocni radou i kritikou.

Za jazykovou korekturu děkuji Mgr. Ludmile Linhartové,
za pomoc s realizací PhDr. Janu Králíkovi.

Grafická úprava Ondřej Huleš
Tištěno jako rukopis, 2015

V r. 2007 jsem dostala od dětí k vánocům počítač, abych zaznamenala vzpomínky na rodinu maminky a tatínka.

Dosud jsem tak neučinila, ačkoliv na to stále myslím a zahývám se tím. Až nyní po letech se pokouším, neboť čas běží neúprosně a nebude již nikoho, kdo by stav věcí znal tak jako já. Mnoho se změnilo a bude doufám zajímavé pro moje potomky si uvědomit souvislosti a skutečnosti, kterých jsem byla svědkem nebo je znala z vyprávění nejbližších.